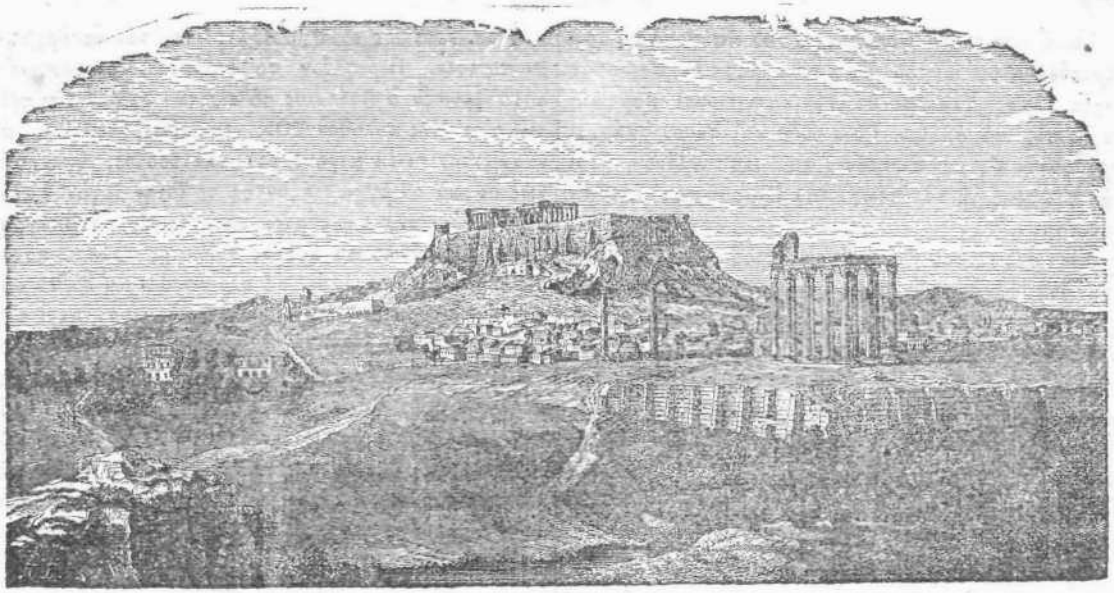

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1861. ΤΟΜΟΣ ΙΑ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 264.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΤΙΝΕΣ

ΦΙΛΟΚΡΙΝΟΥΜΕΝΑΙ Ἢ ΕΠΑΝΟΡΘΟΥΜΕΝΑΙ.

(Ἴδε Πανδ. φυλλάδ. 183, 187, 193, 201 καὶ 209)

—ooo—

13. Ἐπιγραφὴ ἀττική.

Ἐξέδωκεν ὁ Βαίκκιος (C. I. n. 12) ἐκ τῶν Φουρμοντίου σχεδῶν ἐπιγραφὴν, εἰς χωρίον εὑρεθεῖσαν τῆς Ἀττικῆς Κουρσάλαν ὀνομαζόμενον, τὴν ἑξῆς·

ΛΙΗΕΣΟΗΟΕΦΟΡΙΕΣΤΕΚΑΙΑΣΤΕΟ
ΣΑΝΛΡΟΟΟΓΕΡΜΕΣ

Εἰς αὐτὴν, ἥτις φαίνεται νὰ ἀπεγράφῃ ἀνακριβῶς, κατὰ τὰς περισσοτέρας σχεδὸν τῆς Συλλογῆς τοῦ στηλοκόπα ἐκείνου Γάλλου, διακρίνεται εὐκόλως ἑξάμετρος ἡρωϊκὸς περὶ Ἑρμοῦ διαλαμβάνων στάσεως μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ δήμου Θρίας· ὅθεν ἀνέγνωσεν ὁ Βαίκκιος

ἐν μέσῳ γε Θρίης τε καὶ ἄστεος, ἄνερ, ὅθ' Ἑρμῆς·

εἰκάσας καὶ πάνυ εὐστόχως, ὅτι ἔκ τινος ὑπάρχει ὁ ἑξάμετρος οὗτος τῶν διστίχων ἐκείνων ἐλεγείων, τὰ ὁποῖα εἶχε θέσῃ ποτὲ ὁ Πεισιστρατίδης Ἵππαρχος ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ καὶ τῶν δήμων ἑκάστων σταθέντων Ἑρμῶν, ἐπιγράψας, ὡς εἰς τὸν ἐπώνυμον αὐτοῦ ἱστορεῖται Πλατωνικὸν Διάλογον, τὸν μὲν ἑξάμετρον ἀριστερόθεν φέροντα τὸν Ἑρμῆν διαδηλοῦντα ὅτι « ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος καὶ τοῦ δήμου ἕστηκε », τὸν δὲ πεντάμετρον δεξιόθεν περιέχοντα γνωμικόν τι μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ συντάξαντος. Ἐν συνόλῳ λοιπὸν ὁ ἀνωτέρω στίχος ἐκφράζει αὐτὰ τὰ ῥήματα τοῦ Διαλόγου· πλὴν ἂς ἐξετάσωμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βαικκίου.

Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη, ἂν καὶ δὲν ἀπέχει τῆς ἐννοίας τῶν ἐν τῷ Διαλόγῳ φερομένων ὡς λέξεων τοῦ στίχου, δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ ἐπ' ἀκριβείας αὐτῶν σύμφωνος, διότι δι' ἐκείνων ὑποδεικνύεται ὅτι εἰς τοὺς ἑξαμέτρους τῶν ἐλεγείων καὶ ῥῆμά τι ἔκειτο δηλοῦν τοῦ Ἑρμοῦ τὴν στάσιν ὁπωσδήποτε. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἀνάγνωσις περιέχει προσέτι καὶ γραμματικόν τι παράδοξον, τὸν ἀντὶ τοῦ *ὅδε* δηλονότι ἀνύπαρκτον τύπον *ὅθε*, ὅστις οὐδὲ κἂν ἐξ ἀναλογίας ὑπάρχει δικαιώσιμος. Ὁ Φράνζιος (Elem. Epigraph. p. 100) εἰκάσας ἐκ τῶν τοῦ Διαλόγου τὸ ἀπαραίτητον τοῦ ῥήματος, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀπίθανον συνιδὼν τοῦ ἀντωνυμικοῦ ἐκείνου τύπου, ἀνέγνωσε τὸν στίχον

ἐν μέσῳ εἰμὶ θρίης τε καὶ ἄστεος, ἄνερ ὅδ' Ἑρμῆς.

Ἀλλ' ὅμως τὰ γράμματα τοῦ ἀπογράφου, τὰ νομισθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὡς τὸ ὑπαρκτικὸν παριστάνοντα ῥῆμα, ἄλλο τι μᾶλλον ἐμφαίνουσι παρ' αὐτὸ τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἴσως οὐδὲ καὶ τόσον ὑπάρχει πρόσφορον εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ σκοπουμένου, ἤτοι τῆς στάσεως ἢ ἱδρύσεως τοῦ Ἑρμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον.

Δύο μέρη τοῦ ἀπογράφου προξενοῦσι πάντως τὴν δυσχέρειαν τῆς ἀναγνώσεως, τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ στίχου, καὶ τὸ περὶ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ· ἀλλὰ ταῦτα, νομίζω, δὲν χρήζουσιν εἰμὴ μικρᾶς ἐπανορθώσεως ὅπως ἐξ αὐτῶν προκύψῃ τὸ ὑπὸ τοῦ λόγου ἀληθῶς ἀποβλεπόμενον. Ὁ στίχος, κατ' ἐμὴν γνώμην, πρέπει νὰ ἦτον ἐπὶ τοῦ λίθου χαραγμένος διὰ τῶν ἑξῆς γραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο, ἢ ἴσως καὶ τρία εὑρίσκοντο ἐξίτηλα·

[Ε]ΝΜΕΣΟΙΗΟ[Δ]ΕΘΡΙΕΣΤΕΚΑΙΑ-
ΣΤΕΟ
ΣΗΕΔΡΟΟΜ[Η]ΕΡΜΕΣ

Ἀναγινώσκεται δὲ ἐξ αὐτῶν·

Ἐν μέσῳ ὧδε θρίης τε καὶ ἄστεος ἑδρόομ' Ἑρμῆς,

ἤτοι, ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῆς Θρίης καὶ τοῦ ἄστεος στηρίζομαι ὁ Ἑρμῆς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἕστηκα.

14. Ἐπιγραφὴ Ἐλευσινία.

Ἐκ τῶν σχεδῶν ὡσαύτως τοῦ Φουρμοντίου ἐλήφθη (C. I. n. 27) ἡ ἐν Ἐλευσῖνι εὑρεθεῖσα ἑξῆς ἐπιγραφή·

. . . ΑΛΟΙΑΛΗΞΦΑΙΟΜΞΔ
. . ΙΚ ΑΔΕΦΕΝΑΙΚΙΦΡΟΝ
. . ΟΝΔΕΔΡΟΜΟΝΠΟΙΕΚΕΝ
ΤΟΝΑΕΜΕΤΡΟΣΤΕΧΑΡΙΝ
. . . . ΛΥΓΕΠΙΟ

συνίσταται δ' αὕτη προδήλως ἐκ τριῶν ἐλλιπῶν ἡρωϊκῶν στίχων· τούτους ὁ Βαίκκιος ἀναπληρώσας πλὴν τοῦ τελευταίου, ἀνέγνωσε·

Δήμῳ Ἀθηναίων ἀ[νέθηκεν ἐὼν] Ἑκάληθεν
Ἀλκίφρων, [ὁ δὲ τ]όνδε δρόμον ποίησεν [ἄρισ]τον
Δήμητρός τε χάριν [καὶ] . . . . . .

Ἀλλ' εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὅμως ταύτην δὲν ἐκφράζεται τί εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἀνέθηκεν ὁ Ἀλκίφρων. Τὸ ἐνατεθὲν ὑπὸ τούτου προφανῶς εἶναι ὁ δρόμος, ὅστις καὶ κατ' αἰτιατικὴν τίθεται ὡς ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος, ἀμέτως μετὰ τὸ ἐκείνου ὄνομα· τὸ δ' ἑεξῆς *ἐποίησεν* εἶναι ῥῆμα δευτέρας προτάσεως συνδεομένης μετὰ τῆς πρώτης δι' ἀναφορικοῦ *ὃν* (ὃν δρόμον), τὸ ὁποῖον ὁ ἀντιγράψας παρεβλέψεν ἕνεκα τῆς πρὸς τὰ τελικὰ τοῦ προ αὐτοῦ *δρόμον* ταυτότητος τῶν γραμμάτων· ἡ ὀρθὴ λοιπὸν ἀνάγνωσις τοῦ δευτέρου στίχου μέχρι τινὸς εἶναι, Ἀλκίφρων τόν δε δρόμον, ὃν ποίησεν. Περιπλέον τὸ ἐπίθετον *ἄριστον*, ὡς ἀνεπλήρωσεν ὁ Βαίκκιος τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης γραμμῆς κολοβὸν ΤΟΝ, ἐμφαίνει, νομίζω, ἀνάρμοστόν τι ἐκ μέρους τοῦ Ἀλκίφρονος, ὑπερηφάνως δι' αὐτοῦ ἐγκωμιάζοντος τὸ ἴδιον ἔργον· ἀλλ' οὐδὲ χάριν τῆς Δήμητρος, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀπόγραφον δυσαναγνώστου ἑτέρας θεότητος πρέπει αὐτὸς νὰ ἐποίησε τὸν δρόμον, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο δῆθεν αὗται νὰ δράμωσιν εἰς αὐτὸν συνεριζόμεναι περὶ τῶν βραβείων. Ὁ λόγος πείθει ἄλλου τινὸς πράγματος χάριν νὰ κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀλκίφρονος ὁ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἀνατεθεὶς δρόμος, καὶ εἰκάζω ὅτι χάριν τῶν ἐν αὐτῷ περιοδικῶς τελουμένων ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς ἑαυτῆς θυγατρός· ὅθεν γράφω τοὺς στίχους συμπληρῶν προσέτι καὶ τὸν τελευταῖον.

Δήμῳ Ἀθηναίων ἀ]νέθηκεν ἀνὴρ] Ἑκάληθεν
Ἀλκίφρων τόν δε δρόμον, [ὃν] ποίησεν [ἑορ]τῶν
Δήμητρός τε χάριν [καὶ κούρης] Περσεφο[νείης]

Τὰ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς δυσδιάκριτα μὲ φαίνονται νὰ παριστάνωσι τὰ γράμματα ΡΕΣ-ΠΕΡΣΕΦΟ ὑπόλοιπα δύο λέξεων ΚΟΡΕΣ-ΠΕΡΣΕΦΟΝΕΙΕΣ

15. Ἐπιγραφὴ Ἀργεία.

Εἶχεν ἐκ τῶν αὐτῶν σχεδῶν τοῦ Φουρμοντίου παραλάβῃ (C. I. n. 17) ὁ Βαίκκιος κολοβωμένην τινὰ ἐπιγραφήν, ἀντιγραφεῖσαν ὑπ' ἐκείνου ἐκ λίθου προσεκτισμένου εἰς τοῖχον ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἐν Ἄργει· ταύτην ὅμως αὐτόθεν πάλιν ἀπογράψας ἐξέδωκεν ἀκριβέστερον ὁ Ῥόσσιος (inscr. Gr. ined. fasc. I. Naupl. 1834) ἔχουσαν οὕτως·

Τὰ ἐν αὐτῇ σωζόμενα ὑπάρχουσι προδήλως τεμάχια ἡρωϊκῶν ἑξαμέτρων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ λόγος γίνεται περὶ ὁπλιτοδρόμου εἰς ἱερόν τι ἀναθέσαντος τὰ νικητήρια ὅπλα. Ἀπεπειραθησαν δὲ τῶν στίχων τούτων τὴν εἰς τὸ ὁλόκληρον ἀποκατάστασιν, ὡς βλέπω εἰς τὸν Φράνζιον (Elen. Epigraph. p. 70), ὁ Ἑρμαννος καὶ ὁ Μύλλερος, οἵτινες ἐξέδωκαν, ὁ μὲν πρῶτος (program. 1835 Mart.), παίζων ἴσως·

Ἱππικόων ἀνέθηκε τάδ' ἔντεα, ἰσχύϊ λώβης
χωρὶς ἐν ἠθέοις τοῖς δημοσίοις ἐν ἀέθλοις
τετράκι τῇ 'κ πάντων νίκῃ κάρτιστος ὁπλίταν.

Ὁ δὲ Μύλλερος (φιλολ. ἐφ. Γοτίγ. 1836 n. 116) πιστότερον πρὸς τὰ τοῦ ἀπογράφου·

. . . Θέων ἀνέθηκε τήντεα
Ἰσχυλλος Θέοπος τοῖς δημοσίοις ἐν ἀέθλοις
Τετράκι τε σπάδιον νίκη και δῖς τὸν ὁπλίταν.

Αἱ ἀπόπειραι αὗται εἶναι ἀτυχεῖς βέβαια· μ' ὅλον τοῦτο θεωρῶ ἀδίστακτα τὰ δύο κύρια ὀνόματα Ἰσχυλλος καὶ Θέων εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Μυλλέρου, ὡσὰν ὅπου τὸ πρῶτον εὑρίσκεται εἰς ἰταλικὰ ἀγγεῖα (Mus. Et. 558, 1115) ἂν καὶ δι' ἑνὸς ἐκεῖ λ, τὸ ὁποῖον διπλασιάζεται ἐνταῦθα κατὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἰς τὸν Ἐτυμολόγον (σελ. 653, στ. 55 Sylb)· τὸ Θέων, δωρισμένον ἀπὸ τοῦ Θέων, ὑπάρχει ἀνάλογον ἑτέρων ἀπὸ τοῦ ὄψ συνθέτων, καὶ ἐμπεδοῦται μάλιστα ὑπὸ τοῦ παρ' Αἰλιανῷ (ποικ. ἱστ. 16, 28) θηλυκοῦ Θεόπη τῆς αὐτῆς συνθέσεως κυρίου ὀνόματος. Ἀλλ' ἂς ἐκθέσω τὰ ἀκριβῶς εἰς τὸ πανομοιόγραφον τοῦ Ῥοσσίου κείμενα. Ταῦτα, διὰ τῆς κοινῆς γραφῆς καὶ ὀρθογραφίας παριστάμενα ἔχουσι·

. . . ὀων ἀνέθηκε
. . ντεα Ἰσχύλλου . .
. . Θίοπος τοῖς δ' ἀν . .
ὁσίοις ἐν ἀέθλο
ις τετράκι τε . .
. πάδιον νίκη κα .
. ριστον ὁπλίταν .

Ἐκ τῆς σειρᾶς δὲ καθ' ἣν προβαίνουσι, δῆλον γίνεται ὅτι τρεῖς αὐτὰ σχηματίζουσι χασματώδεις ἑξαμέτρους, ὡς ἑξῆς·

. . κόων ἀνέθηκε . . . ντεα Ἰσχύλλου . . . .
. . Θίοπος τοῖς δ' ἀν . . . . . ὁσίοις ἐν ἀέθλοις
τετράκι τε' πάδιον νίκη κα . . ριστον ὁπλίταν.

Πρὸς ὁλοκλήρωσιν λοιπὸν τούτων δὲν ἀπαιτεῖται εἰμὴ προσήκουσά τις τῶν κενῶν ἀναπλήρωσις· ἐκ μέρους μου εἶμαι πεπεισμένος ὅτι οἱ στίχοι ἦσαν ποτὲ πλήρεις εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον·

[Δαμο]κόων ἀνέθηκε [τάδ' ἔ]ντεα Ἰσχύλλου [παῖς,
ὃς]Θίοπος τοῖς δ' ἀν[τεθόλης]ὁσίοις ἐν ἀέθλοις
τετράκι τε [ε]πάδιον νίκη κα[τ' ἄ]ριστον ὁπλίταν.

Ἡ ἔννοια: ἀνέθηκε ταῦτα τὰ ὅπλα ὁ Δαμοκόων, ἢ ἄλλος τις λήγων εἰς κόων, ὅστις δι' αὐτῶν ἀντίκρυσεν, ἤτοι ἐναντιώθη τοῦ Θέοπος κατὰ τοὺς ὁσίους ἀγῶνας, καὶ τετράκις ἐνίκα κατὰ τὸ στάδιον τὸν ἄριστον τοῦτον ὁπλίτην, τὸν Θέοπα. Ὅσοι ἆθλοι νοοῦνται ἐνταῦθα οἱ ἀγῶνες οἱ κατὰ τὸ στάδιον ἐν Ἄργει πελούμενοι εἰς τιμὴν τοῦ Νεμείου Διὸς καὶ τῆς Ἥρας· ὁ Παυσανιας λαλῶν περὶ τῶν ἐν Ἄργει ἀξιοθεάτων προσθέτει· « ἔχεται δὲ τὸ στάδιον, ἐν ᾧ τὸν ἀγῶνα τῷ Νεμείῳ Διὶ κατὰ Ἥρεῖα ἄγουσιν ».

Εἰς τὸν τελευταῖον στίχον ἀντὶ στάδιον κεῖται δωρικῶς σπάδιον κατα τροπὴν τοῦ τ εἰς π, τὴν ὁποίαν ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς λέξεως ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ περὶ διαλέκτων (p. 364. S.) ὁ Κορίνθου -ᾱδ Ι γόριος. Το ῥωμαϊκὸν spatium ἔχει τὴν ἀρχὴν προφανῶς ἐκ τοῦ σπάδιον. Δωρικὸν προσέτι εἶναι αὐτόθι καὶ τὸ νίκη (ἑνίκα) ὄχι σπανίως ἀπαντώμενον εἰς τὰ Θεοκρίτεια Εἰδύλλια. Ἡ δὲ μετὰ τὸ ῥῆμα πρόθεσις κατὰ ἔχει τὴν σύνταξιν πρὸς τὸ προηγηθὲν σπάδιον κατὰ τὸ ἀναστροφῆς λεγόμενον σχῆμα, μὲ σημασίαν ὅτι ὁ Δαμοκόων ἑνίκα τετράκις τὸν ἄριστον ὁπλίτην Θέοπα κατὰ τὸ στάδιον, ταυτὸν εἰπεῖν κατὰ τὸν ἐν τῷ σταδίῳ μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τοὺς ὁσίους ἀγῶνας τελούμενον δρόμον.

Ἐν παρόδῳ σημειόνω, ὅτι ὅμοιόν τι ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα νικητοῦ, ὡς ἐνταῦθα, εἰς ἀέθλους, εὑρίσκεται εἰς τὸν Παυσανίαν (Φωκ. Ζ'), ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ αὐλῳδὸς Ἐχέμβροτος ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ἡρακλέα τρίποδα μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς αὐλῳδίας κερδηθεῖσαν νίκην εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἀμφικτιόνων « Ἀμφικτιόνων ἐν ἀέθλοις » ἐπειδὴ δὲ περὶ τούτου ἀνέφερα, λαμβάνω τὴν εὐκαιρίαν ἐνταῦθα καὶ νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα ἐσφαλμένον φέρεται εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Παυσανίου, καὶ μὲ τὰ λοιπὰ τοῦ κειμένου ἐν μέρει συγχεόμενον. Εἰς τὴν παρὰ Κλαυιέρου, τὴν ὁποίαν ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν, φέρεται « ἔχει δὲ ἐπίγραμμα ὁ τρίπους Ἐχέμβροτος Ἀρκὰς ἔθηκεν Ἡρακλεῖ νικήσας τόδ' ἄγαλμα Ἀμφικτυόνων ἐν ἄθλοις, Ἕλλησι δ' ἀείδων μέλεα καὶ ἐλέγους ». τὰ ὁποῖα εἰς τὴν Παλατίνην ἀνθολογίαν (App. 258) διεσκευάσθησαν μέρος εἰς ἡρωελεγεῖον δίστιχον, τῶν πρώτων ῥημάτων ἔξω ἀφεθέντων ὡς πεζῶν, γραφόμενα·

Ἐχέμβροτος Ἀρκὰς ἔθηκε τῷ Ἡρακλεῖ
νικήσας τόδ' ἄγαλμ' Ἀμφικτιόνων ἐν ἀέθλοις
Ἕλλησ' ἀείδων μέλεα καὶ ἐλέγους.

Ἀλλ' ὁ πεντάμετρος ὅμως σφάλλεται προφανῶς κατὰ τὰ μέσα· εἰς τὸν Παυσανίαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ ἐπίγραμμα ἐσύγκειτο ἀπὸ τρεῖς στίχους, δύο ἑξαμέτρους καὶ τὸν τρίτον πεντάμετρον·

[Ἐνθάδ'] Ἐχέμβροτος Ἀρκὰς ἐθήκατο Ἡρακλῆϊ
νικήσας τόδ' ἄγαλμ' Ἀμφικτιόνων ἐν ἀέθλοις
Ἕλλησ' αὐλῳδῶν μέλπεα καὶ ἐλέγους.

Οὕτως εἰς τὸν πεντάμετρον δεικνύεται ἡ διὰ τοῦ αὐλοῦ κλαυθμηρὰ μελῳδία τῶν ᾀσμάτων καὶ τῶν ἐλέγων, διὰ τῆς ὁποίας ἐνίκησεν ὁ Ἐχέμβροτος· τὸ ἐν τῷ κειμένῳ σφαλερῶς φερόμενον *μέλεα* δὲν εἶναι, πιστεύω, παρὰ *μέλπεα* πληθυντικὸν τοῦ μέλπος, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ λειπῇ ἀπὸ τὰ λεξικά, παράγεται ὅμως ἀπὸ τοῦ μέλπω κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ὡς τὸ βλέπος, ἔπος, θάλπος, ἀπὸ τῶν ῥημάτων βλέπω, ἕπω, θάλπω. Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν Ἀργείαν ἐπιγραφὴν διὰ νὰ δώσω τέλος.

Εἰς τὸν δεύτερον αὐτῆς στίχον τὸ ΑΝ ἐπελείφθη

πολλὰ πιθανῶς ἀπὸ τοῦ *ἀντεβόλησε* ἀορίστου τοῦ ἀντιβολῶ ῥήματος, τὸ ὁποῖον μετὰ γενικῆς ἐνίοτε συντασσόμενον σημαίνει ἀντικρύζω, ἢ ἐναντίον ἔρχομαί τινος, ὡς ἐν πολέμῳ διὰ τῶν ὅπλων. Ὁ Δαμοκόων λοιπὸν ἀντεβόλησεν, ἤτοι ἐναντιώθη, τοῦ Θέοπος διὰ τῶν ὅπλων τούτων, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς μνήμην τοῦ γεγονότος ἀνέθηκεν εἰς ἱερόν τι ἐν Ἄργει οἱονδήποτε.

16. Ἐπιγραφὴ Κερκυραία Βουστροφηδόν.

Ἐξέδωκεν ὁ Βαίκκιος (C. I n. 20) σταλμένον εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Κρεῦζῆρον τεμάχιον ἐπιγραφικόν, ἀπὸ λίθου ἐν Κερκύρᾳ ληφθέν, τὸ ἑξῆς·

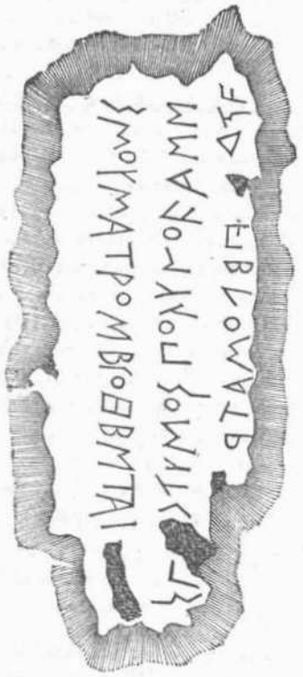

Ἀξιοπαρατήρητον εἰς αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπὶ τὰ κάτω ἀναστροφὴ τῶν τῆς πρώτης γραμμῆς ἁπάντων, γραφῆς τρόπος οὗτος, ὅστις ἁπαντᾷ προσέτι καὶ ἐπί τινων γραμμάτων εἰς μνημεῖον ἕτερον (C. I. n. 21), περὶ τοῦ ὁποίου λόγον ἐποίησα εἰς τὰ προηγηθέντα (*Παν*δ. Φυλλάδ. 209). Ὑπάρχουσι δ' ὅμως τὰ ἀνεστραμμένα ταῦτα καὶ τὰ μόνα ἔχοντα ἀνελλιπῶς, καὶ εὐκόλον προσφέροντα τὴν ἀνάγνωσιν· ιμου ματρὸς ἐγὼ ἕστακ[α], ἐνῷ τὰ τῶν ἑξῆς γραμμῶν, διακοπτόμενα ὑπὸ χασμάτων, οὐδὲν σχεδὸν ἀπαρτίζουσιν εὐνόητον, ἂν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπροσπάθησεν ὁ Βαίκκιος νὰ συναρμόσῃ λέξεις τινάς ὡς, τύμος, Πολύνου, ἄσστυ, ἀπελούσατο. Ἀλλὰ τοῦ τεμαχίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐπάρθη βέβαια, ἂν καὶ δὲν δηλοῦται εἰς τὸ λῆμμα τοῦ Βαικκίου ἀνωτέρω, ἀπὸ λίθου φυλασσομένου ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῷ μακαρίτῃ Δόκτωρι Στάμῳ Γαγγάδῃ, ἐγνώρισα ἤδη καὶ ἀντίγραφον ἕτερον, σχεδιασθὲν τοῦτο ἀπὸ τοῦ λίθου ἀκριβεστέρως ὑπὸ τοῦ ἀρτίως ἀφ' ἡμῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἁρπασθέντος Ἀνδρέου Μουστοξείδου τοῦ πάνυ. Παραθέτω αὐτὸ ἐνταῦθα ἐκ τῆς περὶ τῶν Κερκυραϊκῶν πραγμάτων (delle cose Corciresi) ἀξιολόγου αὐτοῦ Συγγραφῆς, ἥτις ἔμεινεν ἀτυχῶς εἰς τὰ μέσα τῆς ἐκτυπώσεως, διὰ τὸν ἐπισυμβάντα τοῦ ἀνδρὸς θάνατον. Τὸ ἀντίγραφον ἔχει οὕτως.

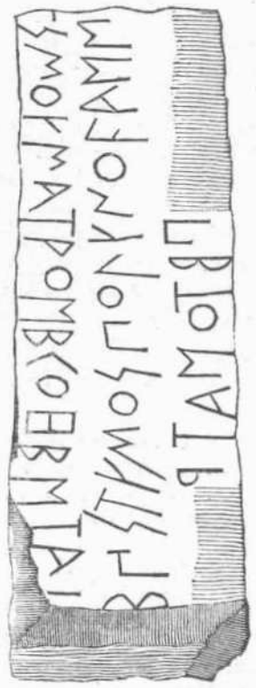

Οὐδὲν παράδοξον, ὅστις ἐξετέλεσε τὸ πρότερον ἀντίγραφον, νὰ ἀβλέπτησεν ἐπὶ δυσδιακρίτων τινῶν τοῦ λίθου, ὡς τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας γραμμῆς, ἢ καὶ νὰ παρεσχηματίσε καὶ κἀνέν, ὡς τὸ ἕκτον γράμμα τῆς τελευταίας· ἀλλὰ τὰ εἰς τὸ ἄκρον τῆς τελευταίας ταύτης γραμμῆς κείμενα τοῦ ἀντιγράφου του τρία γράμματα δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸν λίθον, ὡς ἐξ αὐτοψίας ἐγνώρισεν ὁ μακαρίτης Μουστοξείδης, ὅστις ἐκεῖ ἀντ' αὐτῶν δὲν ἐξάνοιξεν ἄλλο παρὰ χαραγάς τινας πεποιημένας κατὰ τὴν εἰκασίαν του, ὑπὸ παιδὸς, ἢ ἀμαθοῦς τινος ἐπὶ τοῦ λίθου παίζοντος. Τὰ εἰς τὸ τεμάχιον λοιπὸν τοῦτο εὑρισκόμενα εἶναι, ἐκθετόμενα κατὰ τὴν συνήθη γραφὴν, τὰ ἑπόμενα·

ἰμου ματρὸς ἐγὼ ἕστακ.
ἐπὶ τύμῳ ΠολυνοϝΑς μ.
πετο ματρ.

Ταῦτα δὲ ὡς συμπεραίνω ἐκ τῆς τάξεως καθ' ἣν προβαίνουσι, λείψανα πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἡρωϊκῶν στίχων τριῶν τοὐλάχιστον, οἵτινες εἰς τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῶν ῥωγαλέαν κατάστασιν φέρουσι τὴν ἑξῆς μορφήν.

. . . . . ἰμου
ματρὸς ἐγὼ ἕστακ. . . . . τύμβῳ
ΠουλυνόϝΑς μ. . . . πετο ματρ.

Τοῦ πρώτου τῶν στίχων τούτων δὲν ἐσώθη εἰμὴ πολλοστὸν μέρος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης τοῦ τεμαχίου γραμμῆς δεξιόθεν, ἤτοι δύο μόναι συλλαβαὶ ἰμου ἀπὸ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ποδὸς· αὗται δὲ πιθανῶς ἀνήκουσιν εἰς σύνθετόν τι ἀπὸ τοῦ τιμὴ κύριον, οἷον Διοτίμου ἢ Πολυτίμου. Ἀλλὰ τῶν δύο ἑξῆς στίχων ὅμως δὲν εἶναι ἀφανισμένα, παρὰ ὅσα μόνον ὑπῆρχαν εἰς τὰ νῦν βλαμμένα τοῦ λίθου πλάγια, ὅθεν καὶ δυνατὸν ἴσως νὰ συνεικασθῶσι ταῦτα εἰς πιθανόν τινα τρόπον βοηθείᾳ τῶν προσεχῶν. Οὕτω τὸ κενὸν τοῦ δευτέρου στίχου ἐπιδέχεται ἁρμοδίαν πλήρωσιν δι' ἐπιθέτου τινὸς συμφωνοῦντος πρὸς τὸ τύμβῳ, οἷον πολυκλαύστῳ ἢ νεοδμάτῳ. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐλλιπῶν τοῦ τρίτου, τῶν δύο τοὐλάχιστον, πετο καὶ ματρ. εἰκάζονται καὶ αὐτῶν εὐκόλως τὰ ὁλόκληρα. Τὸ πρῶτον ὑπολείπεται, ὡς φαίνεται, ἐκ δευτερεύοντος χρόνου ῥήματός τινος ῥιζικὸν τὸ π ἔχοντος, πολλὰ πιθανῶς τοῦ ἔσπετο ἀορίστου τοῦ ἕπομαι· τὸ δεύτερον ὑπάρχει ἀναμφιβόλως δοτικὴ ματρὶ, ἥτις μετὰ τοῦ προηγουμένου ἀποτελεῖ τὸν λόγον, ἔσπετο ματρί· ὅμως ἡ ἄγνωστος λέξις, τῆς ὁποίας ὑπελείφθη μόνον τὸ ἀρκτικὸν Μ μετὰ τὸ κύριον Πολυνόας, ἀνοίγει δρόμον μόνον εἰς ὑποθέσεις· μία τούτων ἡ εὐλογωτέρα ἴσως καθὸ καὶ βοηθουμένη ὑπὸ τῶν συγκειμένων, ἤθελεν εἶσθαι, ὅτι ἐνταῦθα εἶχε τυχὸν τόπον ἐκ τῶν παραγώγων τι τοῦ μέμνημαι ῥήματος· ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, τὰ μόνα εὐλόλως εἰς ἐν μέρει ἀναπλήρωσιν τῶν δύο στίχων παραδεκτέα εἶναι τὰ ἀνωτέρω εἰκασθέντα, καὶ γίνονται λοιπὸν οἱ στίχοι ὀλιγώτερον χασματώδεις λαμβάνοντες αὐτῶν τὰς προσθήκας οὕτω.

. . . . . Διοτ]ίμου
ματρὸς ἐγὼ ἕστακ[α νεοδμάτῳ] ἐπὶ τύμβῳ
Πολυνό[ϝΑς μ. . . . . ἔσ]πετο ματρ[ί].

Τὰ περιπλέον ἐλλείποντα, καὶ μάλιστα τὰ τοῦ πρώτου στίχου, γινώσκει μόνος ὁ Φοῖβος· μ' ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ, ὡς ἐκ τῶν σωζομένων εἰκάζεται, τὸ ἐπίγραμμα ὑπάρχει ἐκ προσώπου ἀναθήματος ἐπὶ τοῦ τάφου ἱσταμένου τῆς αὐτόθι ὀνομαζομένης Πολυνόης, ἂν ὑποθέσω ὅτι τῆς αὐτῆς Πολυνόης εἰκών τις ἦτο τὸ ἀνάθημα ἐκεῖνο, ἐγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὡς υἱϊκῆς στοργῆς μνημεῖον, τὸ ὁποῖον παρηκολούθησεν ἀποθανοῦσαν τὴν μητέρα του, ἤθελα γράψῃ παιδιᾶς χάριν τοὺς στίχους ὁλοκλήρως οὕτως·

[ἥδ' εἰκὼν, ἀνάθημα φίλου υἱοῦ Διοτ]ίμου,
ματρὸς ἐγὼ ἕστακ[α νεοδμάτῳ] ἐπὶ τύμβῳ
ΠουλυνόϝΑς, μ[νῆμα στοργᾶς, ὅπερ ἔσ]πετο ματρί.

Ἀλλὰ ταῦτα, ὡς εἶπα, παιδιᾶς χάριν· μεταβαίνω δὲ εἰς βραχεῖαν ἐξέτασιν τῶν σωζομένων αὐτῶν τοῦ τεμαχίου.

Ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα προφανῶς ὁ δωρικὸς τύπος, ὅστις εἶναι ὁ συνήθης καὶ τῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς ἀρχαιότητος ἐπιγραφῶν τῆς Κερκύρας, ἀποικίας ταύτης ἀνέκαθεν, ὡς γνωστόν, τῶν Δωριέων τῆς Κορίνθου· τίθεται δὲ μεταξὺ τῶν ἀνοικτῶν συλλαβῶν τοῦ ὀνόματος ΠολυνόϝΑς ὁ χαρακτὴρ τοῦ διγάμματος χρησιμεύων ἐνταῦθα πρὸς ἐκκοπὴν τοῦ χάσματος, τὸ ὁποῖον ἀπέφευγεν, ὡς φαίνεται, ἡ αἰολικὴ καὶ ἡ συγγενὴς αὐτῆς δωρικὴ διάλεκτος, καθὰ μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐπιγραφῶν· εἶναι περίεργον ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη πολλῶν Ἑλλήνων ἡ συνήθης γλῶσσα παρενθέτει εἰς τὰς ἀνοικτὰς συλλαβὰς πρὸς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἀνάλογόν τι τοῦ ἀρχαϊκοῦ ἐκείνου γράμματος, ὅθεν προφέρει, παραδείγματος χάριν, νογάω, ἀγαπάγω, λούγω, καίγω, κλαίγω, πλέγω, ἀναπνέγω, θεγός, Ἀνδρέγας, ἱερέγας, βασιλέγας, Κεραμέγας (ἐπώνυμον), καὶ τέλος μυῖγα, τὸ ὁποῖον οὐδ' ἄλλην ἔχει κοινῶς ἐκφώνησιν. Παρατηρήσεως δὲ ἰδιαιτέρας ἄξιον εἶναι ὅτι τύμβῳ εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο φέρεται ἄνευ τοῦ β τύμῳ ΤΥΜΟΙ, καὶ οὐδὲ μεταξὺ τοῦ Μ καὶ Ο εὑρίσκεταί τι διάστημα πρὸς ὑποψίαν τυχὸν μὴ ὑπῆρχεν ἐξίτηλον τὸ Β εἰς τὸν λίθον· ἀλλ' οὐδὲ ἐκ σφαλερᾶς χαραγῆς πιστεύω νὰ προῆλθεν ἡ παράλειψις αὐτοῦ εἰς τόσον ἀρχαίαν καὶ τόσον ἔπειτα βραχεῖαν ἐπιγραφήν, διὰ τοῦτο κλίνω νὰ ὑποπτεύσω μᾶλλον μὴ κατὰ δωρισμόν τινα ἢ αἰολισμὸν ἐκφέρετο τὸ τύμβος ὄνομα ἄνευ τοῦ β τύμος· συνεπισχύει δὲ τὴν ὑποψίαν μου καὶ τὸ ταυτόσημον ῥωμαϊκὸν tumulus, τὸ ὁποῖον φανερὰ ὑποθέτει πρωτότυπον tumus, τὸ αὐτὸ ὑπάρχον καὶ τὸ εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο τύμος· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀρχαϊκὴ γλῶσσα, εἴτε δι' εὐφωνίαν εἴτε δι' ἁπλότητα εκφωνήσεως, ἀπέφευγε κάποτε τὴν συνδρομὴν τῶν δύο χειλικῶν μβ ἀρκουμένη εἰς ἓν μόνον τὸ πρῶτον.

17. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ ῥαβδωτοῦ κίονος.

Τέμαχος ῥαβδωτοῦ κίονος, ἐπιγραφὴν φέρον ἐντὸς τριῶν τῶν αὐτοῦ αὐλάκων, ἐκομίσθη ποτὲ, τὸ 1783, εἰς Ἀγκῶνα ἐκ Πελοποννήσου ὡς λέγεται. Ἐκεῖθεν δὲ, ὅπου πολὺν χρόνον ἔμεινεν εἰς τὸ παράλιον ἔμπροσθεν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ αὐτὸ ἀγοράσαντος πετροκόπου, ἐπέρασε τέλος εἰς τὸ ἐν Πισαύρῳ μουσεῖον Ἀννίβα τοῦ Ὀλιβερίου· εἶναι δὲ τὸ ἑξῆς, ἐκδοθὲν πρῶτον εἰς τὰ Πελοποννησιακὰ τοῦ Πακιώδου μνημεῖα (T. I. p. 78), ἔπειτα δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς τὸ Σῶμα τῶν Ἐπιγραφῶν (Vol. I. n. 24).

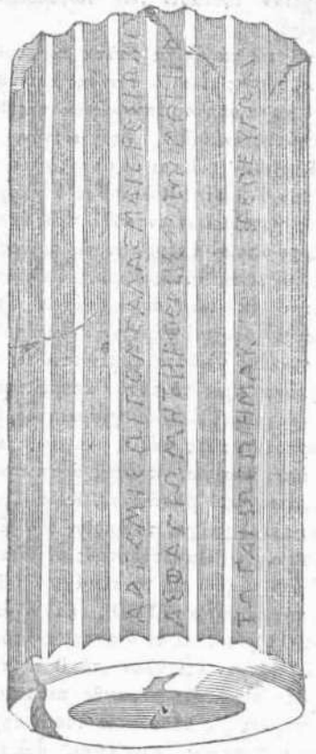

Τῶν ἐν αὐτῷ τριῶν γραμμῶν προδήλως ἑκάστη συνιστᾷ στίχον ἔμμετρον, αἱ δύο πρῶται ἑξάμετρον καὶ πεντάμετρον, ἤτοι ἡρωελεγεῖον δίστιχον, ἡ δὲ τρίτη, ἡ ἀπ' ἐκείνων διὰ κενῆς διακρινομένη αὖλακος, ἑξάμετρον ἴδιον, ἐλλειπεῖς ὅμως αὐτοὺς εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται κατάστασιν, καὶ ἐν μέρει ἐφθαρμένους· ἀπεπειράθησαν δ' ὅμως τὴν ἀναπλήρωσίν των καὶ ἐπανόρθωσιν πάλαι μὲν ὁ Κορσίνιος, εἰς δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ Βαίκκιος· ἃς ἴδωμεν πρῶτον τὰς ἀποπείρας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡρωελεγείου.

Ὁ Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος, ὅστις διελέχθη πρῶτος περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ὀλιβέριον, ἐκδοθείσῃ ὑπὸ Πακκιώδου (Mon. Pelop. p. 399), ἐνόμισεν ὅτι αἱ δύο πρῶται γραμμαὶ αἱ συνιστῶσαι τὸ ἡρωελεγεῖον, ἀναγινώσκονται καὶ ἀναπληροῦνται ὀρθῶς, γραφόμεναι εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον

Ἄρτεμι σοὶ τόδ' ἄγαλμα εὐσεβὲς ἀνέθηκεν
Ἀσφαλὶω μήτηρ Φέρσις Ἔρω θυγάτηρ.

Καὶ βέβαια, ἂν ἀληθῶς ὑπῆρχεν ἑλληνικόν τι ἐπίρρημα, ὡς τὸ εὐσεβῶς, καὶ ὑπάρχον ἐτήμαινε τὴν ὁποίαν εἰς αὐτὸ ὁ Κορσίνιος ἔδωκε σημασίαν, *ἀσμένως* ἢ *προθύμως*, ἤθελεν ἔχει ἴσως ὅλην αὐτοῦ τὴν τελειότητα ὁ ἑξάμετρος, τοὐλάχιστον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νοήματος. Ἀλλ' ἐκτὸς ὅτι τὸ ἐπίρρημα ἐκεῖνο εἶναι ἀπὸ τὰ ἀδόλου ἀνύπαρκτα, εὑρίσκεται εἰς τὸν στίχον κατασκευασθέντα οὕτω σημαντικὸν σφάλμα μετρικόν, ἡ μήκυνσις τῆς ληγούσης τοῦ ὀνόματος ἄγαλμα, πρὸς δὲ καὶ ἀσυνήθης τομή, καὶ χασμωδία τέλος μεταξὺ τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης τῶν αὐτοῦ λέξεων.

Εὐστόχως ὁ περικλεὴς Βαίκκιος εἰς τοὺς τελευταίους ὀκτὼ ἢ ἐννέα χαρακτῆρας τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Κορσίνιος εἶχε σχηματίσῃ τὸ ἀνωτέρω ἐπίρρημα, συνεῖδε χωριστὰς δύο λέξεις ἀναγινώσκων *ἱερῆσ' ὠδῖσιν* καὶ δύο τῳόντι πρέπει νὰ ἐμπεριέχωνται λέξεις εἰς τὴν ἐκτεινῆ ἐκείνην τῶν χαρακτήρων σειράν, οὐδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς δευτέρας ὅτι βεβαίως αὕτη πτῶσις τις ὑπάρχει ἐκ τοῦ ὠδῖν ὀνόματος. Ἀμφιβάλλω ὅμως πολὺ ἐὰν ἡ πρώτη ἔχῃ καταλλήλως λεγομένη περὶ τῶν ὠδίνων· διότι αὗται, νομίζω, ἱεραὶ ποιολογούμεναι ἤθελον ὑπολαμβάνεσθαι ἢ ὅτι ἀφιερωμέναι ἦσαν εἰς κάμμίαν θεότητα κατ' ἄλλα ἐκ τοιαύτης περιστάσεως ἱερὰ λεγόμενα, οἷον τὰ ἱερὰ ἄλφιτα, τὸ ἱερὸν ἄλσος, ἡ ἱερὰ ἕλιος καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, ἢ, ἂν ὄχι τοῦτο, περιβεβλημέναι κἂν μεγαλοπρεπῆ τινα καὶ θαυμαστὸν χαρακτῆρα, οἷον τοῦ Ἀλκινόου τὸ μένος, τὸ ἐκ τούτου ἱερὸν ἀπὸ τὸν Ὅμηρον κλεϊζόμενον. Ἀφοῦ δὲ ὁ Βαίκκιος ἀνέγνωσεν οὕτω τὰς λέξεις, ἀπεπλήρωσεν ἑπομένως τὸ ἐλλεῖπον τελευταῖον μέρος τοῦ στίχου διὰ τοῦ ὀνόματος *ἀμοιβὴν* ἀναγινώσκων ὁλοκλήρως αὐτὸν

Ἄρτεμι σοὶ τόδ' ἄγαλμα ἱερῆσ' ὠδῖσιν ἀμοιβὴν

ἐννοῶν ἔξωθεν ῥῆμα ἔθηκεν, ὥστε κατ' αὐτὸν σημαίνεται ἐνταῦθα ὅτι ἡ εἰς τὸν ἑπόμενον πεντάμετρον ὀνομαζομένη Φέρσις ἀφιέρωσε τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν Ἄρτεμιν διὰ τὰς ἱερὰς ὠδῖνας, ἤτοι, ὡς φαίνεται νὰ ἐννοῇ τὴν ἔκφρασιν τῆς δοτικῆς *ἱερῆσ' ὠδῖσιν*, διὰ τὴν ἑαυτῆς ἐλευθέρωσιν ἀπὸ τῶν ὠδίνων· ἀλλ' ἡ δοτικὴ, ὑποπτεύω, μακρὰν τοῦ νὰ φέρῃ εἰς τοιαύτην τινὰ ἔννοιαν, μὴ ἠθέλεν ὑποβάλῃ καὶ ἑτέραν ἄτοπον, ὅτι δηλαδὴ τὸ ἄγαλμα ἐπροσφέρθη εἰς τὴν Ἄρτεμιν ὑπὸ τῆς Φέρσιδος ἀμοιβὴ διὰ τὰς ὠδῖνας αὐτάς, θεωρηθεῖσας ὡς μέγα τι δῶρον πρὸς ἑαυτὴν τῆς θεᾶς εὐεργέτημα. Ἐκ τῶν παρατηρηθέντων λοιπὸν τούτων συμπεραίνω ὅτι οὔτε ἱεραὶ δύνανται νὰ λέγωνται αἱ ὠδῖνες, οὔτε διὰ ταύτας ἀφιερώθη τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν θεάν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἄλλο τι πρέπει νὰ προηγῆται τοῦ ὀνόματος ὠδίν, καὶ ἄλλο τι τὸ ἐλλεῖπον πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἑξαμέτρου.

Ὅσον ἀπὸ μέρους μου κρατῶ διὰ βέβαιον ὅτι ἐκ τῶν πρώτων τῆς σειρᾶς γραμμάτων ΙΕΡΕΣΙ παραπεποιημένον εὑρίσκεται τὸ δεύτερον Ε ἀπὸ τοῦ Ω, καὶ περιπλέον ὅτι τὸ Ι τοῦ τέλους μένει λείψανον ἀπὸ γράμματος Ε, τοὐτέστιν ἐξ αὐτοῦ ἡ νωτιαία κάθετος. Ὅταν λοιπὸν λάβωσι τὸν τόπον των ἐνταῦθα τὸ ἀληθὲς γράμμα Ω καὶ τὸ ἐντελὲς Ε, ἀμέσως ἡ σειρὰ ΙΕΡΕΣΙ θέλει εὑρεθῇ ὅτι παριστάνει λέξιν ἀναγκαίαν εἰς τὸν λόγον, τὸ ῥῆμα δηλαδὴ ΙΕΡΩΣΕ (ἱέρωσε), τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀνέθηκεν. Ὁ Ἀμμώνιος ἐν τῷ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων ἔχει « ἱερεῦσαι καὶ καθιερεῦσαι λέγουσιν ἐπὶ τῶν θυομένων, ἱερῶσαι, καὶ καθιερῶσαι ἐπὶ τῶν ἀνατεθειμένων ». ὅθεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τὸ ῥῆμα κατὰ μέσην διάθεσιν καὶ ἐν τῷ ἑξῆς ἐπιγράμματι (Ἀνθολ. Παλ. VI. 44).

γλυκοπόταις Σατύροισι, καὶ ἀμπελοφύτοις Βάκχῳ
Ἥρώναξ πρώτης δράγματα Φυταλιῆς
τρισσῶν οἰνοπέδων τρισσοὺς ἱερώσατο τοὺς δε
ἐμπλήσας οἴνου πρωτοχύτειο κάδους.

Εἶναι λοιπὸν ὁ λόγος εἰς τὸ προκείμενον τοῦτο δίστιχον ὅτι, ἡ Φέρσις ἱέρωσεν, ἤτοι ἀνέθηκε τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν θεὰν Ἄρτεμιν διὰ κάποιάν τινα αἰτίαν, ἥτις πρέπει νὰ ἐξηγῆται εἰς τὸ ἑπόμενον, τὸ μετὰ τοῦ ὀνόματος ὠδὶν ἀποτερματίζον τὸν ἐλλιπῆ τοῦτον ἑξάμετρον· πιστεύω ὅτι πλήρης ὁ ἑξάμετρος εἶχε ποτὲ ἐπὶ τοῦ λίθου.

Ἄρτεμι σοὶ τόδ' ἄγαλμα ἱέρωσ' ὠδῖνα φυγοῦσα.

Καὶ τῳόντι ἡ ἔκφρασις αὕτη μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις, ἂν καὶ μὲ διάφορον ῥῆμα ἀλλὰ συνώνυμον ὅμως, εὑρίσκεται εἰς τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐπίγραμμά τι (Ἀνθολ. Παλ. VI. 200) τοῦ Λεωνίδου, τοῦτο·

Ἐκ τόκου, Εἰλήθυια, πικρὰν ὠδῖνα φυγοῦσα
Ἀμβροσίῃ κλεινῶν θήκατο σοὶ πρὸ ποδῶν
δεσμὰ, κόμας, καὶ πέπλον, ἐν ᾧ δεκάτῳ ἐπὶ μηνὶ
δισσῶν ἀπὸ ζώνης κῦμ' ἐλόχευσε τέκνων.

καθὼς πάλιν καὶ εἰς ἄλλο τῆς αὐτῆς Συλλογῆς (VI. 277) μετά τινος τοῦ ὠδὶν περιφράσεως·

Θήκατο Τιμνέσσα δυσωδίνιο γενέθλας
ἀργαλέον δεκάτῳ μηνὶ φυγοῦσα βάρος.

Ταῦτα περὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἀποπληρώσεως τοῦ ἑξαμέτρου, πιθανώτατα, ὡς ἐκ τῶν παρατηρηθέντων ἐπάγεται.

Εἰς δὲ τὸν ἑξῆς πεντάμετρον, τέλειον σχεδὸν καθ' ὅλα, δὲν λείπουσι παρὰ τρία μόνον γράμματα, τὰ ὁποῖα μετὰ τοῦ σωζομένου ἑνὸς Ω τὸ ὄνομα συγκροτοῦσι τοῦ πατρὸς τῆς Φέρσιδος. Τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ Κορσίνιος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Βαίκκιος ὑπέθεσαν Ἔρω, ἀλλ' ἐπειδὴ τοιοῦτον, νομίζω, δὲν ἀπηντήθη πούποτε ὡς θνητοῦ κλῆσις, κλίνω μᾶλλον νὰ ὑποπτεύσω μὴ ᾖναι Ὄρω, διότι τοῦτο τοὐλάχιστον εὑρίσκεται παρ' Ἀπολλοδώρῳ (Γ, 8. 1), ὀνομαζόμενος καὶ εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάονος, ἀλλ' ἀδιάφορον. Το δὲ κύριον Φέρσις ὁ Οὐέλκερ παρὰ Φρανζίῳ (Elem. epigr. p, 124) κρίνει ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ κατὰ διάλεκτον καὶ τὸ ἐν ἐπιγράμματι τῆς Ἀνύτης (Ἀνθολ. Παλ. VII. 649) ἀναγινωσκόμενον Θέρσις· ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ᾖναι καὶ Περσὶς κατὰ τροπὴν τοῦ π εἰς φ ὡς ἔγινε τὸ Φερσεφόνη ἀπὸ τὸ Περσεφόνη· ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων, τὸ βέβαιον κατ' ἐμὲ εἶναι, ὅτι τὸ δίστιχον ὀρθῶς ἀναγινώσκεται

Ἄρτεμι σοὶ τόδ' ἄγαλμα ἱέρωσ' ὠδῖνα φυγοῦσα
Ἀσφαλὶω μήτηρ Φέρσις Ὄρω θυγάτηρ.

Εἰς τὸ προτεῖνον ἀνωτέρω σχεδίασμα τῆς ἐπιγραφῆς αἱ λέξεις τοῦ ἑξαμέτρου, τόδε, ἄγαλμα, ἱέρωσε, φέρονται ἄνευ τῆς ὑπὸ τοῦ μέτρου ἀπαιτουμένης ἐκθλίψεως τοῦ ληκτικοῦ βραχέος, ἀλλ' εἰς λιθικὰ ἐπιγράμματα δὲν εἶναι σπάνιαι ἐκθλίψεις τοιαῦται· διὰ νὰ μὴ φέρω ἄλλα παραδείγματα, φαίνεται τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἐπιτάφιον, τὸ ὁποῖον, εὑρεθὲν ἔναγχος κατὰ τὴν περιοχὴν Βονίτζης εἰς χωρίον ὀνομαζόμενον Ἅγ. Βασίλειος, ἐξεδόθη ὑπὸ Ν. Νικολέους εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα τὴν *Ἐλπίδα* (30 Αὐγούστου 1860) μεθ' ὑπομνήματος· ἔχει δὲ διὰ μικρῶν γραφόμενον οὕτως.

Πατρὶς μὲν Κασσώπα, πατὴρ δέ μοι ἦν Μενέδημος,
μάτηρ δὲ ἐξετέκνωσεν Ἀριστοκράτει Ἐγενίκαν,
θισσὰ δὲ τέκνα λιποῦσαν ὁ παντοθαρὴς λάθε μ' Ἅδης
ἄκριτον ἀστόργου θηρὸς ἔχων κραδίην,
ἀνδρὶ δὲ τέκνα ἔλιπον Λυσιξένῳ, ἠδὲ γονεῦσιν
ὀρφνὰ ταῦτα τρέφειν ματρὸς ἔρημα νέας,
ἠμετέραν δὲ ἀρετὰν οὐ φθίξομαι, ἁ γὰρ κτέρμων
πᾶσα τοι Ἤπειρον γαῖα φέροπλος ἐρεῖ.

Ἐνταῦθα παρατηροῦνται ὁλόκληρα, μὴ ἀποστροφούμενα, *μάτηρ δὲ ἐξετέκνωσεν, τέκνα ἔλιπον, ἀμετέραν δὲ ἀρετάν*. Ἐμπαρόδῳ δύο τινὰ ἐσφαλμένα τοῦ τελευταίου διστίχου, εἰς τὸ ἐπιτάφιον τοῦτο, τὸ ἐν τῷ ἑξαμέτρῳ ἀδια ὀπτον *κτέρμων*, καὶ τὸ ἐν τῷ πενταμέτρῳ ἀσύντακτον *Ἤπειρον*, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ εὕρηκε δικαίως ὁ ἐκδότης δυσεξήγητον τὸ λεγόμενον, πρέπει νὰ διορθωθῶσιν *ἀτέρμων* καὶ *Ἤπειρος*, διότι ἐνταῦθα τίθεται ἐπιθετικῶς τὸ πρῶτον εἰς τὸ δεύτερον, ἡ *ἀτέρμων Ἤπειρος*. Ἡ νεκρὰ Ἐγενίκη πατρίδα ἔχουσα τὴν ἠπειρωτικὴν πόλιν Κασσώπην, τῆς ὁποίας σήμερον φαίνονται τὰ ἐρείπια πλησίον τῆς Καμαρίνας εἰς τὴν περιοχὴν Λάμαρι, ἀφοῦ εἰς τὰ προηγούμενα ὠνόμασεν ἑαυτὴν, τοὺς γονεῖς, καὶ τὸν σύζυγον, λέγει πρὸς τὸν ἀναγινώσκοντα « περὶ δὲ τῆς ἀρετῆς τῶν Ἠπειρωτῶν ἡμῶν, τῶν ἤδη ὀνομασθέντων, οὐδὲν σὲ ἀναφέρω, καθότι θέλει σὲ διεξέλθῃ ταύτην πᾶσα ἡ ἀπέραντος ὁπλοφόρος γῆ Ἤπειρος ». Τὴν ἰδέαν δὲ τοῦ ἐπιθέτου φαίνεται νὰ ἐσχημάτισεν ὁ ποιητὴς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐτύμου τῆς χώρας, ἥτις κατὰ κοινὴν γνώμην ὠνομάσθη Ἤπειρος, ὡς ἄπειρος, ἄνευ περάτων, ἀπέραντος γῆ· παρατηρητέον δὲ ὅτι διὰ μετρικὴν ἀνάγκην ἐλήφθη βραχεῖα πρὸ συμφώνου ἡ λήγουσα τοῦ Κασσώπα εἰς τὸν πρῶτον στίχον· ἂν τοῦτο ἀπὸ τοὺς τεχνικοὺς ἐμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσυγχώρητον, ἔχει ὅμως προηγούμενον τὸ, νύμφα φίλη, εἰς τὸν Ὅμηρον (Ἰλ. Γ. 130), ἔνθα σημειόνει ὁ Εὐστάθιος « πρὸς χρείαν τοῦ μέτρου συσταλτικὴν τὸ νύμφα παρειλήφθαι » ἀλλ' ἐπανέρχομαι ὅθεν ἐξέβην.

Ὁ μετὰ τὸ ἀνωτέρω ἐξετασθὲν ἡρωελεγεῖον ἀκολουθῶν ἑξάμετρος, ἀπ' ἐκείνου διακρινόμενος διὰ τῆς κενῆς αὔλακος, εἶναι καὶ αὐτὸς ἐλλιπὴς οὐδὲν ἧσσον· ἀλλὰ καὶ εἰς μέρος τι τῶν λεξεών του ἐφθαρμένος ἀκόμη· ὁ Κορσίνιος ἐξέθηκεν αὐτὸν ὡς δῆθεν ὀρθῶς ἔχοντα καὶ πλήρως κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον·

τῷ Παρίῳ ποίημα καλὸν Διάδεο ἔργον·

ἀλλ' ὀλίγον πρέπει νὰ ἐπρόσεξεν εἰς τὴν ταυτολογίαν τοῦ *ποίημα* καὶ *ἔργον*, ὡς καὶ εἰς τὸ παράξε-

νον ὄνομα *Διάεο*, τὸ ὁποῖον οὐδὲ τὴν κλίσιν ἔχει τοὐλάχιστον τῆς πτώσεώς του κατὰ τὸ δέον.

Τὸ κύριον ὄνομα τοῦ Παρίου τεχνίτου, τοῦ ὁποίου ἔργον εἰς τὸν στίχον λέγεται τὸ ὑπὸ τῆς Φέρσιδος εἰς τὴν Ἄρτεμιν ἀφιερωθὲν ἄγαλμα, ἡ σειρὰ τοῦ λόγου ἀπαιτεῖ νὰ ἔκειτο εὐθὺς μετὰ τὴν λέξιν ποίημα, ὅθεν καὶ γράμμα τι αὐτόθι ὑπολειπόμενον, τὸ Κ, φαίνεται νὰ ᾖναι τὸ ἀρκτικόν του. Ὁ Βαίκκιος εἴκασεν εὐτυχῶς ἐκ τούτου τοῦ γράμματος ὅτι ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἔκειτο Κολώτεω, ὡς τῳόντι ὁ ἀγαλματοποιὸς Κολώτης ἦτον ἐκ τῆς Πάρου νήσου κατὰ τὸν Παυσανίαν (V, 20)· πλὴν ἔγραψεν ἀναπληρῶν τὸν στίχον·

τω Παρίω ποίημα Κολώτεω, οὗ νάε φεύγων.

μὲ ἐξήγησιν « Parii hoc Colotae opus ibi factum ubi habitabat exul »· ἤγουν τοῦτο τὸ ἔργον εἶναι τοῦ Παρίου Κολώτου ποιηθὲν αὐτόθι, ὅπου ἐκατοίκει ἐξόριστος· ἀλλὰ πολλὰ ἀφυῆ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τὸν συνθέσαντα τὸν στίχον τοῦτον ἀφοῦ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν του, εἰμὴ καταστρυμώσας αὐτὴν ἐντὸς τόσον στενοχωρημένων ὁρίων, καὶ δοθέντος ἀκόμη νὰ εἶχε τὸ ῥῆμα νάω (ῥέω) τὴν σημασίαν τοῦ ναίω (οἰκῶ) τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἔλαβε.

Δύο εἰς τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχουσιν ἀληθῶς αἱ προτάσεις, ἡ ἀρχικὴ, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ὑποτεταγμένη, τῆς ὁποίας ἡγεῖται τὸ ἀναφορικὸν ἀναγκαίως· ἀλλὰ παρατηρῶ πρῶτον ὅτι τὸ ἀναφορικὸν τοῦτο, ὡς ὑπαγορεύει ἡ σειρὰ τοῦ λόγου, πρέπει νὰ κεῖται κατ' ὀνομαστικὴν, ὑποκείμενον μὲν τῆς δευτέρας προτάσεως, ἀναπολοῦν δὲ τὸ ἐν τῇ προτέρᾳ λεγόμενον ὄνομα τοῦ Κολώτου· δεύτερον δὲ ὅτι τὸ ῥῆμα τῆς δευτέρας προτάσεως, ὅποιον καὶ ἂν ᾖναι, δεδόσθω καὶ τὸ νάω, ἐν ὑποθέσει νὰ ἐσήμαινε τὸ ἐκατοίκει, ἔχει χρείαν ἐξ ἀνάγκης καί τινος ἑτέρας προσκειμένης λέξεως εἰς προσδιορισμὸν ἢ συμπλήρωμα τῆς ἀορίστου καὶ γενικῆς αὐτοῦ σημασίας· τώρα ἡ λέξις αὕτη, ὅσον ὀλιγογράμματος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τεθῇ μεταξὺ τοῦ ὃς καὶ οἱουδήποτε δισσυλάβου ῥήματος, ὡς ἀπακρουομένη ἀπὸ τὸ μέτρον, ὥστε προκύπτει ἐκ τούτου ὅτι τὰ τῆς ἐπιγραφῆς τρία γράμματα ΙΑΕ ἄλλο τι μᾶλλον παριστάνουσι παρὰ ῥῆμα. Νομίζω, ὅσον ἐκ μέρους μου, ὅτι ταῦτα τὴν λέξιν ἐκθέτουσι, τὴν ὁποίαν ἔλεγα ἀνωτέρω ὅτι ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ πρόσκειται εἰς προσδιορισμὸν τοῦ ἐν τῇ ὑποτακτικῇ ταύτῃ προτάσει ῥήματος· ἀναγινώσκω δὲ ΤΑΔΕ (τάδε) τὴν ἐρθαρμένην ταύτην λέξιν, τῆς ὁποίας εἶναι ἀτελὲς μὲν τὸ πρῶτον γράμμα, ἐλλεῖπον δὲ τὸ τρίτον ἐκ παραδρομῆς διὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς τὸ ἡγούμενον Α ὁμοιότητα· σημαίνει δὲ τὸ τάδε τοῦτο ἐπιῤῥηματικῶς τὸν τόπον, ἐπὶ τάδε τὰ χωρία, ἐνταῦθα, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ Εὐριπίδου (κυκλ. 204)·

τίς ἡ ῥᾳθυμία;
τί βακχιάζετ'; οὐχὶ Διόνυσος τάδε·

ἔνθα λέγει πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ὀδυσσέα ὁ Κύκλωψ ἀτακτοῦντας ἐντὸς τοῦ ἄντρου του, ὅτι εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ἐνταῦθα, δὲν ἔχει μέρος ὁ Διόνυσος διὰ νὰ ἐπιτηδεύετε τὰ ὄργιά του καὶ τὰς βακχείας του· τὸ τάδε λοιπὸν εἶναι ὁ ἀναγκαῖος τοπικὸς προσδιορισμὸς τοῦ ῥήματος. Ἀλλὰ ποῖον τὸ ῥῆμα τοῦτο; αὐτὸ διὰ νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ τοῦ ἀναφορικοῦ καὶ τοῦ συμπληρώματος χωρὶς βλάβην τοῦ μέτρου, πρέπει ἐξανάγκης νὰ ᾖναι τῶν μονοσυλλάβων τι, καὶ τοιοῦτον βέβαια καὶ κατ' ἔννοιαν καὶ κατὰ μέτρον δὲν ἁρμόζει νὰ ἐγχωρῇ ἐνταῦθα παρὰ τὸ ὑπαρκτικὸν ἦν, ὥστε ὁ στίχος διὰ τοῦ ῥήματος τούτου καὶ τοῦ συμπληρώματος τάδε ἀναγινώσκεται πλήρως καὶ εὐνοήτως·

τῷ Παρίω ποίημα Κολώτου, ὃς ἦν τάδε φεύγων·

ἤγουν, τοῦτο, τὸ ἐπὶ τοῦ κίονος ὁρώμενον ἄγαλμα, ποίημα ὑπάρχει τοῦ Παρίου Κολώτου, ὅστις διετέλει φεύγων, ἤτοι ἐξόριστος, εἰς τούτους τοὺς τόπους, ἐννοεῖται ὅπου κατεσκεύασε τὸ ἄγαλμα. Ἐπαναλαμβάνω τώρα ὁλόκληρον τὴν ἐπιγραφὴν ὡς μέχρι τοῦδε ἐπανόρθωσα αὐτὴν καὶ ἀνεπλήρωσα·

Ἄρτεμι σοὶ τόδ' ἄγαλμ' ἱέρωσ' ὠδῖνα φυγοῦσα
Ἀσφαλίω μήτης Φέρσις Ὄρω θυγάτηρ.
τῷ Παρίω ποίημα Κολώτου, ὃς ἦν τάδε φεύγων.

Εἰς τὸ ἀπόγραφον ἀνωτέρω δύο λέξεις σοὶ καὶ ποίημα κεῖνται ΣΩΙ, ΠΩΙΗΜΑ, ἤτοι διὰ του Ω, ἀλλὰ τὸ σφάλμα πιθανὸν νὰ προῆλθεν ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα, ὅστις δὲν διέκρινε καλῶς τὸ ἐν τῷ λίθῳ σχῆμα τοῦ Ο μικροῦ γράμματος.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 1 Νοεμβρίου 1860.

Χ. ΦΙΛΗΓΑΣ.

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 263.)

—ooo—

Γ'.

Ὅπως μάθῃ δὲ ἀκριβέστερον ὁ ἀναγνώστης τί ἐγένοντο τὰ τοῦ Μαυρικίου μετὰ τὴν ἀπὸ Ἐγερέλλης ἀναχώρησίν του, ἀντιγράφομεν τὸ ἡμερολόγιόν του.

« Ἀπρίλιος 185 . . .

» Παρῆλθεν ἔτος ἀφότου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν Ἐγερέλλην, καὶ ἀνεχώρησα ἀπηλπισμένος ἀφεὶς ὄπισθέν μου τὴν εὐδαιμονίαν, διότι ἠγάπων καὶ ἤμην βέβαιος ὅτι ἀντηγαπώμην. Ἐὰν ἐπρόσφερα τὸ ὄνομα καὶ τὴν περιουσίαν μου εἰς τὴν Σοφίαν, θὰ τὰ ἐδέχετο προθύμως· καὶ ὅμως δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου ἡ ἀπόφασις. Ἡ θέλησις τοῦ πατρός μου τὴν ὁποίαν ὁ τάφος κατέστησεν ἱερωτέραν μὲ ἀνεχαίτιζεν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη. Δὲν ἀνῆκα εἰς τὸν ἑαυτόν μου, καὶ διὰ τοῦτο ἐμακρύνθην ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου ὅμως ἡ καρδία μου μὲ λέγει νὰ ἐπιστρέψω.

» Μετέβην εἰς Παρισίους· πῶς δὲ κατέτριψα τὸν καιρόν μου δὲν τολμῶ νὰ τὸ διηγηθῶ. Ἐδοκίμασα νὰ διασκεδάσω τὴν λύπην μου, καὶ παρεδόθην εἰς μυρίας μωρίας· ἀλλὰ σήμερον εὑρίσκω ἀδικαιολόγητον τὴν διαγωγήν μου καὶ ἐρυθριῶ. Ἡμέραι, ἑβδομάδες, μῆνες παρῆλθον, ἀλλὰ παρηγορίαν οὐδεμίαν ἔλαβον. Καθόσον ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα καθ' ἣν ἤλπιζον τὸ τέλος τῶν δεινῶν μου, ἡ ἀνυπομονησία μου ηὔξανεν· ἠγνόουν τί ἀπεγίνετο ἡ Σοφία. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἐπώλησα τὴν ἐξοχήν μου τῆς Ἐγερέλλης καὶ μετεκάλεσα τὸν γέροντα ὑπηρέτην μου· ὁ ταλαίπωρος ἠσθάνετο ἀνησυχίαν δι' ἐμέ. Πολλάκις ἠθέλησε νὰ μὲ συμβουλεύσῃ, ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἤκουσα ἀνυπομόνως καὶ τὸν ἀπέπεμψα μετὰ τραχύτητος· καὶ σήμερον μετανοῶ. Ὁ Ἰωάννης εἶχε δίκαιον· πλὴν, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἤμην ὡς παράφρων.

» Τέλος πάντων ἔφθασεν ἡ ὥρα . . . Ἐτελείωσαν τὰ εἰκοσιὲξ ἔτη! Μ' ἔφεραν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός μου τὴν ὁποίαν εἶχον παρακαταθέσει εἰς συμβολαιογράφον. Ἐκλείσθην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, διότι ἤθελον νὰ εἶμαι μόνος. Ἐκάθησα παρὰ τὸ γραφεῖόν μου, καὶ ἐπί τινας στιγμὰς ἐδίσταζον· τέλος πάντων ἀπεσφράγισα τὴν ἐπιστολὴν, ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ εὑρίσκετο τὸ μέλλον μου. Ἰδὼν τοὺς χαρακτῆρας τῆς πατρικῆς χειρὸς ἐδάκρυσα, καὶ κλαίων ἀνέγνων τὰ ἑξῆς·

« Φίλτατέ μου υἱέ!

» Ἀγνοῶ ἐὰν ποτε ἀναγνώσῃς τὴν παροῦσαν· τὴν εἰς αὐτὴν περιεχομένην ἐξομολόγησιν δὲν ἐπεθύμουν νὰ κάμω ζῶν ἔτι, διὸ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ ἀποθάνω πρὶν φθάσῃ ἡ διετὴς προθεσμία. Ἐννοεῖς ὅτι θὰ ἠρυθρίων νὰ σὲ εἰπῶ τὸ αἴτιον τῶν δακρύων καὶ τῆς λύπης μου. Δὲν θὰ ἐτόλμων ποτὲ νὰ σὲ διηγηθῶ κατὰ πρόσωπον τὴν ἄτιμον πρᾶξιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν μου. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ τὰ μάθῃς· ἐὰν δὲ ὅταν συμπληρωθῇ τὸ εἰκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας σου δὲν ζῶ, ἡ πρώτη μου αὕτη ἐπιστολὴ ἀρκεῖ νὰ σὲ εἴπῃ τὰ διατρέξαντα. Δὲν θὰ ἐρυθριάσω ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ μου· ζῶντα μὲν δὲν θὰ μ' ἐσυγχώρεις, ἀποθανόντα ὅμως θὰ μ' ἀξιώσῃς τῆς συγγνώμης σου. Ἄκουσόν με λοιπὸν καὶ μὴ μὲ κρίνεις μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος. Ἐτιμωρήθην ἀρκετὰ μόνος μου, καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκην τῆς κατάρας τοῦ υἱοῦ μου· ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυς ὅτι ἠθέλησα νὰ ἐπανορθώσω τὸ κακὸν τοῦ ὁποίου ἐγενόμην αἴτιος, ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν μου φαίνεται δὲν τὸ κατώρθωσα.

» Τὸ 1840 ἤμην εἰς Ἀμερικὴν, καταγινόμενος νὰ διορθώσω τὰς πολλὰς ζημίας τὰς ὁποίας εἶχον πάθει. Ἐφιλιώθην δὲ μὲ συμπατριώτην μου, ἄνδρα εὐγενῆ καὶ εὐφυέστατον, τὰ αὐτὰ πάσχοντα ὡς καὶ ἐγώ. καὶ αὐτὸς κατεγίνετο νὰ ἀνακαινίσῃ τὸ καταπεσὸν οἰκοδόμημα τῆς περιουσίας του. Εἴχομεν πολλὴν συμθειαν πρὸς ἀλλήλους, τὰ συμφέροντα ἦσαν τὰ αὐτά, ὅμοιαι δὲ ἦσαν καὶ τῶν δύο αἱ κλίσεις. Τὴν μητέρα σου καὶ σὲ σᾶς εἶχον ἀφήσει εἰς τὴν Γαλλίαν· αὐτὸς δὲ εἶχεν ἀφήσει τὴν σύζυγόν του, τὴν ὁποίαν ἠγάπα πολὺ, καὶ θυγατέρα θηλάζουσαν εἰσέτι. Ὠνομάζετο Κ. Δὲ λὰ Φωζεραί.

» Ἐσπέραν τινὰ μ' ἐμήνυσε νὰ ὑπάγω ἀμέσως πρὸς αὐτόν· καὶ μεταδὰς τὸν εὗραν δεινῶς πάσχοντα. Πρό τινων ὡρῶν εἶχε πέσει κάτω τοῦ ἵππου του, καὶ τραυματισθέντα βαρέως τὸν μετέφεραν ἀναίσθητον εἰς τὴν οἰκίαν του· ἀφοῦ δὲ ἠσθάνθη μ' ἐζήτησεν. Ὅταν τὸν εἶδον μόλις σχεδὸν ὡμίλει. Λαβὼν δὲ τὴν δεξιάν μου εἶπε·

— Φίλε μου, δὲν θὰ ζήσω πολύ· ἐκτύπησα δεινῶς καὶ ἀθεραπεύτως. Ἀποθνήσκων ἔχω ἀνάγκην φίλου ὅστις νὰ δώσῃ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν κόρην μου τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου μου.

— Κρέμαμαι ὅλος ἀπὸ τὰ νεύματά σου, καὶ παράγγειλέ με ὅ,τι θέλεις· ἀλλὰ δὲν μὲ φαίνεται ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας σου ὁποία τὴν ὑποθέτεις. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη περίλυπος·

— Δὲν λέγω ὑπερβολήν· εἶμαι ἀπηλπισμένος. Ἰδοὺ, ἐπρόσθεσε λαβὼν χαρτοφυλάκιον κάτωθεν τοῦ προσκεφάλου του, λάβε το, περιέχει διακοσίας χιλιάδας φράγκων. Εἶναι ὅλη ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν ἀφίνω εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν κόρην μου· ὅταν ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν Γαλλίαν φρόντισε νὰ τὰ δώσῃς. Ἤλπιζα ὅτι θὰ τὰ ἔφερα μόνος μου· πλὴν γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

» Ἐγὼ δὲ λαβὼν τὸ χαρτοφυλάκιον, ἠθέλησα νὰ ἀναχωρήσω ὅπως ἐξασφαλίσω αὐτό· στραφεὶς δὲ εὑρέθην ἀντικρὺ νέου ἰατροῦ προσκληθέντος τότε, τοῦ Οὐίλλιαμ Ὀσβόρν. Τὸν ἐγνωρίζομεν ὀλίγον πρίν. Ἀγνοῶ δὲ ἐὰν ἤκουσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ψυχορράγοῦντος. Ὁ φίλος μου ἀπέθανε μετά τινας ἡμέρας. Τί νὰ σὲ εἰπῶ; μαντεύεις τὸ σφάλμα μου. Ἐρυθριῶν τὸ ἐξομολογοῦμαι . . . Ἔγραψα πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ ἀποθανόντος ὅπως ἀναγγείλω πρὸς αὐτὴν τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της, ἀλλὰ περὶ τῆς κληρονομίας ἐσιώπησα. Τὴν ὥραν ἐκείνην αἱ ὑποθέσεις μου εὑρίσκοντο εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν· οὐδένα πόρον εἶχον, καὶ δι' ἔλλειψιν κεφαλαίων δὲν ἤλπιζον νὰ κερδήσω. Ναὶ μὲν τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ τὴν πρᾶξίν μου, ἀλλὰ τὴν ἐξηγεῖ.

» Τὰ χρήματα τοῦ φίλου μου μεταχειρισθεὶς ἐγενόμην πλούσιος. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν, δὲν ἐφρόντισα ἀμέσως νὰ ἀποδώσω ὅ,τι δὲν μὲ ἀνῆκεν. Ὅτε ὅμως μετὰ ταῦτα ἠσθάνθην τὸ συνειδός μου ἐλέγχον με, ἐζήτησα τὴν σύζυγον τοῦ φίλου μου, ἀλλ' ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη μάταιαι ὑπῆρξαν αἱ προσπάθειαί μου. Ἔμαθον μόνον ὅτι ἐπώλησε τὰ κτήματά της καὶ ἀνεχώρησεν· ἀλλὰ ποῦ; οὐδεὶς ἐγνώριζεν. Ἴσως σὺ τὸ κατορθώσεις. Διὰ τοῦτο σὲ παρεκάλεσα νὰ μὴν ὑπανδρευθῇς. Τώρα σὲ ζητῶ καὶ μίαν χάριν· μὴ σπεύσῃς νὰ λάβῃς γυναῖκα ἐὰν πρῶτον δὲν πεισθῇς ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ φίλου μου δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ καὶ ἡ κόρη ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐγύμνωσα εἶναι πτωχὴ ἐξ αἰτίας μου, ἐπιθυμῶ νὰ γείνῃς σύντροφός της. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος τῆς ἀποδόσεως χωρὶς ν' ἀτιμασθῇ ὁ πατήρ σου. Σὲ παρακαλῶ νὰ μή με παρακούσῃς· ἐνθυμήθητι ὅτι ἡ ἀνάπαυσις τῆς ψυχῆς μου κρέμαται ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν σου. Σὲ ἀσπάζομαι καὶ σὲ ἀγαπῶ.

» Ὁ πατήρ σου —

» ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΟΥΡΝΙΕΡ. »

» Ἰδοὺ λοιπὸν τοῦ μυστηρίου ἡ ἐξήγησις. Ὁ Οὐίλλιαμ Ὀσβὸρν εἶχε παρευρεθῆ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν χρημάτων περὶ ἧς ἔγραφεν ὁ πατήρ μου. Πιθανὸν καὶ νὰ ὡμίλησεν ὁ ψυχορραγῶν πρὸς αὐτὸν εἴτε ἐπίτηδες εἴτε παραλαλῶν περὶ τῆς παραδόσεως. Ἐντεῦθεν λοιπὸν αἱ ὕβρεις τοῦ Ὀσβόρν, καὶ αἱ ὑποψίαι αἱ γεννηθεῖσαι ἕνεκα τοῦ ταχίστου πλούτου τοῦ πατρός μου. Οἴμοι! πόσον ἤμην δυστυχής. Νὰ ἀποπλύνω τὸν ῥύπον τῆς ἀτιμίας ἐφαίνετο ἀδύνατον, καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ νυμφευθῶ ἐκείνην τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπων . . . .

» Τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἤμην σχεδὸν παράφρων. Δύο ἢ τρεῖς ἰδέαι ἐτάρασσον ἀλληλοδιαδόχως τὴν κεφαλήν μου. Ἤμην υἱὸς ἀνθρώπου πράξαντος ἔγκλημα τὸ ὁποῖον τιμωρεῖ ἡ κοινωνία· εἶχον ἀνατραφῆ ἐν μέσῳ πλούτου μὴ ἀνήκοντος εἰς ἐμέ· οὔτε ἡ περιουσία μου δὲν ἦτο ἰδική μου· ἡ πηγή του τοὐλάχιστον ἦτο αἰσχρά. Κατεδικαζόμην νὰ ἀναζητήσω, ἴσως εἰς μάτην, γυναῖκα ἄγνωστον καὶ νὰ ὑποσχεθῶ εἰς αὐτὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν εἶχον δώσει εἰς ἄλλην. Ν' ἀφίσω τὴν Σοφίαν ; . . . νὰ παύσω τρεφόμενος ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, ἡ ὁποία μόνη μ' ἐζωογόνει μέχρι τῆς σήμερον;

Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω· ἀλλὰ συγχρόνως ἀκτὶς ἐλπίδος ἔλαμψεν εἰς τὴν καρδίαν μου. Τίς οἶδε, εἶπον κατ' ἐμαυτόν, ἐὰν δὲν ὑπαδρεύθη ἡ νέα Φωζεραί ; τότε θὰ εὕρω τρόπον εὔσχημον ἵν' ἀποδώσω αὐτῇ τὴν κληρονομίαν της· ἀλλὰ πρὶν ἀρχίσω τὰς ἐρεύνας μου, ἃς ἐπισκεφθῶ τὰ μέρη ὅπου ἠγάπησα, ἔπαθον καὶ ἔκλαυσα.

Ἀνεχώρηται λοιπὸν εἰς Ἐγερέλλην· ὅτε δὲ ἔφθασα τὸ ἑσπέρας ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο περίλυπος ὅσον καὶ ἡ καρδία μου. Ἦτο τότε τέλος φθινοπώρου, καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος ποτὲ ἄλλοτε δὲν μ' ἐφάνη τόσον ἔρημος. Ὁ ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰ φύλλα τῶν δένδρων. Κατέλυσα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἡ Σοφία ἐπεριποιήθη τὴν ἀσθενῆ, ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἀποθάνει, καὶ χωρὶς νὰ μὲ γνωρίσῃ μὲ εἶπε πολλὰ περὶ αὐτῆς. « Ἡ ταλαίπωρος, ἐπρόσθεσεν, ἔγεινε κάτισχνος· δὲν ἠξεύρω διὰ τί ; » Ἐγὼ ὅμως τὸ ἤξευρα. « Βοηθεῖ πάντοτε πολὺ τοὺς πτωχούς. »

» Ὁλόκληρον τὴν νύκτα δὲν ἐκοιμήθην ἀπορῶν τί νὰ πράξω· νὰ ἰδῶ πρῶτον τὴν Κ. Φερροῦ, ἢ τὸν ἐφημέριον ;

» Τὸ πρωὶ διευθύνθην πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς Κ. Φερροῦ, καὶ ἐσήμανα τὸν κώδωνα τῆς θύρας· ἡ γραῖα ὑπηρέτις ἐλθοῦσα ἤνοιξε, καὶ ἐμβὰς εἶδον ὀρθίαν παρὰ τὴν κλίμακα τὴν Σοφίαν· ἦτο πάντοτε ὡραία, καὶ ἐφόρει ἔνδυμα βαθέως χρώματος εὐαρμοστότατον εἰς τὸ πρόσωπόν της. Μόλις μὲ εἶδε καὶ ἔτεινε τὰς δύο της χεῖρας, ἀφῆκε φωνὴν, καὶ σπεύσασα ἦλθεν εἰς συνάντησίν μου. Ποτὲ δὲν εἴχομεν ἐξηγήσει ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας μας, ποτὲ δὲν εἴχομεν σφίγξει λαθραίως τὰς χεῖράς μας· ποτὲ δὲν εἴχομεν ἐρυθριάσει βλέποντες ἀλλήλους. Τὴν ὥραν ὅμως ἐκείνην αἱ ψυχαί μας συνηντήθησαν . .

— Μαυρίκιε !

— Σοφία!

» Ἐγὼ δὲ κατησπάσθην ἐνθουσιῶν τὰς χεῖράς της, τὰς ὁποίας ὅμως ἀπέσυρεν εὐθὺς διότι ἤρχετο ἡ μήτηρ της.

— Ἰδού, εἶπεν, ὁ Κ. Τουρνιέρ.

» Μὲ ὑπεδέχθησαν δὲ ὡς φίλον πρὸ πολλοῦ περιμενόμενον, καὶ ἐπρογεύθην μετ' αὐτῶν. Πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἐνῷ ἡτοιμαζόμην ν' ἀναχωρήσω, ἡ Κ. Φερροῦ μὲ εἶπε μειδιασασα ἐπιχαρίτως·

— Παρήγγειλα καὶ μετέφεραν τὰ πράγματά σας ἐδῶ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον καὶ σᾶς ἡτοίμασα δωμάτιον. Ἐλπίζω ὅτι θὰ συγχωρήσετε τὸ θάρρος μου.

» Τί ν' ἀπαντήσω ; κατένευσα εὐχαρίστως. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἐγινόμην ἔτι μᾶλλον ὑπόχρεως πρὸς τὴν Σοφίαν ἥτις, μετὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐφέρθην ὅτε ἐλθὼν εἶδον αὐτὴν, δὲν ἐδύνατο ν' ἀμφιβάλῃ περὶ τῆς κλίσεώς μου. Ἔμεινα λοιπὸν δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἀποφασίζων μὲν ν' ἀναχωρήσω τὴν ἐπιοῦσαν, ἀλλὰ μὴ ἀναχωρῶν ποτέ. Ὁ ἐφημέριος μ' ἐπεσκέπτετο συνεχῶς, καὶ μ' ἐπρότρεπε νὰ παρατείνω τὴν εἰς Ἐγερέλλην διατριβήν μου. « Τί βιάζεσαι ; ἔλεγε. » Καὶ τῷ ὄντι τί μ' ἐβίαζεν ; ὅσον ὅμως παρετείνετο ἡ διατριβὴ αὕτη, τόσον πλέον ἐδεσμεύετο ἡ καρδία μου. Ἡ βία μάλιστα τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλον εἰς ἐμαυτὸν ὅπως μὴ φανερώσω τὰ αἰσθήματά μου, καθίστα αὐτὰ ἔτι μᾶλλον ἔνθερμα.

» Τότε ἤρχισα νὰ μέμφωμαι ἐμαυτὸν, διότι ἦλθον εἰς Ἐγερέλλην πράξας ἀνοησίαν· παρατείνων δὲ καὶ τὴν παρὰ τῇ Κ. Φερροῦ διατριβήν μου ἐδείκνυον, ἔστω καὶ σιωπηλῶς, ὅτι παρεδεχόμην τὰς ἐνδείξεις τῆς πρὸς ἐμὲ συμπαθείας τῆς νέας· τί δὲ θ' ἀπεκρινόμην ἐὰν μ' ἐπρότεινεν ἡ μήτηρ νὰ νυμφευθῶ τὴν θυγατέρα της ; Δὲν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα, ὅταν θ' ἀπεποιούμην, νὰ μ' ἐπιπλήξῃ διότι ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἐξοχήν ;

» Εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν εὑρισκόμενος μετέβην μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς τοῦ ἐφημερίου, ἀπόφασιν ἔχων νὰ διηγηθῶ πάντα πρὸς αὐτόν· λέγων δὲ πάντα δὲν ἐννοῶ καὶ τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσέβαλλε τὸ ὄνομα τοῦ πατρός μου.

» Ὁ ἐφημέριος μὲ ὑπεδέχθη ὡς υἱὸν, καὶ ὅτε εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι δὲν ἤμην ἐλεύθερος νὰ ἑνώσω τὴν τύχην μου μὲ τὴν τύχην τῆς νέας Φερροῦ·

— Πῶς ; μὲ ἠρώτησεν· εἶσαι ὑπανδρευμένος ;

— Ὄχι, αἰδεσιμώτατε· ἀλλὰ σχεδὸν εἶμαι. . . Πρὸ δεκαέξ ἐτῶν ὁ πατήρ μου, εὑρισκόμενος εἰς Ἀμερικήν, εἶχε φίλον στενότατον, ὅστις ἀποθνήσκων ἐσύστησεν εἰς αὐτὸν τὴν γυναῖκα καὶ τὴν κόρην του. Ὅτε ἐπέστρεψεν ὁ πατήρ μου εἰς τὴν Γαλλίαν ἐζήτησεν αὐτὰς, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οὔτε τὰς ηὗρεν, οὔτε κανεὶς ἤξευρε νὰ εἰπῇ ποῦ ἦσαν. Ὅταν δὲ ἀπέθανε καὶ ὁ πατήρ μου, μὲ παρήγγειλεν εἰς τὴν διαθήκην του νὰ ἀναζητήσω καὶ ἐγὼ μὲ ἐπιμέλειαν τὴν χήραν καὶ τὴν ὀρφανὴν, καὶ νὰ ὑπανδρευθῶ τὴν νέαν ἐὰν εἶναι ἐλευθέρα.

» Ὁ ἐφημέριος δὲν ἐδίστασε νὰ πιστεύσῃ ὁ,τι εἶπον· παρετήρησα μάλιστα ἀπὸ τὸ ἦθός του ὅτι καὶ ἤδεσεν ἡ πρὸς ἐμὲ συμπάθειά του.

— Καὶ πῶς ὠνομάζετο, μὲ ἠρώτησεν, ὁ φίλος τοῦ πατρός σας ;

— Κ. Δὲ λὰ Φωζεραί.

» Ὁ ἐφημέριος ἀφῆκε φωνὴν ἐκστάσεως.

— Τί ἐπάθετε ; ἠρώτησα.

— Τίποτε . . . Τὰς γνωρίζω καὶ τὰς δύο.

— Τὰς κυρίας Δὲ λὰ Φωζεραί ;

— Μάλιστα· καὶ πολλὰ καλά.

— Ἡ νέα εἶναι ὑπανδρευμένη ;

— Ὄχι.

» Ἀπωλέσθη λοιπὸν πᾶσά μου ἐλπὶς, καὶ καταβληθεὶς δὲν ὡμίλησα πλέον. Ὁ δὲ ἐφημέριος ἀπορῶν διὰ τὴν σιωπήν μου, ἐσηκώθη καὶ εἶπε·

— Θὰ ἔλθω ἀπόψε νὰ σᾶς παραλάβω, καὶ θὰ σᾶς δώσω θετικωτέρας πληροφορίας.

» Περίλυπος, ἀπηλπισμένος, ἀπορῶν τί νὰ πράξω, ἀνέβην τὸν ἵππον μου, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἔτρεχον εἰς τὰ δάση· ἐπανῆλθον δὲ τὸ ἑσπέρας κεκοπιακῶς καὶ λιμώττων. Μὲ εἶπον ὅτι ὁ ἐφημέριος μὲ εἶχε ζητήσει, καὶ ὅτι μὴ εὑρών με μὲ ἀφῆκεν ἓν βιβλίον. Λαβὼν αὐτὸ τὸ ἤνοιξα, ἀνέγνων εἰς τὴν πρώτην σελίδα τὰς λέξεις ταύτας, « *Σοφία Δὲ λὰ Φωζεραί* », καὶ ἔμεινα ἐμβρόντητος. « Πῶς, εἶπον κατ' ἐμαυτόν, ἤμην τόσῳ πλησίον τῆς οἰκογενείας τὴν ὁποίαν ἐγύμνωσεν ὁ πατήρ μου καὶ δὲν τὸ ἤξευρα ; »

— Μὲ ἐλύπησε δὲ καὶ ἡ σύμπτωσις ὅτι ἡ νέα εἶχε τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ τὴν Σοφίαν.

» Τὴν νύκτα ὅλην ἤμην ἀνήσυχος· τὸ δὲ πρωὶ ἐξυπνήσας ἐνωρὶς κατέβην εἰς τὸν κῆπον, ὅπου ἀπήντησα τὴν Σοφίαν ὅλην περιχαρῆ, καὶ τὴν ἐλυπήθην ἀπὸ καρδίας. — Ἡ ταλαίπωρος! ἀνελογίσθην, δὲν ἠξεύρει τὸ δυστύχημά μου ! Καὶ σχεδὸν ἐδάκρυσα.

— Γνωρίζετε, τὴν ἠρώτησα μετὰ μικρὸν, τὴν νέαν Κ. Δὲ λὰ Φωζεραί ;

— Ὀλίγον, μὲ ἀπεκρίθη μειδιῶσα.

— Εἶναι ὡραία βεβαίως.

— Ὑπάρχει τοιαύτη ἰδέα.

— Ἀλλὰ σεῖς τί λέγετε ;

— Ἐγώ ; . . . καὶ ἐσιώπησε. Μετὰ μικρὸν ὅμως ἀπεκρίθη·—Ναί, καὶ ἐγὼ τὸ νομίζω. Καὶ μὲ ἀφῆκεν.

» Ἐν τοσούτῳ ἔφθασεν ὁ ἐφημέριος.

— Λυποῦμαι, μὲ εἶπεν, ὅτι δὲν σᾶς νῦρα χθὲς τὸ ἑσπέρας· σᾶς ἔφερα εἰδήσεις θετικωτέρας ὡς σᾶς εἶχα ὑποσχεθῆ· ἡ Κ. Φωζεραὶ καὶ ἡ κόρη της κατοικοῦν ἐδῶ πλησίον, ἀλλὰ φέρουν ἄλλο ὄνομα, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς κυρίας, τὸ ὁποῖον παρεδέχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της.

— Καὶ πῶς ὀνομάζονται ;

» Ἡ Σοφία ἐπανῆλθεν ἐν τούτοις· ὁ ἐφημέριος ἐστάθη πλησίον μου, καὶ ἀποβαλὼν τὸν πῖλον·

— Κ. Μαυρίκιε Τουρνιὲρ, εἶπεν, ἐπιτρέψατέ με νὰ σᾶς παρουσιάσω τὴν Κ. Σοφίαν Φερροῦ Δὲ λὰ Φωζεραί.

» Ὅλως ἔκπληκτος ἔτρεξα πρὸς τὴν Σοφίαν ἡ ὁποία ἔτεινε τὴν δεξιάν. . .

» Πρὸ δύο μηνῶν ἡ Σοφία ἐγένετο σύζυγός μου, τοὐτέστι ἐγὼ ἐγενόμην μακάριος. Ἡ Σοφία εἶναι ὡραία, ἀγαθὴ καὶ μὲ ἀγαπᾷ ὅσον καὶ ἐγώ. Πρό τινων ἡμερῶν ἐπανήλθομεν ἀπὸ μικρὰν περιήγησιν. Ὁ ἐφημέριος καὶ ἡ πενθερὰ συμμερίζονται τὴν χαράν μας.

» Τὸ κατ' ἐμὲ μετὰ τὰς τόσας ὀδύνας μου ἀπολαμβάνω καὶ εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν· ἡ θέλησις τοῦ πατρός μου ἐξεπληρώθη· δὲν εἶδον πλέον τὸν Οὐίλλιαμ Ὀσβόρν· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸν ἴδω, τί ἔχει νὰ εἴπῃ ;

ΚΙΝΕΖΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ (*).

—ooo—

Πρὶν ἔτι φανῇ ὁ ἀγγλογαλλικὸς στόλος εἰς τὰ παράλια τῆς Κίνας, οἱ κάτοικοι τῆς Καντόνης ἦσαν περιβεβισμένοι. Ὁ Γὲθ, αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος, παρεσκεύαζε μετὰ δραστηριότητος τὰ τῆς ἀμύνης, ἐπεσκεύαζε τὰ τείχη, ἐνίσχυε τὰς φρουρὰς καὶ ἀδιακόπως ἐζήτει ἐπικουρίας. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον στρατῶνες, ὁλόκληροι *πιαοὺ* (μοῖραι) ἐστρατοπεδεύοντο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἄλλαι δὲ κατέλυον ἐπὶ τῶν λέμβων ἐξ ὧν σύγκειται ἡ κυμαινομένη πόλις. Οἱ δὲ *φουτζιάγκ* (συνταγματάρχαι) οἱ *τζαντζιάγκ* (ἀντισυνταγματάρχαι) καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ ἐφιλοξενοῦντο ὑπὸ τῶν κυριωτέρων κατοίκων.

Ὁ Καγκχὶ ἦτο ἁπλοῦς *πατζοὺγκ* (ἀνθυπολοχαγὸς), υἱὸς ἀποίκου ἐξ ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ κινεζικὴ κυβέρνησις εἰχέ ποτε παραχωρήσει γαῖας ἐπὶ ὅρῳ τοῦ κατατάσσειν ὅλα τὰ ἄρρενα εἰς τὸν στρατόν. Ὅθεν καὶ ὁ Καγκχὶ ἔτι ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔφερε λόγχην, ἀσπίδα καὶ πυροβόλον. Διεκρίθη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῶν ἀποστατῶν. Πρὸς τούτοις ἦτο κόσμιος τοὺς τρόπους, ἀνεγίνωσκε καὶ ἔγραφεν ὀρθῶς, ἐστιγούργει, δὲν ἦτο ἄμοιρος τῆς γνώσεως τῶν ἱερῶν βίβλων, καὶ οἱ συστρατιῶται αὐτοῦ προέλεγον ὅτι ἔμελλε νὰ γείνῃ *τσιαγκιοὺν* ἤτοι στρατηγός. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς Καντόνην, κατέλυσεν εἰς οἰκίαν ἐμπόρου καλουμένου Οὐαμπού.

Τοῦ ἐμπόρου τούτου ἡ οἰκία κειμένη κατὰ τὴν ἄκραν προαστείου, ἦτο κομψὴ, χρωματιστὴ, πεποικιλμένη διὰ γλυφῶν καὶ χρυσοῦ, καὶ βρεχομένη ἀπὸ τὸν ποταμὸν τῶν Μαργαριτῶν. Εἶχε δὲ πλουτήσει ὁ Οὐαμποὺ πωλῶν μυιαστήρια, *κεγκουάς* ἢ ἄνθη ἐκ χαλκοῦ, καὶ εἰδώλια ἐξ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ. Παραιτηθεὶς σχεδὸν τῆς ἐμπορίας, ἐφρόντιζε μόνον πῶς νὰ ζήσῃ τρυφηλότερον, τρώγων φωλεὰς πτηνῶν καὶ πηλάφια· διὰ δὲ τὰς μετὰ Εὐρωπαίων ἐμπορικὰς σχέσεις παρεδέχθη πρὸς τὰ ἐγχώρια ἔθιμα καὶ τινα ξένα· ὅθεν ἔπινεν ἀφθόνως τὸν βουρδιγάλειον οἶνον τῶν βαρβάρων, καὶ τὸ τεῖόν του συνεκέρα μὲ ἱκανὸν βαρβαρικὸν ῥοῦμιον.

(*) Εἰ καὶ συνήθως ἀνακαινίζομεν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα, τὸ τῶν Στρῶν ὅμως, ἢ Σινῶν δὲν μετεχειρίσθημεν ἀντὶ τοῦ τῆς Κίνας καὶ τῶν Κινέζων, ὡς γνωστοτάτων τούτων. Γνωστὸν δὲ ὅτι καὶ τὴν ἐκ τῆς Κίνας μέταξαν στρικὴν καὶ ὁλοσηρικὴν ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι.

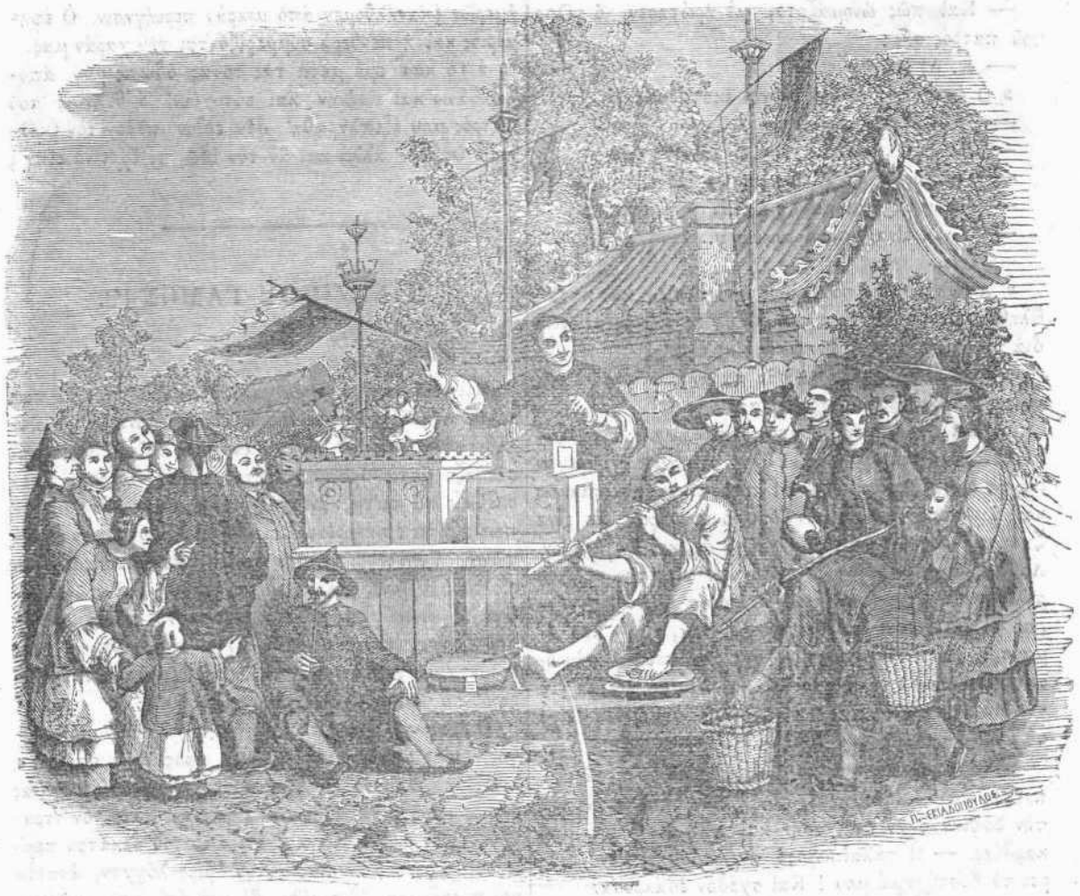

Θέατρον Κινεζικόν.

Ἐπειδὴ δὲ ὧν χῆρος ἔζη μεμονωμένος, εὐχαριστήθη ὅτε ἔδωκαν αὐτῷ σύντροφον. Ὁ νέος ἀξιωματικὸς, εἰ καὶ φύσει ὀλιγαρκὴς, ὅμως χάριν τοῦ οἰκοδεσπότου συγκατετέθη πολλάκις νὰ μείνῃ ὥρας ὁλοκλήρους μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τράπεζαν. Ὁ Οὐαμποὺ συνείθιζε πολλάκις νὰ συγκερᾷ τὸ τέϊόν του μὲ ἴσην ποσότητα οἰνοπνεύματος· ἐνίοτε ὅμως ἐλησμόνει τὴν ἰσορροπίαν, καὶ τότε δὲν ὑπερίσχυεν ἡ Κίνα.

— Μὰ τὰς δέκα χιλιάδας τῶν φθινοπώρων! ἀνέκραξέ ποτε ὅλως ἐκβεβακχευμένος ὁ Οὐαμπού· μὲ ἀρέσκεις, νέε ἀξιωματικὲ, καὶ θέλω νὰ σὲ κάμω γαμβρόν μου.

— Μὲ περιγελᾶτε, εὐγενέστατε, ἀπεκρίθη μετὰ σεμνότητος ὁ Καγκχί· τὰ κιβώτιά σας περέχουν ὅσα πλούτη καὶ ἡ μεγάλη παγόδα, ἐγὼ δὲ μόνην πεμουσίαν ἔχω τὴν ἀνδρίαν μου.

— Ἐγὼ βεβαίως δὲν ἐμπορῶ νὰ εἰπῶ τὸ ἴδιον, καὶ ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι τὸ νόμισμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔχω εἶναι ἡ ἀνδρία. Ὅτον δὲ διὰ χρήματα, μήπως δὲν ἔχω ἀρκετὰ καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ; Μὴν ἐναν πόνεσαι. Μήπως φοβῆσαι ὅτι ἡ κόρη μου εἶναι κακὸν δῶρον; Ἐσο ὅμως ἥσυχος, ἡ εὐτυχία σου θὰ εἶναι ὁποία δὲν τὴν φανταζεσαι· τώρα σὲ πείθω . . . Ἔ, Τσαμπῆ! εἰπὲ εἰς τὰς ὑπηρέτιδας τῆς Λεϊνίας νὰ τὴν φέρουν ἐδῶ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ προσταγὴ αὕτη ἀντέκειτο ἄντικρυς εἰς τὰ ἔθιμα τῆς Κίνας, ὅπου αἱ νέαι ζῶσι μεμονωμέναι, καὶ ὅλαι αἱ περὶ γάμων διαπραγματεύσεις γίνονται δι' ἄλλων καὶ μάλιστα διὰ γραϊδίων· ὁ δὲ γαμβρὸς κρίνει περὶ τῶν θελγήτρων τῆς μνηστῆς ἐξ ἑνὸς μόνου σανδαλίου τὸ ὁποῖον δεικνύεται αὐτῷ· διότι, ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν Κίναν ἡ τελειότης τοῦ κάλλους συνίσταται εἰς τὴν σμικρότητα τοῦ ποδός.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εὐτυχία κατέστησεν ἄφωνον τὸν ἀξιωματικόν καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ Λεϊνια ἡ ἐκπληξίς του ὑπερηύξησεν· ἡ νέα κόρη τοῦ ἐμπόρου εἶχε κάλλος ὅλως κινεζικόν, ἤτοι ὀφθαλμοὺς σχιστοὺς καὶ ἀμυγδαλωτοὺς, στόμα μικρὸν καὶ ἐρυθροῦν καὶ ὦμους ἰσχνούς. Ἐφόρει ἔνδυμα μεταξωτὸν, πολυποίκιλον καὶ ἔχον πολλὰς περιπλοκάδας, οἷον δράκοντας, πτηνὰ καὶ ἄνθη.

— Πῶς τὴν εὑρίσκεις; ἠρώτησε γαυριῶν ὁ πατήρ.

Ὁ δὲ *πατσοὺγκ* ὅλως ἐκστατικὸς ὑπεψιθύρισεν·

— Ὦ εὐγενέστατε! εἶναι δυνατὸν νὰ . . .

— Λεϊνια, εἶπεν ὁ Οὐαμπού ὁ Καγκχὶ εἶναι γενναῖος, μέλλων *τσαγκιοὺν*, καὶ δεκαοκτὼ χρόνων· σὺ εἶσαι δεκαπέντε· ἡ θέλησίς μου εἶναι νὰ γείνῃ σύζυγός σου.

Συμβόλαιον γάμου.

Ἡ Λεϊνια ἔκλινεν εὐσεβάστως τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ βλέμματά της στραφέντα πρὸς τὸν νέον ἠρμήνευσαν συναίνεσιν. Ὅτε δὲ ἀνεχώρησεν, ὁ Καγκχὶ εὐχαρίστησε τὸν οἰκοδεσπότην. Πενθερὸς δὲ καὶ γαμβρὸς ἐφιλοτιμήθησαν νὰ κάμωσιν ἀφθόνους σπονδὰς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος γάμου ἕως μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐνῷ ἐπρογεύοντο καὶ οἱ δύο ἐφαίνοντο συνεσταλμένοι. Ὁ μὲν Καγκχὶ μόνην τὴν νέαν εἶχε κατὰ νοῦν, ὁ δὲ Οὐαμποὺ ἦτο σκεπτικός. Τέλος πάντων ὁ *πατσοὺγκ* ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ.

— Πότε γίνεται ὁ γάμος;

— Ποῖος γάμος; εἶπε μετὰ ψυχρότητος ὁ ἔμπορος.

— Πῶς ποῖος γάμος; ὁ ἐδικός μου.

— Καὶ μὲ ποίαν;

— Μὲ ποίαν! Μήπως δὲν τὸ ἠξεύρετε καλήτερά μου.

— Δὲν ἠξεύρω τίποτε.

— Ἡ κόρη σας δὲν εἶναι ἀρραβωνιστική μου;

— Καὶ πῶς τὸ ἐφαντάσθης; νομίζεις ὅτι ἔχασα τὰ μυελά μου ὥστε νὰ δώσω τὴν κόρην μου εἰς στρατιωτικὸν μὴ ἔχοντα πῶς νὰ τὴν θρέψῃ, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ κρέμαται ἀπὸ μίαν σφαῖραν; Ὀνειρεύεσαι, φίλε μου· φαίνεται ὅτι τὰ ποτὰ τῶν βαρβάρων σ' ἐζάλισαν. Τὴν κόρην μου! καὶ διὰ τί ὄχι τὴν κόρην τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου ἢ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος;

Ὁ Καγκχὶ, δαγκάσας τὰ χείλη του ἐσιώπησε, καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως λησμονήσῃ τὴν νέαν ἡ ὁποία τὸν εἶχε μαγεύσει. Ἔπε δὴ δὲ τὸ ψεῦδος εἶναι σύνηθες παρὰ τοῖς Κινέζοις, τὸ τοῦ Οὐαμποῦ δὲν τὸν ἐξέπληξεν, ἠρέθισεν ὅμως τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσός του. Ὅθεν μεταβὰς πρὸς τὸν *τουτσζ* αὐτοῦ (ταγματάρχην) παρεκάλεσε νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς ἄλλον κατάλυμα καὶ νὰ ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν ὑπηρεσίαν ἐνεργητικήν. Ἐστάλη λοιπὸν εἰς *τσαὶ* (λόχον) φρουροῦντα τὸ τεῖχος Ταϊουωγκὼ, κείμενον εἰς τὴν ἄκραν νήσου ἀντὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν Μαργαριτῶν· ἡ φρουρὰ δὲ αὕτη ἐντολὴν εἶχε νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς λέμβους τὰς πλεούσας εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον. Τοσοῦτον δὲ ζῆλον κατέβαλεν, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐπροβιβάσθη *τσαουπεῖ* ἢ λοχαγὸς, ὑποστὰς πρῶτον τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κινεζικοῦ στρατοῦ.

Δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως τὴν ὡραίαν Λεϊνιαν. Διὸ ἑσπέραν τινὰ ἐμβὰς εἰς λέμβον, ὑπῆγε νὰ περιδιαβάσῃ ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Οὐαμπού. Κατὰ δυστυχίαν του

ὅμως τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν ὁ *τσούτσζ* ἐξῆλθεν εἰς περίπολον· καὶ μαθὼν τὴν ἀπουσίαν τοῦ *τσαουπέϊ*, κατεδίκασε τοὺς ταρσοὺς τῶν ποδῶν αὐτοῦ εἰς μαστίγωσιν.

Μόλις δὲ ἐθεραπεύθη καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ *τσούτσζ* εἰς τὴν οἰκίαν του.

— Ἔλα, Καγκχὴ, εἶπε πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως· ἐλπίζω ὅτι ἐσυγχώρησες τὴν μικρὰν ποινὴν τὴν ὁποίαν σ' ἐπέβαλα· ἂς τὰ λησμονήσωμεν, καὶ τοῦ λοιποῦ θεώρει με φίλον σου.

— Κύριε Φοχελὼ, μὲ τιμᾶτε μεγάλως.

— Σὲ ἀποδίδω δικαιοσύνην· ναὶ μὲν σὲ ἦλθε μίαν ἡμέραν ἡ ἰδέα νὰ ὑπάγῃς νὰ περιδιαβάσῃς μὲ τὴν λέμβον· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἶσαι γενναῖος στρατιωτικός. Ἀνασήκωσε τὸ σκέπασμα τῆς τραπέζης καὶ ἰδὲ τί εἶναι ὑποκάτω.

— Γυναικεῖον σανδάλιον, ἀπεκρίθη ὁ *πατσούγκ*.

— Βέβαια, καὶ ὡς βλέπεις τὸ ποδάρι θὰ εἶναι θαυμαστόν.

— Αὐτὸ νομίζω κ' ἐγώ.

— Πλὴν ὡς ἠξεύρεις, τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀπατοῦν πολλάκις· ἡ γραῖα ἡ ὁποία μὲ τὸ ἔφερεν, μ' ἐπερίγραψε μ' ἐξαίσια χρώματα τὴν νέαν· νὰ τὴν πιστεύσω ἄρά γε; μόνος σὺ ἠμπορεῖς νὰ μὲ ὁδηγήσῃς.

— Ἐγώ! καὶ πῶς;

— Δὲν ἐκατοίκησες εἰς τοῦ ἐμπόρου Οὐαμπού;

— Βέβαια, τρία φεγγάρια καὶ μισόν.

— Λοιπὸν θὰ εἶδες τὴν κόρην του Λεΐνιαν.

Ὁ Καγκχὴ ἐνθυμήθη εὐθὺς τὸ ξυλοκόπημα, καὶ εὗρεν ἀμέσως τὸν τρόπον νὰ ἀντιτιμωρήσῃ καὶ τὸν δικαστὴν καὶ τὸν ἀντεραστήν του.

— Ἦτον δυσκολώτατον νὰ ἴδῃ τις τὴν Λεΐνιαν. Ἠξεύρεις ὅτι κατὰ τοὺς νόμους μας αἱ γυναῖκες κάθηνται κλεισμέναι, καὶ ἴσια ἴσια διὰ νὰ μὴν τρέχουν μικραίνονται ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ ποδάριά των. Ἡ Λεΐνια πρὸ πάντων φυλάττεται μὲ μεγίστην αὐστηρότητα· εἶναι τριγυρισμένη ἀπὸ γυναῖκας, καὶ τὰ παράθυρά της εἶναι αἰωνίως κλεισμένα μὲ δικτυωτά. Μόλις τὸ βράδυ τὴν ἀφίνουν, καὶ τοῦτο μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα, νὰ περιπατήσῃ ὀλίγον εἰς τὸν κῆπον, ὅπου κατώρθωσα νὰ τὴν ἰδῶ ἅπαξ καθήμενος κρυφὰ ὄπισθεν πλατάνου. Λέγουν πρὸς τούτοις ὅτι τὴν κακομεταχειρίζεται ὁ πατήρ της· εἶναι δίκαιον; εἶναι ὀρθόν; πρέπει νὰ βασανίζεται ἡ ταλαίπωρος νέα διότι ἡ φύσις τὴν ἀδίκησε . . .

— Τὴν ἀδίκησε! καὶ πῶς;

— Ναί, κύριε· ὁ πατήρ της θέλει νὰ μὴ μάθῃ κανεὶς εἰς Καντόνην ὅτι εἶναι κακοκαμωμένη καὶ καμποῦρα.

— Καμποῦρα! ἀνέκραξεν ὁ *τσούτσζ*· καὶ θέλουν νὰ μὲ ὑπανδρεύσουν μὲ καμποῦραν! Μὰ τὸν Φὸ, θὰ τὸν δείξω· ἀκούεις καμποῦραν! . . Τί τὰ θέλεις ἐν τοσούτῳ, θὰ τὸ ἐμάντευα· ὅταν καλοπαρατηρήσῃς τὸ σανδάλιον αὐτὸ βλέπεις κάποια σημεῖα τοῦ ἐλαττώματος αὐτοῦ.

Ἔλεγε καὶ διεσκέλιζε τὸν θάλαμον ὠργισμένος· ὁ δὲ νέος *τσαουπέϊ* ἀνεχώρησε σιωπηλῶς.

Ἔκτοτε λοιπὸν δὲν ἔγεινε πλέον λόγος περὶ τοῦ γάμου τοῦ Φοχιλὼ μετὰ τῆς Λεΐνίας. Πλὴν τούτου τὰ κινήματα τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου ἀπῄτουν ὅλην τὴν προσοχὴν τῶν Κινέζων. Τὴν 28 Δεκεμβρ. 1857 χίλιοι Γάλλοι καὶ τὸ 59 ἀγγλικὸν σύνταγμα ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Κέππερ, καὶ περὶ μεσημβρίαν ἔστησαν τὰ καννόνια πρὸ τοῦ φρουρίου Λὺν, ὅπου γάλλος ἐπιλοχίας, ὁδηγῶν οὐλαμὸν εἰσῆλθε πρῶτος.

Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν οἱ πολιορκηταὶ ἐκυρίευσαν τὰ περὶ τὴν Καντόνην ὑψώματα· ὁ Καγκχὶ, ὅστις εἶχε πολεμήσει γενναίως εἰς Λὺν καὶ εἰς Σιτυχὶλ ἔφερε τὸν λόχον του ἐν τάξει εἰς τὴν πόλιν, καὶ μετὰ ταῦτα, φοβούμενος μήπως ἐκάη ἡ οἰκία τοῦ Οὐαμποὺ ἀπὸ τὰ καννόνια, ἔδραμε πρὸς αὐτήν. Τὴν εὗρε δὲ ἀκεραίαν μὲν, ἀλλ' ἔρημον. Ἡ μὲν Λεΐνια εἶχε καταφύγει εἰς συγγενικὴν οἰκίαν, ὁ δὲ πατήρ της εἶχε συλληφθῆ, ἄγνωστον διατί, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου Γέ.

Ὁ νέος ἀξιωματικὸς μετέβη εὐθὺς εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ δυνάμει τοῦ βαθμοῦ του καὶ τινων νομισμάτων εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν. Μόλις ὁ Οὐαμποὺ εἶδε τὸν Καγκχὶ καὶ ἀνηγέρθη ἀφεὶς φωνὴν χαρᾶς, ὁμοίαν ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἀφίνει ἀπηλπισμένος ναυαγὸς, ὅταν παρὰ προσδοκίαν πατήσῃ ξηράν.

— Ἀξιόλογε νέε! εἶπε, σ' εὐχαριστῶ ὅτι δὲν μὲ ἐγκατέλιπες δυστυχοῦντα, ὅτι ἐλησμόνησες τὴν δυσαρέσκειαν τὴν ὁποίαν σ' ἐπροξένησα.

— Ἄφες αὐτὰ, ἀπεκρίθη ὁ Καγκχὶ· ἂς φροντίσωμεν νὰ ἐκβῇς ἀπ' ἐδῶ· διὰ τί σ' ἐφυλάκισαν;

— Μήπως ἠξεύρω; Ἕνεκα τῶν ὑποθέσεών μου εἶμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀνταποκρίνωμαι μὲ τοὺς ἐμπόρους τοῦ Χογκόγκ· φαίνεται ὅτι ὁ διερμηνεὺς ἀνεκάτωσε καὶ λόγια ἄτοπα διὰ τὸν ἐπίτροπον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐπικίνδυνα εἰς τὸ κράτος. Κατέσχον τινὰς ἐπιστολάς του καὶ μὲ ἐνοχοποιοῦν διὰ τοῦτο.

— Ἡ δικαιολόγησίς σου ὅμως εἶναι εὔκολος.

— Εἰς ἄλλας περιστάσεις· αἱ πρόοδοι ὅμως τῶν βαρβάρων ἐξηγρίωσαν τὸν Γέ, εὐερέθιστον καὶ ὀργίλον συνήθως ὡς ἠξεύρεις. Παντοῦ βλέπει προδότας καὶ θέλει νὰ τοὺς θυσιάσῃ· οὔτε θὰ μὲ ἀνακρίνουν, οὔτε θὰ μὲ δικάσουν ἀλλὰ θὰ μὲ ἀποκεφαλίσουν. Φιλτατέ μου Καγκχὶ, βοήθησέ με.

— Καὶ ἠμπορῶ; ἀπεκριθη ὁ νέος· εἶμαι ἀξιωματικὸς χωρὶς κατάστασιν καὶ χωρὶς βαρύτητα. Ἐὰν μεσιτεύσω, θὰ μὲ εἰποῦν μισθωτόν σας ἴσως δὲ καὶ συνένοχον. Θὰ κινδυνεύσω ἀνωφελῶς, καὶ θὰ πάθω ὅ,τι θὰ πάθετε. Ὦ! ἐὰν ἐφυλάτετε τὰς ὑποσχέσεις σας, ἐὰν ἦμην συγγενής σας. . .

— Θὰ γίνῃς γαμβρός μου! Ὁ Φοχελὼ, ὁ ὁποῖος εἶχε ζητήσει τὴν κόρην μου, δὲν τὴν θέλει τώρα. Σὺ θὰ γείνῃς γαμβρός μου· ναὶ ὁρκίζομαι μὰ τοὺς τρεῖς μεγάλους Βούδας καὶ τοὺς τέσσαρας μεγάλους ἐπουρανίους βασιλεῖς!

— Φθάνει, ἀπεκρίθη ὁ Καγκχὶ· τώρα ἡσύχασε. ὑπάγω νὰ πέσω εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ θὰ ἔλθω νὰ σὲ φέρω ἀπόκρισιν.

Ὁ Οὐαμποὺ ἔμεινε καὶ πάλιν μόνος ἀλλ' ἐλπίζων· καὶ πρῶτον τότε ἀφοῦ ἐφυλακίσθη ἐκοιμήθη ἡσύχως. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπερίμενεν εἰς μάτην τὴν ἐπάνοδον τοῦ προστάτου αὐτοῦ.

Τὴν 5 Ἰαννουαρίου περὶ μεσημβρίαν ἤκουσε τρίζουσαν τὴν θύραν τῆς εἱρκτῆς. « Ἀ! εἶπεν εὐθὺς, ἰδοὺ τέλος πάντων ὁ ἐλευθερωτής μου! »

Ἠπατήθη ὅμως, διότι δύο στρατιῶται τάρταροι τὸν συνέλαβον χωρὶς ν' ἀποκριθῶσι, καὶ τὸν ἔσυραν ἐκτὸς τῆς φυλακῆς καὶ τοι ἀνθιστάμενον καὶ κραυγάζοντα.

— Ποῦ μὲ ὑπάγετε; ἀνέκραζεν ὁ ταλαίπωρος· δὲν εἶμαι ἔνοχος, θέλω νὰ μὲ δικάσουν! τί θὰ μὲ κάμετε;

Μεταξὺ αὐλῆς τετραγώνου ἔκειτο λαιμητόμος δώδεκα πόδας ὑπερέχουσα τοῦ ἐδάφους. Πέντε ἢ ἓξ πτώματα ἦσαν σεσωρευμένα εἴς τινα γωνίαν ἀντικρὺ ἄλλου σωροῦ κεφαλῶν. Ἡ γῆ ἦτο καθημαγμένη, καὶ ἀτάραχος ὁ δήμιος ἠκόνιζε τὴν σπάθην του.

— Ἑτοιμάσου, εἶπε πρὸς τὸν Οὐαμποὺ ὁ δήμιος.

Ὁ ἔμπορος ἠθέλησε ν' ἀποκριθῇ· τρέμων ὅμως ἐλειποθύμησεν.

— Ἀναβάσετέ τον εὐθὺς, ἔκραξεν ὁ δήμιος.

Ἐνῷ δὲ ἀνεβίβαζον τὸν ἀναισθητοῦντα Οὐαμποὺ, ἐφάνη ὁ Καγκχί.

— Ἰδοὺ, εἶπεν, ἡ διαταγὴ νὰ ἀφήσῃς ἀμέσως ἐλεύθερον τὸν ἔμπορον Οὐαμποὺ, τὸν πενθερόν μου.

Ὁ δὲ δήμιος λαβὼν τὸ ἔγγραφον καὶ παρατηρήσας·

— Ἡ ὑπογραφὴ αὐτὴ, ἀπεκρίθη, δὲν εἶναι τοῦ Γὲ, ἀλλὰ τοῦ Πεχκιέ· δὲν τὴν ἀναγνωρίζω. Ὁ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνώτερος τοῦ νομάρχου ὅσον ἡ κέδρος τῆς βάτου, μὲ διέταξε νὰ κόψω τὴν κεφαλὴν τούτου τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νόμος του θὰ ἐκπληρωθῇ.

— Ὁ Γὲ ἐφυλακίσθη καὶ δὲν ἔχει πλέον ἐξουσίαν· οἱ βάρβαροι τὸν ἔβαλον εἰς πλοῖον καπνίζον· ὁ Πεχκιὲ εἶναι τώρα κύριος.

— Ὄχι ὅμως ἐδικός μου· αἱ ὁδηγίαι μου εἶναι ῥηταί. . . Ἐλᾶτε, τοποθετήσατέ τον καλά.

— Σᾶς ἀπαγορεύω νὰ μὴν τὸν ἐγγίσετε! ἀνέκραξεν ὁ Καγκχὶ ἀνασπάσας τὴν σπάθην του.

Πάλη λοιπὸν ἐπέκειτο· ἀλλ' ἠκούσθη ἐκτὸς ταραχή. Μανδαρῖνός τις πρώτης τάξεως εἰσῆλθε συνοδευόμενος ὑπὸ Ἄγγλων καὶ Γάλλων ναυτικῶν καὶ ὑπὸ πολλῶν Κινέζων. Ὁ δήμιος διετάχθη ἀμέσως νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ μανδαρίνου. Οὗτος δὲ ἀνέγνω προκήρυξιν δι' ἧς ἐγίνετο γνωστὸν ὅτι ὁ Γὲ ἀπεστάλη εἰς Καλκοῦταν, καὶ ὅτι ὁ Πεχκιέ, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν συμμάχων, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ἐπιτροπῆς. Θέλων δὲ νὰ δώσῃ δεῖγμα ἐπιεικείας, ἐχορήγει ἀμνηστίαν πρὸς πολλοὺς ἐνόχους, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ἔμπορον Οὐαμπού.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Καγκχὶ καὶ ἡ Λεΐνια ὑπέγραφον τὸ συμβόλαιον τοῦ γάμου των, γεγραμμένον ἐπὶ ὀστοῦ ἐλεφαντίνου κρατουμένου ὑπὸ δύο συμβολικῶν περιστερῶν· τὸ δ' ἑσπέρας, φεγγοβολούντων πυρῶν, ἡ νέα πλουσίως ἐνδεδυμένη ἐκάθησεν ἐντὸ φερέτρου, τὸ ὁποῖον μετεκομίσθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦς μνηστῆρος. Πολυάριθμοι ὑπηρέται ἐβάσταζον ἐσθῆτας, κιβώτια γεγλυμμένα, φιάλας, πτηνὰ, μανδαρίνια, καὶ ἓν χοιρίδιον· ὅλα ταῦτα ἦσαν δῶρα τοῦ γαμβροῦ.

Ὁ πενθερὸς ἔδωκε πρὸς τὸν Καγκχὶ ὡραίαν οἰκίαν εἰς μεγάλην ὁδόν, οὐ μακρὰν τῆς μεγαλοπρεποῦς παγόδας τοῦ Χουετουαγκσζέ. Τὸ φέρετρον ἐστάθη πρὸ τῆς θύρας· ὑπηρέτης δὲ προπορευόμενος ἐνεχείρισε τὰ κλειδία τοῦ φερέτρου τῷ μνηστῆρι. Αὐτὸς δὲ ἀνοίξας ἔτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὴν μνηστὴν, ἥτις καταβᾶσα προσεκύνησε τοὺς ἐφεστίους θεοὺς τῆς νέας κατοικίας.

Ψιθυρισμοὶ χαρᾶς ἠκούσθησαν ὅταν κατέβη ἡ νέα· μόνος δὲ ὁ Καγκχὶ ἐνόησε τὰ λόγια ταῦτα τὰ ὁποῖα ἤκουσε προφερόμενα· « Δὲν εἶναι καμποῦρα! »

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (α).

Περὶ τοῦ ποιητοῦ Κορωναίου (β).

—ooo—

Ἔνδοξε Ἱππότα!

Εὐγνωμονῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ τὰς δεξιώσεις ὅσων ἠξιώσατέ με ὅτε ἀνερεύνων τὴν ἰδιαιτέραν βιβλιοθήκην τοῦ ὑμετέρου ἐνδόξου Μονάρχου Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ μνήμης ἔχων εἰσέτι τὰς σπουδαίας ὑμῶν συνδιαλέξεις, καθ' ἃς ἐθαύμασα τήν τε εἰλικρίνειαν ὑμῶν καὶ τὸν πεφωτισμένον καὶ ἰσχυρὸν νοῦν, σπεύδω νὰ ἐκφράσω ὑμῖν, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα μου, τὰ αἰσθήματά μου, καὶ νὰ δώσω πλείονας πληροφορίας περὶ τοῦ ποιήματος τοῦ συμπατριώτου μου Κορωναίου, ποιηθέντος ὑπὲρ τοῦ ἀνδρείου Ἕλληνος Βούα, ποιήματος οὗτινος τὸ χειρόγραφον κεῖται ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ, τῇ τοσοῦτον παρ' ὑμῶν ἐπιμελῶς διευθυνομένῃ. Οὕτω δὲ νομίζω ὅτι παρέχω ὑμῖν ἱκανὰς εἰδήσεις ἐφ' ὅλων τῶν ἐρωτημάτων ἅτινα μοὶ ἀπετείνατε περὶ τοῦ ποιήματος τούτου, τὸ ὁποῖον δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν καὶ διαφόρων ὁμοεθνῶν μου, ἐπισκεφθέντων τὴν βιβλιοθήκην τοῦ βασιλέως, ὧν τινὲς μὲν ἀνέγνων, τινὲς δὲ καὶ ἀντέγραψαν μέρος αὐτοῦ, οὐδεὶς ὅμως ἀνέγνω ἢ ἀντέγραψεν ὁλόκληρον. Διὸ καὶ πολλὰ λάθη διεδόθησαν περί τε τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ποιητικοῦ μύθου, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἥρωος τοῦ ποιήματος καὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ. Εἰς τὰς παραδρομὰς δὲ ταύτας συνετέλεσαν, ὡς μοὶ ἐκοινολογήθη, νῦν μὲν ἔλλειψις χρόνου, νῦν δὲ δυσκολία περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἄλλοτε ἄγνοια ἱστορικῆ προσώπων, πραγμάτων καὶ ἐθίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου ἐπὶ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἤκμαζον ὅ τε ἥρως καὶ

(α) Ὅρα Πανδώρας φυλλάδ. 257 Δεκεμβρ. 1, 1860.

(β) Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ ἐστάλη τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1860 τῷ Ἱππότῃ Κ. Δομινίκῳ Πρόμῃ, διευθυντῇ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ.

ὁ ἀοιδὸς αὐτοῦ, καί τοι ἐγὼ οὐδεμιᾷ τῶν δυσκολιῶν ἐνέτυχον, κοινῆς οὔσης τῆς γραφῆς τοῦ χειρογράφου καὶ ἐν χρήσει καθ' ἁπάσας τὰς Ἑλληνικὰς μεμβράνας τῶν νεωτέρων χρόνων.

Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξελήφθη Νικόλαος Κορωναῖος, εἶναι γεγραμμένον ἐν τῷ τελευταίῳ ἄσματι δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων « Ἐκ Ζακύνθου ὑπὸ Τζανέτου Κορωναίου ἐγράφη ». Ἐνῷ δὲ εἶδον εἰς τὰς χεῖρας ἀντιγραφέως τινὸς ἀντίγραφον δύο μόνων ἀσμάτων ὄχι πλέον τῶν 500 στίχων, ὅλον τὸ ποίημα σύγκειται ἐξ ἑπτὰ ἀσμάτων ἢ βιβλίων, ὡς γράφει ὁ ποιητής, συνιστώντων ἐπέκεινα τῶν 3000 στίχων. Ὅλος ὁ κώδηξ τοῦ χειρογράφου ἀπαρτίζεται ἐξ 149 φύλλων περγαμηνῆς, ἑκάστης σελίδος περιεχούσης 18 στίχους. Πρὸς τούτοις ἐνῷ ἀνέφερον οἱ θεωρήσαντες τὸν κώδηκα τὰ ἑπτὰ μόνον εὐγενείας παράσημα τοῦ Βούα τὰ πρῶτον ζωγραφούμενα ἐν τῷ χειρογράφῳ, ὁ ποιητὴς ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ποιήματος θέτει ἐκ διαλειμμάτων μὲ ποικιλόχρουν ζωγραφίαν 21 σημαίας, κυριευθείσας ὑπὸ τοῦ ἥρωος μαχομένου, σὺν αὐταῖς δὲ καὶ τὸν πύργον Ῥόκα-σέκα χορηγηθέντα αὐτῷ ὡς τιμάριον κομητείας ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ τὸν ἕτερον καλούμενον τοῦ Βλὰτς ἐν Σουαβίᾳ, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανὸς ἐδωρήσατο αὐτῷ ἀναγορευθέντι κόμητι. Σημειῶ πρὸς τοῖς ἐπιγινομένοις λάθεσιν ὅτι ἐκ τῶν ἰδόντων τὸ ποίημα ἄλλοι μὲν νομίζουσι τὸν ἥρωα Βενετὸν, ἄλλοι δ' Ἀλβανὸν, καὶ ἄλλοι Ἕλληνα Κερκυραῖον. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς ὑμνῶν τὰ κατορθώματα τοῦ Βούα διηγεῖται καὶ τὰ τῆς καταγωγῆς του οὕτω·

Καὶ ἕνας Μπούας ἤκουεν ὄνομα μισὲρ Πέτρος,
Καὶ 'γρεῖκα τῆς ἀθιβολῆς τὴν στράταν καὶ τὸ μέτρος·
Ὁποῖος τὸ Ἀγγελόκαστρον τὸ ὥριζε ἐτότις,
Καὶ ἦτον καὶ καθολικὸς αὐθέντης καὶ δεσπότης·
Καὶ ἦτον αὐτοῦ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ αὐθεντὴς τοῦ Σπάτα,
Ὁποῦ ἦτον τότε καὶ αὐτὸς δεσπότης εἰς τὴν Ἄρτα·
Καὶ τὸν Ζωΐαν εἴχασι 'στὰ Γιάννινα ἐτότες,
Δεσπότην, καὶ ὥριζεν αὐτὸς ὅλους τοὺς Γιαννιότες·
Καὶ ὁ Βιτσερὲς Ἀνάπολης μὲ τὴν δικήν του ὁμάδαν,
Ὡς διὰ τὴν Κεφαλλονιὰν ἔκαμε μίαν ἁρμάδαν.
Κάρλος Ἰτόκας ἤκουεν τὄνομα τὸ δίκιόν του,
Ἀοιπὸν κ' ἡ ἁρμάδα 'γίνετο κατὰ τὸν ὁρισμόν του.
Κ' ἐπῆρε τὴν Κεφαλλονιὰν καὶ τὴν Ἀγίαν Μαύρα,
Κ' ἐκεῖνοι 'ποῦ τὰ ὁρίζασι θάκρυα ἐχύναν 'μαῦρα.

Ὁ πρόγονος λοιπὸν ἦτον Ἕλλην Βούας Μουρίκης ἡγεμὼν τοῦ Ἀγγελοκάστρου, ὅστις ἀπέθανε μαχόμενος κατὰ τοῦ Καρόλου Τόκου κόμητος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, γενομένου ἀκολούθως Δουκὸς τῆς Ἠπείρου. Τοῦ Μουρίκη οἱ ἔγγονοι, ἀπολέσαντες τὸ ἐν Ἠπείρῳ κράτος, μετέβησαν εἰς Πελοπόννησον, κυριαρχουμένην εἰσέτι ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρ' οὗ ἐγένοντο ἱππόται καὶ μεγάλοι τιμαριῶται. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων εἰς Πελοπόννησον οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν κατῴκησαν εἰς Ναύπλιον, κατεχόμενον τότε ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἔνθα, ὀρφανισθεὶς ἐκ πατρὸς ὁ Μερκούριος Βούας, ὁ ἥρως τοῦ ποιήματος, ἀνετράφη, ὡς οἱ ἱππόται τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰς ξιφασκίας καὶ *τόρκους ἢ γκιόστρας*. Ὡς πάλιν λέγει ὁ ποιητής·

Ὥμορφος ἦτον 'ς τὸ κορμὶ καὶ καλοσυνθεμένος,
Καὶ ἀπὸ τὰ 'νύχια εἰς τὴν κορφὴν εὐμορφοκαμωμένος.
Πανόμορφος, καλόγνωμος, πανευγενὲς, ὡραῖος,
Ἔκλαμπρος καὶ περίχαρος καὶ φρόνιμος ὡραῖος.
Ἐ τ' Ἀνάπλι ἀνετρέφετο μ' ἐκεῖ ἄλλα παλληκάρια,
Ῥέντες καὶ τζουστραις ἔπαιζε, καὶ τσάκιζε κοντάρια.

Αὐξήσας τὴν ἡλικίαν ἀπεδήμησεν εἰς Βενετίαν, ὅπου παρὰ τῆς γαληνοτάτης αὐθεντίας τῶν Βενετῶν ἐξελέχθη ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, καὶ μετέσχε τῶν ἀγώνων κατὰ τοὺς Ἰταλικοὺς πολέμους, ὑπηρετῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν Βενετοὺς, Φλωρεντινοὺς, Λουδοβίκον τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, καὶ τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανὸν ἐπὶ τοῦ Φλωρεντινοῦ πολέμου καὶ Λομβαρδικοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Μεδιολανικοῦ, Ῥετικοῦ καὶ τοῦ συνδέσμου τοῦ Καμβραί. Τος ἀνδραγαθίας τοῦ Βούα, τὸ μεγάθυμον, τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς τιμὰς ἐπιχειρίζεται νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ζακύνθιος ποιητὴς Κορωναῖος, ἵνα καταλείψῃ εἰς αἰωνίαν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων, πόσον ἐδοξάσθησαν καὶ ἐθαυμάσθησαν οἱ ὁμοεθνεῖς Ἕλληνες, μαχόμενοι εἰς χώραν χιλιάδας μιλίων ἀπέχουσαν τῆς οἰκείας πατρίδος, τῆς τόσον ἀρχαίας, εὐκλεοῦς καὶ ἐνδόξου, νῦν δὲ τοσοῦτον περιφρονουμένης ὑπὸ τῶν συγχρόνων του. Καὶ ὅσα μὲν περὶ καταγωγῆς τῶν προγόνων τοῦ Βούα ὁ ποιητὴς διαλαμβάνει, μνημονεύονται ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρονικοῖς τοῦ Φραντζῆ, Χαλκοκονδύλου, Σουμόντου, Δουκαγγίου καὶ ἐν ταῖς περὶ Ἠπείρου χρονογραφίαις. Τὰ δὲ ἀνδραγαθήματα καὶ ἡ εὔκλεια τοῦ Βούα ἐξυμνοῦνται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, μαρτυροῦνται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἰταλίας Ἰοβίου, Βέμβου, Γουάτσου, Γουϊκιαρδίνου καὶ παρ' ἄλλων διηγηθέντων τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἐκεῖνα γεγονότα, καὶ ἀναφέρονται ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ ἐκδοθέντι προσφάτως Β'. τόμῳ τῶν ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς Ἑπτανήσου.

Διὰ ταῦτα τὸ ποίημα εἰ καὶ ἔχει μορφὴν ἐποποιΐας, ὅπως διὰ τῆς διηγήσεως καὶ περιπλοκῶν διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν τῶν μεταγενεστέρων, στερεῖται ὅμως πάσης μυθολογικῆς ὑποτυπώσεως, εἰκόνος, τρόπου, ἠθῶν καὶ χαρακτῆρος ἀρχαίων αἰώνων, καὶ διατηρεῖ πάντοτε τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν κατὰ χαρακτῆρα θρησκείας τε καὶ ἐθίμων τῶν συγχρόνων. Ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ προοιμίῳ ἐπικαλούμενος ὁ ποιητὴς οὐχὶ τὰς μυθώδεις Μούσας, ἀλλ' εἰς θείας χριστιανικὰς ἐμπνεύσεις στρεφόμενος ᾄδει·

Ὦ δέσποτα παμβασιλεῦ καὶ τῶν ἁπάντων κτίστα,
Εὔσπλαγχνε καὶ μακρόθυμε καὶ τῶν κινδύνων ῥύστα.
Βούλομαι τοῦ Μερκούριου ἀνδραγαθίας νὰ γράψω,
Τὄνομά σου τὸ ἅγιον χρειάζομαι νὰ κράξω.
Ὅτι ἂν σοῦ βοήθειαν ἐμοὶ τοῦτο τὸ πράγμα
Οὐδὲν δώσεις παντάνακτα, δὲν γράφω οὐδὲν γράμμα.
Μὲ τὴν βοήθειάν σου λοιπὸν τώρα νὰ γράψω ἀρχίζω,
Καὶ γ' ἀναπαύσω γνωστικοὺς, ἀφοῦ τὸ γράψω ἐλπίζω.

Ἀκολούθως διηγούμενος τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς τύχας τοῦ ἥρωος, συμπλέκει αὐτὰς μὲ τὰς τύχας καὶ περιπετείας τῶν βασιλέων καὶ ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, μὴ παραλείπων περιγραφὰς τῶν τόπων, ἐφ' ὧν ἐγένοντο τότε αἱ μάχαι, καὶ ζωγραφῶν ἀξιοπίστως ζώντων προσώπων χαρακτῆρας καὶ ἔθη λαῶν. Περὶ δὲ τοῦ ποιητοῦ τοῦτο μόνον γινώσκομεν ὅτι ἔζη κατὰ τὸ 1520 καὶ ὅτι ἐσπουδασεν ἐν Ἰταλίᾳ· ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα Ζάκυνθον, ἔγραψε τὸ ποίημα τοῦ Βούα εἰς κοινὸν ἰδίωμα Ἑλληνικὸν καὶ στίχους Ἀλεξανδρινούς. Πρέπει νὰ παρατηρήσω πρὸς τούτοις ὅτι τὸ ποίημα τοῦ Κορωναίου εἶναι ἡ πρώτη ἐποποιΐα ἡ εἰς τὴν καθομιλουμένην Ἑλληνικὴν τῶν νεωτέρων χρόνων γραφεῖσα, καὶ διατηρεῖ χαρακτῆρα καὶ ἤθη, οἷα εἰθίζοντο τότε παρ' Ἕλλησι καὶ Ἰταλιώταις. Τὸ χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον κατέχει ἡ βιβλιοθήκη τοῦ σεπτοῦ βασιλέως ὑμῶν εἶναι τὸ μόνον διασωθὲν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τοῦ χρόνου· διότι οὐδεὶς τῶν καταλόγων τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς σοφῆς Εὐρώπης περιέχει τὸ ὄνομα αὐτό. Ὡς οὖν ἡ σπάθη Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ τιλευταίου ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκράτορος ἐν Κωνσταντινουπόλει, λαμπρύνει τὴν ὁπλοθήκην τοῦ ὑμετέρου βασιλέως, οὕτω καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦ Κορωναίου τάσσεται μεταξὺ τῶν πολυτίμων Ἑλληνικῶν λειψάνων, ἅτινα διατηροῦνται ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ τῆς ἀρτισυστάτου Ἰταλικῆς μοναρχίας. Τοιαῦτα ἀπαντῶ ὑμῖν ἐπὶ διαφωτίσει τῶν ἐρωτημάτων περὶ τοῦ ποιήματος τοῦ Κορωναίου, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπιτετραμμένος παρὰ τοῦ ὑμετέρου βασιλέως τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἰδιωτικῆς αὐτοῦ βιβλιοθήκης φυλάττετε τοσοῦτον ἐπιμελῶς, καὶ προθυμοποιεῖσθε νὰ δεικνύετε εἰς πάντα ἐραστὴν τῶν πατρίων σπουδῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἥτις νῦν ἐφάμιλλος τῇ Ἰταλικῇ καλλιεργεῖται παρ' ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν, ὅπως προσεγγίσῃ τὴν ἀρχαίαν δόξαν της.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΙΩΤΗΣ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ.

—ooo—

Αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ ἀποδημίαι εἰς τὸν ἀρκτικὸν πόλον.

Μεταξὺ τῶν πρώτων γεωγραφικῶν προβλημάτων περὶ ἃ ἠσχολήθησαν συντόνως καὶ ἐπὶ μακρὸν σοφοὶ καὶ περιηγηταὶ πολλὰς ὑποστάντες ὀδύνας καὶ θυσίας, τάσσεται βεβαίως καὶ τὸ περὶ τῆς ἀρκτοδυτικῆς (α) λεγομένης διόδου, τῆς ἀγούσης ἀπὸ τοῦ Δαγκαστρείου πρὸς τὸν Βεχρίνειον πορθμόν. Γνωστὸν δὲ ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο προετέθη μὲν τὴν δεκάτην πέμπτην, μόλις ὅμως ἐλύθη τὴν δεκάτην ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα, καὶ τοῦτο μετὰ μεγίστας θυσίας.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ διαλάβωμεν ἰδίως περὶ τούτου, καλὸν νὰ ἀναδράμωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὰ παρελθόντα, ὅπως παραστήσωμεν εὐκρινέστερον ζήτημα χρονολογούμενον ἀπὸ Χριστοφόρου Κολόμβου καὶ ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

Γνωστὸν πόσον ἐξηπτοντο αἱ φαντασίαι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὅτε πρὸ μὲν τῆς καταστροφῆς τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας οἱ Ἕλληνες, μετ' αὐτὴν δὲ οἱ Γενουήνσιοι καὶ οἱ Ἐνετοὶ, ἐπισκεπτόμενοι τὰς Ἰνδίας, ἐπανήρχοντο φέροντες ξένα προϊόντα, καὶ παράξενα διηγούμενοι περὶ τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χωρῶν. Ὁ ἀρωματικὸς τούτων ἀὴρ, διερχόμενος διὰ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐμέθυσκε τοὺς κατοίκους τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Οὐδόλως ἄρα ἄπορον ἦν μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς πυξίδος (α) πολλαὶ ἐγένοντο ἀπόπειραι ὅπως εὑρεθῇ ὁδὸς κατ' εὐθεῖαν φέρουσα εἰς τὰ παράλια τοῦ πλουσίου καὶ μυστηριώδους ἐκείνου τόπου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἰσθμὸς τοῦ Σουέζ ἔκειτο φραγμὸς ἀδιάβατος κατὰ τὴν Μεσόγειον, τὰ πλοῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι ὁδὸν κατὰ τὸν ἀτλαντικόν· ταύτης δὲ εὑρεθείσης, τὸ διάβημα δι' ἀντιζήλων ἡγεμονιδῶν τῆς Μεσογείου, τῆς Γενούης λέγομεν καὶ τῆς Ἐνετίας, ἀπώλεσε τὴν λάμψιν αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ τούτου ἀνέλαμψε κράτος μικρὸν καὶ ἀφανές. Τῆς Εὐρώπης ὅλης κατεκυρίευσε τότε ἀνήκουστος ἐνθουσιασμὸς, δραστηριότης ἀπαράμιλλος ἐγεννήθη, καὶ εὐγενεῖς τυχοδιῶκται, ἐφάμιλλοι τοῦ Γάμα καὶ τῶν Ἀλβουκέρκου ἐτόλμησαν νὰ διασχίσωσι τὰ κύματα νέων θαλασσῶν, καὶ ν' ἀναπετάσωσι τὰ ἱστία πρὸς ἀγνώστους ἀνέμους. Ἡ Εὐρώπη ἅπασα συνεταράχθη, πλοῖα καὶ ναῦται ἀπεστέλλοντο ὡς πρέσβεις μελλοντες νὰ συνδέσωσι σχέσεις μετὰ διαφόρων λαῶν, καὶ νὰ χαράξωσι νέας ὁδοὺς χάριν τῆς ἐμπορίας· διότι μόνη ἡ τοῦ Ἑλλησπόντου ἀκρωτηρίου δὲν ἤρκει εἰς τὴν δραστηριότητα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀντιζηλίαν τῶν ἐθνῶν.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κολόμβος τί ἄλλο ἐζήτει ἢ ὁδὸν πρὸς δυσμὰς, ὁποίαν ὁ Λάσκος δὲ Γαμᾶς εὗρε πρὸς ἀνατολάς; Ὅ,τε δὲ ἔμαθον ἐν Εὐρώπῃ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ, ἡ ἔκστασις πάντων ὑπῆρξε μεγίστη, καὶ πάντες ἐθαύμαζον τὸν μέγαν θαλασσοπόρον, τὸν εὑρόντα διὰ τῆς δύσεως ὁδὸν πρὸς τὴν ἀνατολήν· διότι κατ' ἀρχὰς ἐνόμιζον ὅτι ἡ Ἀμερικὴ εἶναι παράρτημα τῆς Ἀσίας καὶ οὐχὶ νέα ἤπειρος. Καὶ αὐτὸς ὁ Κολόμ-

---

(α) Ὠνομάσθη ἀρκτοδυτικὴ διότι ὅλοι οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῆς ἤρξαντο ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ ἐχώρησαν πρὸς δυσμάς. Ὁ ἀνακαλύψας ὅμως ἐπὶ τέλους αὐτὴν Μ'Clure ἦλθεν ἐξ ἐναντίας ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω.

(α) Ἡ πυξὶς, ἴσως δὲ καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ πυξίτις, μετεφέρθησαν ἐκ τῆς Κίνας εἰς τὴν Εὐρώπην. Καὶ ἄγνωστον μὲν πότε ἀκριβῶς μετεφέρθησαν αἱ τρεῖς μεγάλαι αὗται ἀνακαλύψεις, πιθανώτατον ὅμως ὅτε οἱ Μογγολοι κατέλαβον ὁλόκληρον τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην· διότι τότε οἱ εὐρωπαῖοι πρέσβεις, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας, συνηντήθησαν μετὰ τῶν τῆς Ἀσίας ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ μεγάλου Χὰν τῆς Ταρταρίας.

δος ὑπέπεσεν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα, ὑποθέσας ὅτι ὁ νέος κόσμος ἀπετέλει μέρος τῆς ἀσιατικῆς ἠπείρου· ὅθεν καὶ *Δυτικὰς Ἰνδίας* ὠνόμασε τὰς νέας χώρας, καὶ *Ἰνδοὺς* τοὺς κατοίκους αὐτῶν, καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα σώζονται καὶ σήμερον (1).

Ἐκ τῆς ἀκατασχέτου ταύτης πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁρμῆς, προέκυψαν καὶ αἱ πρῶται ἀπόπειραι πρὸς ἀνακάλυψιν διόδου κατὰ τὰ προσάρκτια τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ θαλασσοπόροι ἰδόντες μετ' ἐκπλήξεως νέον κόσμον μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ὡς γιγαντώδη φραγμόν, ἐπεχείρησαν νὰ ἀποφύγωσι τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο ἔμποδον, καὶ νὰ ἀναζητήσωσι πρὸς νότον καὶ βορρᾶν ὁδὸν φέρουσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἰδίων ὀνείρων. Καὶ τὴν μὲν πρὸς νότον δίοδον ἀνεκάλυψεν ὁ Μαγελλάν, ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον μόλις μετ' ἀγῶνας καὶ μόχθους τριῶν καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδων ἀνεκαλύφθη. Ὁ πρῶτος ὅστις ἐπεδόθη εἰς ἀναζήτησιν βορειοδυτικῆς διόδου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν Ἑνετῶν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ τὸν Μαρκόπουλον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ζένη, συνετέλεσαν δραστηρίως εἰς τὴν πρόοδον τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης· ἐννοοῦμεν δὲ τὸν Σεβαστιανὸν Καβότταν, ὅστις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου ἀνεκάλυψε τὸ 1496 ἔτος τὴν Νέαν Γῆν. Ὁ Ῥαμούσιος, σοφὸς γεωγράφος ἀκμάσας τότε, διηγεῖται ὅτι ὁ Καβόττας ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας εἰς Ἀμερικὴν τὸ 1498 μετὰ δύο πλοίων χορηγηθέντων ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Ζ', ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ὁδὸν συντομωτέραν φέρουσαν εἰς Ἰνδίας. Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν, εἰ καὶ ἀπῆλθε μέχρι τοῦ 56 παραλλήλου τοῦ πλάτους, οὐδὲν κατώρθωσε. Τὸ 1500 ἔτος ὁ ἐκ Πορτογαλλίας Γάσπαρος Κορτερεάλ ἀνεκάλυψε τὴν Terra di Labrador, καὶ ἐξέλαβεν ἀντὶ τῆς ζητουμένης διόδου στενόν τινα πορθμόν, γενόμενον μετὰ ταῦτα γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πορθμὸς τοῦ Ἀνιάρ*.

Τότε ἐφάνησαν τὸ πρῶτον οἱ πρόδρομοι τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις τοσοῦτον ἔμελλε νὰ δοξασθῇ κατὰ τὰς ἀρκτικὰς ἀνακαλύψεις. Ὁ ἄγγλος Οὐίλλιγβυ ἀνεγνώρισε τὸ Σπίτζβεργ καὶ ὑπερέβη τὴν ἀρχαίαν καὶ προβληματικὴν Θούλην, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Φόρβισερ, καὶ Δαυῖς καὶ Ὕδσων ἐχάραξαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου τῶν πολικῶν χωρῶν.

Τὸ 1741 ἔτος Βέχριν ὁ περιώνυμος δανὸς ναυσιπόρος, σταλεὶς εἰς Καμσάτκαν ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἀνεκάλυψε τὸν ταυτώνυμον πορθμόν, τὸ δὲ 1770 ἁπλοῦς τις ἔμπορος, ὁ Ἔαρν, εὗρε τὴν θάλασσαν ἣν ἄλλος ἔμπορος, ὁ Μὰκ Κένζη εἶδε μετὰ εἴκοσιν ἔτη κατὰ τὸ στόμιον τοῦ ταυτωνύμου ποταμοῦ. Ὁ δὲ μέγας Κὸκ, ὁ ἄξιος οὗτος πρόδρομος τοῦ Ῥὸς καὶ τοῦ Φραγκλίνου, ἀφοῦ περιέπλευσεν ὅλας σχεδὸν τὰς θαλάσσας, διέβη τὸ 1776 τὸν Βεχρίνειον πορθμὸν, καὶ ἀνέβη πρὸς ἄρκτον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἰσύ. Ἀποκρουσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πάγων ἐπανῆλθε, καὶ ἔπεσε θῦμα ἀγρίου κατοίκου τῆς νήσου Ἀουάϊ.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ὅτι καὶ ὁ Chateaubriand, νέος ἔτι καὶ ἄσημος, ἀγνοῶν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην καὶ συλλαβὼν παράβολα σχέδια, ἠθέλησε νὰ ἀναζητήσῃ διὰ ξηρᾶς τὴν διαβάντων δίοδον; Τίς οἶδεν ἐὰν καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, δὲν ἐθάπτετο ὑπὸ τοὺς πάγους τοῦ πόλου;

Ἐπὶ τρεῖς λοιπὸν αἰῶνας καὶ σχέδια καὶ ἀπόπειραι ἀπετύγχανον, καὶ ὡς φάντασμα ἐξηφανίζετο ἡ ἀρκτοδυτικὴ δίοδος· ἀλλὰ καὶ τὰ ὄνειρα αὐτὰ περὶ τῆς ὠφελείας τῆς διόδου πρὸ πολλοῦ εἶχον διασκεδασθῆ, καὶ τὸ πρόβλημα ἔμενεν ὡς ζήτημα ἁπλῆς θεωρίας. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ εὑρεθῇ ἡ λύσις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· ἡ ἀνακάλυψις δὲ αὕτη ὑπερέβη κατὰ τὴν ἀξίαν πάσας τὰς ναυσιπορίας ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας ὅσαι ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο.

Α'.

Τὴν 19 Μαΐου 1845 δύο πλοῖα, ὁ *Ἔρεβος* καὶ ὁ *Τρόμος*, ἀποπλεύσαντα ἐκ τῆς Ταμέσης διευθύνθησαν πρὸς βορρᾶν· ἦσαν δὲ αὐτὰ ἐκεῖνα ἅτινα ὑπὸ Ἰάκωβον Κλάρκ Ῥός, ὁδηγήσαντα τὴν βρετανικὴν σημαίαν μέχρι τοῦ 79 παραλλήλου πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς τὸ νοτειότερον δηλαδὴ πλάτος εἰς ὃ ἔφθασάν ποτε οἱ ναυσιπόροι, ἔδωκαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὰ δύο ἡφαίστεια τὰ κείμενα ὡς κολοσσιαῖα ὅρια κατὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὧν αἱ ἐκρήξεις εἶχον μόναι ἕως τότε διαταράξει τὴν αἰωνίαν σιωπὴν τῆς ἀνταρκτικῆς ἐρημίας· ἀνακαινισθέντα καλῶς καὶ ἐφωδιασθέντα διὰ πολλὰ ἔτη, τὰ δύο ἀτρόμητα πλοῖα διευθύνθησαν πρὸς τὰς ἀρκτικὰς χώρας ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Φραγκλῖνον.

Δὲν ἦτο δὲ πρωτόπειρος ὁ Φραγκλῖνος περὶ τὰ τοιαῦτα (α)· διότι ἐκ τριῶν προηγουμένων ἀποδημιῶν, ὧν αἱ δύο ἐγένοντο διὰ ξηρᾶς, εἶχε μάθει καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν κινδύνων εἰς οὓς ἐξετίθετο. Τὸ 1820 καὶ 1825 ἔτος εἶχεν ἐπισκεφθῆ μετὰ τοῦ διδάκτορος Richardson τὰς ἀρκτικὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς· ἡ δὲ πρώτη τῶν δύο τούτων ἀποδημιῶν, γενομένη μεταξὺ ταλαιπωριῶν καὶ στερήσεων, ὧν καὶ μόνη ἡ διήγησις ἐκπλήττει τὸν ἀναγνώστην, εἶχε διαρκέσει τρία ὅλα ἔτη. Διέτρεξε δὲ κατὰ τὰς δύο ταύτας ἀξιομνημονεύτους περιηγήσεις πεζῇ, δι' ἐλκύθρου ἢ διὰ θαλάσσης καὶ ποταμῶν τρεῖς χιλιάδας λευγῶν· εὗρε τὴν παραλίαν τῆς πολικῆς θαλάσσης, καὶ ἐξεπλήρωσεν ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος περιηγητὴς τὴν τε-

(α) Ἐν Νέᾳ Γρενάδῃ οἱ μαῦροι καὶ οἱ λευκοὶ ὀνομάζουσι καὶ σήμερον ἔτι τοὺς αὐτόχθονας Κίνους ἢ Κιέζους. Τὸ 1830 ἔτος ναύτης τις εὗρεν ἐντὸς τῆ ἄμμου τῆς ἀπέναντι τῆς Κάλπης (Γιβραλτὰρ) κειμένης ἀφρικανῆς παραλίας μέγα ἰνδικὸν κάρυον ἀπολελιθωμένον, καὶ ἐν αὐτῷ περγαμηνὴν μετὰ γοτθικῶν χαρακτήρων· ἡ δὲ σημείωσις τοῦ Κολόμβου ἐξ ἐκείνων ἃ; ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν ὅτε ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ ἀποδημίας κατελήφθη ὑπὸ στυγερᾶς τρικυμίας.

(1) Τὸ 1560 ἔτος κατετάχθη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν ὡς ἁπλοῦς ναῦς, ὅπως καὶ ὁ Κὸκ καὶ ὁ Νέλσων, καὶ προβιβασθεὶς κατὰ τάξιν εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς ἐγένετο πλοίαρχος δικρότου. Παρειρέθη δὲ εἰς τὴν κατὰ τῆς Κοπενάγης ἐπίθεσιν, εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Νέας Δυρηλίας, καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν ἐν Τραφαλγὰρ ναυμαχίαν ἦν δόκιμος ἐπὶ τοῦ Βελλερεφόντου.

λευταίαν θέλησιν τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἀνυψώσας ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν τῆς ἀρκτικῆς νήσου Γαρρὺ, κειμένης παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Μακένση, τὴν σημαίαν ἣν εἶχεν ἐγχειρίσει αὐτῷ ἡ γενναία ἐκείνη γυνή (α).

Ὅτε ἀπεφασίσθη νὰ γίνωσι νέαι ἔρευναι κατὰ τὰς ἀρκτικὰς χώρας, συνέβη τι ἄξιον μνήμης. Ὁ Κ. Ῥίτσαρ Κίγκ, περιηγητὴς γνωστὸς ἕνεκα τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ, ὡσεὶ προέβλεπε τὴν τραγικὴν λύσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, ἔγραψε πολλὰς ἐπιστολὰς καὶ ὑπομνήματα πρὸς τὸ ναυαρχεῖον, παριστῶν τὸ ἐπικίνδυνον καὶ ἧττον εὔστοχον τῆς διὰ θαλάσσης περιηγήσεως, καὶ συμβουλεύων τὴν διὰ ξηρᾶς. Καὶ ἀληθῶς οὐκ ὀλίγοι περιηγηταί, οἵτινες ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Καναδικῆς ἐπεσκέφθησαν τὰς ἀρκτικὰς χώρας τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου, ἐπέτυχον, καὶ ἕνεκα αὐτῶν ἐγένετο γνωστὴ ὅλη σχεδὸν ἡ παραλία ἀπὸ τοῦ Βεχρινείου πορθμοῦ μέχρι τοῦ Great Fish River (ποταμοῦ τοῦ Μεγάλου Ἰχθύος). Ἀλλ' ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς νήσου Μελβίλλης πάντα ἦσαν ἄγνωστα. Ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, καί τοι μικροτάτῳ, κεῖται, ἔλεγεν ὁ Κ. Ῥ. Κίγκ, τὸ τρισαιώνιον πρόβλημα, ἤτοι τὸ τῆς ἀρκτικῆς διόδου.

Καὶ ὅμως ἐνεκρίθη ἡ διὰ θαλάσσης περιήγησις. Μόλις δὲ ἐπανῆλθεν ἐκ Τασμανίας ὁ Ι. Φραγκλῖνος ἣν ἐκυβέρνησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετὰ πολλῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας, καὶ παρεκάλεσεν ἐπιμόνως νὰ ἀνατεθῇ αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τοῦ νέου ἐπιχειρήματος.

— Δὲν προτιμᾶτε, εἶπεν αὐτῷ ὁ πρῶτος λόρδος τοῦ ναυαρχείου Ἀδδιγκτων, νὰ ἀναπαυθῆτε μετὰ κόπους ἑξήκοντα ἐτῶν;

— Ἔχετε λάθος, Μιλόρδε, ἀπεκρίθη ὁ Φραγκλῖνος, μόνον πεντήκοντα ἐννέα ἐτῶν ἡλικίαν ἔχω.

Τὰ πληρώματα τῶν δύο πλοίων συνέκειντο ἐξ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς εἶδε πλέον τὴν Ἀγγλίαν. Αἱ τελευταῖαι τοῦ Φραγκλίνου ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν ἐν τῇ γροενλανδικῇ νήσῳ Δίσκῳ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1845 ἔτους. Τὰ δύο δὲ πλοῖα τὰ κομίσαντα αὐτὰς εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶχον ἀπαντήσει τὸν *Ἔρεβος* καὶ τὸν *Τρόμον*, προσκλωμένους ἐπὶ ὅρους πάγου· τὰ πληρώματα ἀνέμενον ἀνυπόμονα τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, ὅπως πλεύσωσι πρὸς τὸν Λαγκάστρειον πορθμόν, καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς τρομερὰς θαλάσσας ὅπου ἔμελλον νὰ ταφῶσιν.

Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐδεμία εἴδησις ἔφθασεν εἰς τὴν Εὐρώπην περὶ τοῦ Φραγκλίνου καὶ τῶν συνοδοιπόρων αὐτοῦ. Οἱ ἀναγνῶσται ἐνθυμοῦνται (β) πόσον περιπαθῶς ἐρρόντιζον περὶ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰ δύο ἡμισφαίρια, καὶ ὅτι ἄνδρες μεγάθυμοι, ἀφεὶ δήσαντες ἐπὶ δώδεκα ὁλόκληρα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἔτρεξαν ἵνα σώσωσιν εἰ δυνατὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοὺς μάρτυρας ἐκείνους τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1847 ἔτους τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον, ἀνήσυχον διὰ τὴν διετῆ σιωπὴν τοῦ Φραγκλίνου, ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ πλοῖα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. Συμβουλευθὲν δὲ ἐπὶ τούτῳ τοὺς κυρίους Richardson καὶ Ἰάκωβον Ῥός, ἤκουσεν ὅτι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν ὁ *Τρόμος* καὶ ὁ *Ἔρεβος* ἀπεκλείσθησαν ὑπὸ τῶν πάγων ἐντός τινος ὁρμίσκου πρὸς μεσημβρίαν τῆς νήσου Μελβίλλης. Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν ἐνδόξων τούτων περιηγητῶν ἀπεδείχθησαν σχεδὸν ἀκριβεῖς· διότι μετὰ ἑνδεκα ἔτη τὰ ἴχνη τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων ναυσιπόρων εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ M'Clintok κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα.

Τρεῖς λοιπὸν ναυτικαὶ μοῖραι παρεσκευάσθησαν συγχρόνως· ἡ μία, ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Κέλλετ, συγκειμένη ἐκ δύο πλοίων, τοῦ *Κήρυκος* καὶ τοῦ *Πλουβιέρου*, διετάχθη νὰ διαβῇ τὸν Βεχρίνειον πορθμὸν, καὶ νὰ πλεύσῃ πρὸς ἀνατολὰς ὅσον μακρὰν ἦν δυνατόν. Εἰς τὴν δευτέραν, τὴν ὑπὸ τὸν Richardson καὶ Ῥάη, ἀνετέθη ἡ διὰ ξηρᾶς ἐπίσκεψις τῶν ἀρκτικῶν αἰγιαλῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τοῦ Μακένση μέχρι τοῦ Copper mine river (ποταμὸς μεταλλείων χαλκοῦ) καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Βικτώριαν καὶ Οὐόλαστον, καὶ ἡ τρίτη ὑπὸ τὸν Ἰακωβον Κλάρκ Ῥὸς, παρηγγέλθη νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τῶν πορθμῶν τῆς Λαγκαστρίας καὶ τοῦ Βαρρὼ μέχρι τῆς νήσου Μελβίλλης καὶ τῆς Βάγκης.

Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἦτο ἄριστον, καὶ ἡ ἔκβασις αὐτοῦ, εἴποτε δὲν παρενέπιπτον ἐμπόδια, ἤθελεν ἴσως ἀποβῇ κατὰ πάντα εὔστοχος. Αἱ τρεῖς αὗται μοῖραι ἤθελον σχηματίσει τρίγωνον, οὗτινος αἱ πλευραὶ, προσεγγίζουσαι ἀλλήλας, ἤθελον συστείλει βαθμηδὸν τὸ πεδίον ὅπου ἐγίνοντο αἱ ἔρευναι, καὶ περικλείσει τὸ πρόβλημα ἐντὸς στενοτέρων ὁρίων, ὥστε νὰ εὑρεθῇ ταχύτερον ἡ λύσις αὐτοῦ. Καὶ ὅμως παρ' ὀλίγον ἐματαιοῦτο τὸ σχέδιον.

Αἱ δύο πρῶται μοῖραι περιπλεύσασαι τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἀμερικῆς, οὐδὲ ἴχνος τοῦ Φραγκλίνου ἀπήντησαν, ματαίως δὲ ὁ Κ. Ῥάε ἐδοκίμασε τὸ 1849 ἔτος νὰ φθάσῃ μέχρις Οὐόλλαστον.

Ἡ τρίτη μοῖρα, ἡ ὑπὸ τὸν Ῥὸς, συγκειμένη ἐκ δύο πλοίων, τῆς *Ἐπιμελείας* καὶ τοῦ *Ἀντιγκευτοῖ*, ὧν ἕκαστον εἶχεν ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἀνδρῶν πλήρωμα, ἀνεχώρησε τὴν 12 Μαΐου 1848· διαβᾶσα δὲ τὸν πορθμὸν τοῦ Βαρρὼ, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἐν τῷ λιμένι τοῦ Λεοπόλδου (North Somerset). Ὁ χειμὼν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἶναι καὶ διεξοδικὸς καὶ δριμύτατος· ἀλλ' εἰ καὶ τὰ πλοῖα περιεκυκλώθησαν ὑπὸ πάγων, οἱ ἐν αὐτοῖς ὅμως δὲν ἔμειναν ἄπρακτοι, ἀλλὰ βαδίζοντες ἐπὶ τῆς πεπηγυίας θαλάσσης ἐπεσκέφθησαν διάφορα μέρη, καὶ ἦλθον πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι τοῦ North Somerset καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Βίρδ, πρὸς δὲ δυσμὰς μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Βούννυ· εἰς μάτην ὅμως· ἀνήγειραν δὲ πολλαχοῦ *καίρνας* (α) ἐν αἷς ἀπεθήκαν τροφὰς

(α) Ἡ Ἐλεωνόρα Ἄννα Πόρτεν, πρώτη σύζυγος τοῦ Φραγκλίνου, ἥτις καὶ ποιήσεις οὐχὶ ἀναξίας λόγου ἐδημοσίευσε.

(β) Περὶ Φραγκλίνου πολλάκις ἔγραψεν ἡ Πανδώρα, ἰδίως δὲ ἐν τῷ φυλλαδ. 202, σελ. 238.

(α) Εἶδος κρυπτῶν ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἀρκτικὰς χώρας· ἵνα δὲ φυλάσσωνται ἀπὸ τῶν ἄρκτων καὶ τῶν λύκων καὶ γίνωνται

καὶ σημειώσεις ἐγγράφους ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὰ πλοιόματα τοῦ Φραγκλίνου εἴποτε διέβαινον ἐκεῖθεν. Συλλαβόντες δὲ καὶ ἀλώπεκας, προσήρτησαν περὶ τοὺς λαιμοὺς αὐτῶν χαλκίνους κλοιούς, ἐφ' ὧν ἦσαν κεχαραγμέναι εἰδήσεις περὶ τῆς μοίρας καὶ περὶ τοῦ τόπου ὅπου διεχείμαζε, καὶ μετὰ ταῦτα ἀφῆκαν αὐτάς. Ἐπειδὴ τὰ ζῶα ταῦτα συνειθίζουσι ν' ἀπέρχωνται καὶ εἰς ἀπώτατα μέρη πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς, πιθανὸν ἦτο νὰ φίνωσι κομισταὶ αἰσίων εἰδήσεων πρὸς τὸν Φραγκλίνον καὶ τοὺς συνεταίρους αὐτοῦ.

Παρελθόντος τοῦ χειμῶνος ὁ Ῥὸς ἀπεπειράθη νὰ προχωρήσῃ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς νήσου Μελβίλλης· ἀλλ' ἡ *Ἐπιχείρησις* καὶ ὁ *Ἀναγνώστης* προσηλωμένοι μεταξὺ ἀπεράντου πεδίου πεπηγότος, περιφέρειαν ἔχοντος πεντήκοντα μιλίων, καὶ συρόμενοι ἀκατασχέτως παρ' αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ ταχύτητος δεκα μιλίων τὴν ἡμέραν, διέβησαν τὸν πορθμὸν τοῦ Βαρρὼ καὶ τὸν τοῦ Λαγκάστερ, καὶ μόλις μεταξὺ τοῦ ὅρμου Βαφρίνου ἐσώθησαν ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ ῥυμουλκοῦ, μεταξὺ τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐκινδύνευσαν νὰ συντριβῶσιν. Ὁ Ῥὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1850 ἔτους.

Ἀλλὰ καὶ ὁ *Ἀστὴρ τῆς Ἄρκτου*, σταλεὶς τὸ ἔαρ τοῦ 1849 ἔτους ὑπὸ τοῦ ναυαρχείου ὅπως φέρῃ ὁδηγίας καὶ τροφὰς πρὸς τὸν Ῥὸς, σχεδὸν ἀπέτυχε· διότι παρασυρθεὶς ὑπὸ πάγων πέραν τοῦ 76 παραλλήλου, εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ὀλόλστενχολμ, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Γρολανδίας, ἠναγκάσθη νὰ διαχειμάσῃ ἐκεῖ. Ποτὲ ἄλλοτε πλοῖα εὐρωπαϊκὰ δὲν διεχείμασαν εἰς τοιοῦτο κλίμα. Τὸ ψῦχος ἦτο ὑπερβολικὸν, καὶ δὶς τὸ θερμόμετρον κατέβη εἰς 55 ὑπὸ τὸν πάγον. Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ θέρους, ὁ *Ἀστὴρ τῆς Ἄρκτου* διέβη τὸν Λαγκάστρειον πορθμόν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πάγοι ἔφραττον τὴν πρὸς δυσμὰς ὁδὸν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀποθέσας πρῶτον ἐπὶ τῆς νήσου Ὀολλάστον τροφὰς καὶ ὁδηγίας.

Ἡ ἀποτυχία τῶν πρώτων τούτων ἐρευνῶν ἐπηύξησε μὲν τὴν ἀνησυχίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐξέπληξεν αὐτάς διότι ὅταν ὁ περιηγητὴς ἀντιπάλους ἔχῃ τὴν τρομερὰν φύσιν τῆς ἄρκτου, καὶ τὰ ψύχη, καὶ τὰ πάγη, καὶ τὰς χιόνας καὶ τὰς θυέλλας καὶ τὰς τρικυμίας αὐτῆς, μωρὸς ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν ἐθεώρει βεβαίαν τὴν ἐφαρμογὴν ἔστω καὶ τοῦ σορωτέρου σχεδίου. Καὶ ἐὰν κατορθώσῃ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας μεταξὺ τοσούτων καὶ τοιούτων κινδύνων, τί θέλει ἄρα γενεῖ τὸ πλοῖον αὐτοῦ τὸν Ἰούνιον, ὅτε συντριβομένων τῶν παγετῶν καταβάλλονται καὶ οἱ φραγμοὶ οἱ τέως συνέχοντες τὴν ὁρμὴν τῶν θαλασσῶν ἐκείνων;

Ὁ Μίλτων ἔθετο τὸν θανατον παρὰ τὰς πύλας τοῦ ἅδου. Οὕτω καὶ κατὰ τὰς θαλάσσας ἐκείνας ὁ θάνατος ἐρίπτεται ἀόρατος, ἀγωνιζόμενος ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ τὸν τολμηρὸν τὸν ζητοῦντα νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῆς βίας· ὁ θάνατος δὲ οὗτος εἶναι τόσῳ μᾶλλον σκληρός, ὅσῳ ἡ μὲν ἠθικὴ ἐνέργεια καὶ αἱ φυσικαὶ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις εἰσὶ πολὺ πλέον ἀνίσχυροι, ἀκαταμάχητα δὲ τὰ ὅπλα ἅτινα ἔδωκεν ἐκείνῳ ἡ φύσις. Μετὰν ὁ ice master, (πρωράτης τῶν πάγων) παρατηρεῖ ἀπὸ τῶν ἱστῶν τὴν πορείαν τῶν τρομερῶν τούτων ἐχθρῶν καὶ τὰς κινήσεις τοῦ stream (ῥεύματος)· διότι πολλάκις μιᾶς μόνης στιγμῆς ἐχθρικὴ ἐπίθεσις ἐξαρανίζει καὶ τὸ στερεώτερον πλοῖον. Ὁ γνωστότατος κηπουρὰς Σκόρεσβυ βεβαιοῖ ὅτι ἐντὸς ἑνὸς μόνου ἔαρος ἀπωλέσθησαν οὕτω τριάκοντα πλοῖα καὶ ἐπέκεινα. « Εἶδον ἐν, λέγει, προσβληθὲν ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο γιγαντιαίων πάγων καὶ καταποντισθὲν ἐν ἀκαρεῖ. Μόνη ἡ ἄκρα τοῦ μεγάλου ἱστοῦ ἔμεινεν ὀρθὴ ὑπὲρ τὸν ὑγρὸν τοῦτον τάφον, ὡς νεκρικὸν σύμβολον· ἕτερον πλοῖον ἀνωρθώθη ἐπὶ τῆς πρύμνης αὐτοῦ ὡς ἵππος ἀναχαιτίσας, καὶ δύο ἄλλα τρὶς ἱστοὺς ἔχοντα διετρυπήθησαν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν ὑπὸ πάγων ὀξυτάτων μακρῶν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν πόδας. »

Παράλιά τινα μάλιστα κατέστησαν ἰδίως περιώνυμα διὰ τὸ πλῆθος τῶν δυστυχημάτων ἅτινα συνέβησαν παρ' αὐτά. Ἐντὸς τοῦ ὁρμου τῆς Μελβίλλης, ὅπου σχηματίζονται τρομερὰ ὄρη πάγων (icebergs) κατεποντίσθησαν ὑπὲρ τὰ διακόσια πλοῖα. Τὰ παγερὰ ταῦτα ὄρη εἰσὶν ἀδυσώπητοι ἐχθροὶ, ἀλλὰ καὶ περίεργοι. Λίφνης ἀκούεις τρομερὰν ἐκρηξιν ὡς σύγχρονον κανονίων πάταγον, συνταράσσουσαν καὶ αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς γῆς, καὶ βλέπεις ὄρος ἀποσπώμενον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, καὶ καταπίπτον εἰς τὴν θάλασσαν (α)· καὶ φοβερὸς ἐπιγίνεται σάλος, ὅστις διαδιδόμενος πολλὰ μίλια μακρὰν ἀναγγέλλει ὅτι καὶ νέος γίγας μετῴκισεν εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Οἱ παγεροὶ οὗτοι κολοσσοὶ περιτριβόμενοι ὑπὸ τῶν κυμάτων, λαμβάνουσι σχήματα ποικίλα καὶ ὅλως περίεργα· καὶ νὺν μὲν φαίνονται ὡς ἠφαίστεια πλατυτάτους ἔχοντα κρατῆρας, νὺν δὲ ὡς δόμοι ὑπερνεφεῖς. πλησίον τῶν ὁποίων ὁ τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἁγίου Πέτρου ἤθελε φανῆ νάνος, καὶ ἄλλοτε πυραμίδες πλατύτατα ἔχουσαι τὰ βάθρα, καὶ ὄρος ὑπερέχον κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας ποδῶν τὸ μνημεῖον τοῦ Χέοπος. Οὗτος μὲν ὁμοιάζει θαλασσιαν κόγχην, πλατυτάτην ἔχουσαν ὀπὴν μετ' ἀλαβαστρίνων στύλων· ἐκεῖνος δὲ κῶνον σάκχαρος ἢ δίσκον. Ἰδοὺ ῥοῦριον τὰ τείχη ἔχον κατεστραμμένα καὶ τὰς ἐπάλξεις κρημνιζομένας εἰς τὴν ἄβυσσον· ἰδοὺ νῆσος κινητὴ μετ' ἀκρωτηρίων καὶ ὅρμων, ἰδοὺ καὶ σκηνὴ πεπηγμένη ὡς ἐν πολέμῳ· πορφυρέῳ κεῖται ὑπόγειον δώμα ἔχον σκοτεινὰ ἀλλαχοῦ πυλῶν ὁμοιάζων ἔργον ἐμπειροτάτου τεχνίτου. Ἐνίοτε ἄρκτοι ἀναβαίνουσιν εἰς τὰ γιγαντιαῖα ταῦτα ὄρη, ὧν πολλάκις καὶ ἑκατοστυῖαι συρρέουσι διὰ μιᾶς. Τότε τὸ

μακρόθεν γνωσταὶ πρὸς τοὺς ὁδοιπόρους, οἵτινες εἰρίσκουσιν ἐν αὐταῖς τροφὰς καὶ ὁδηγίας ἀποτεθείσας ἐκεῖ ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν περιηγητῶν, ἐγείρεται ἐφ' ἑκάστῃ αὐτῶν πυραμὶς ἐκ λίθων. Καὶ οἱ Ἐσκιμῶοι δὲ κατασκευάζουσι καὶ ναῦς, ὅπου ἀπιθέτουσιν ἱκανοὺς πλήρεις ἐλαίου φώκης καὶ φαλαίνης.

(α) Τὰ ice bergs εἰσὶ πρόϊοντα τῆς γῆς, μεταβαίνοντα εἰς τὴν θάλασσαν ἥτις καταρρώγει τὰ βάθρα αὐτῶν. Πηγνύονται δὲ πρὸ πάντων τρομερὰ κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Γρολανδίας.

θέαμα γίνεται περιεργότερον· διότι νομίζεις ὅτι βλέπεις μυθώδη πόλιν γιγάντων, ἐκτισμένην ἐκ μαρμάρου λευκοῦ, ἧς αἱ κυκλώπειοι οἰκοδομαὶ ἀποσπασθεῖσαι τῆς γῆς καὶ διὰ μυστηριώδους δυνάμεως ἐπιπλέουσαι, παρασύρονται ἀναμίξ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος· ἡ σύγκρουσις δὲ αὕτη καθίσταται ζωηροτέρα ἐὰν ἀνθρωπίνη φωνὴ διεγείρῃ τὴν βροντοβόλον ἠχὼ τῶν κυμαινομένων ἐκείνων ὀρέων· διότι ἀντικρουομένη παραπέμπεται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο, ὥστε νομίζεις ὅτι ἀκούεις φωνὰς πολλὰς καὶ συγκεχυμένας. Ἰδοὺ διὰ τί οἱ Ἐσκιμῶοι δοξάζουσιν ὅτι ἐντὸς τῶν κρυσταλλίνων ἐκείνων παλατίων κατοικοῦσιν ἀόρατα πνεύματα, καὶ πιστεύουσιν ὅτι συνδιαλέγονται πρὸς ἄλληλα.

Τινὲς τῶν κολοσσῶν τούτων, πλάτος ἔχοντες χιλιομέτρου, ἀνυψοῦσι τὴν κορυφὴν ἑκατοστυίας ποδῶν ὑπεράνω τῶν κυμάτων. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἰσορροπίας, ἡ βάσις αὐτῶν ἡ ἐν τῇ θαλάσσῃ εἶναι ἑπτάκις μεγαλητέρα, εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν ὁπόσον τεράστειον εἶναι τὸ μέγεθος αὐτῶν. Διὸ ἐνίοτε τὰ ὑπερύψηλα ταῦτα ὄρη προσκολλώμενα εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης μένουσιν ἀκίνητα. Ὁ Ῥὸς εἶδε ποτὲ τοιοῦτο διαμεῖναν δέκα ἔτη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὧν ἡ βάσις φθάνει μέχρι τοῦ ὑποθαλασσίου ἐναντίου ῥεύματος. Τότε οἱ κολοσσιαῖοι ἐκεῖνοι ὄγκοι, φερόμενοι ὑπὸ ἀοράτου δυνάμεως, ἀναβαίνουσιν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ἐνῷ οἱ μικρότεροι, παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τῆς ἐπιφανείας, καταβαίνουσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Τούτων τινὲς φθάνουσι καὶ μέχρι τῆς Νέας Γῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ πορρωτέρω, ψυχραίνουσι τὴν περὶς ἀτμοσφαῖραν, καὶ ἀπειλοῦσι τὰ πλοῖα· ἀναλύονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν θερμοτέρων ὑδάτων.

Ἀλλὰ καὶ οἱ μικρότεροι πάγοι δὲν εἶναι ἀκίνδυνοι, διότι συσσωρευόμενοι ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, πίπτουσι κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου, ὡστεῖ σκοποῦντες νὰ κυριεύσωσιν αὐτοῦ ἐξ ἐρόδου. Τὰ δὲ πληρώματα, ὁπλιζόμενα τότε διὰ πελέκεων ἀμύνονται ὡς ἄλλοι πολιορκούμενοι ἐντὸς φρουρίου καὶ ἀγωνιζονται ν' ἀποκρούσωσι τοὺς ἐφορμῶντας. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φρουρίῳ παλαίουσιν ἄνθρωποι πρὸς ἀνθρώπους, ἐνῷ ὁ ἀρκτικὸς ναυσιπόρος ἀντίπαλον ἔχει τὴν φύσιν αὐτὴν, καὶ κατὰ τῶν προσβολῶν αὐτῆς πρέπει νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν.

Μόλις φανῆ ἐρχόμενος ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἄρκτου ὄγκος, ἐξ ἐκείνων οὓς οἱ κηποθῆραι ὀνομάζουσι *πεδία παγερὰ* (icefields) καὶ εὐθὺς τὰ πλοῖα φεύγουσι πληείστιν· διότι ἐὰν κρουσθῶσιν ὑπ' αὐτῶν ἀφεύκτως ἀπόλλυνται.

Ὁ περιώνυμος κηποθήρας Ὀυίλλιαμ Σκόρεσβυ, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον παρετήρησε καὶ ἐμελέτησε τὰ διάφορα ἀρκτικὰ φαινόμενα, βεβαιοῖ ὅτι εἶδε *πεδία παγερὰ* ἔχοντα δέκα μὲν λευγῶν πλάτος τριάκοντα πέντε δὲ μῆκος, καὶ πάχος ποδῶν πεντήκοντα καὶ πέντε· ἕνεκα δὲ συνεχῶν συγκρούσεων μετ' ἄλλων πάγων συγκολλῶνται πρὸς ἀλλήλους, καὶ σχηματίζουσι πεδιάδα ἔχουσαν κοιλάδας, λόφους καὶ σειρὰς φρέων· ἡ παχυτάτη χιὼν ἡ καλύπτουσα τὰ πεδία ταῦτα ἀναλύεται τὸ ἔαρ, καὶ μεταβάλλεται εἰς εὐρυτάτας λίμνας γλυκέος ὕδατος. Κατὰ τὸν Σκόρεσβυ, ἡ ταχύτης μεθ' ἧς κινοῦνται οἱ ὄγκοι οὗτοι καὶ ἡ δύναμις τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν οὐ μόνον εἰσὶ τρομεραί, ἀλλὰ καὶ ἀξιοπερίεργοι. Καὶ ποτὲ μὲν ἡ κίνησις γίνεται κυκλοτερὴς, ὅτε στρέφονται μετὰ ταχύτητος πολλῶν μιλίων τὴν ὥραν, ποτὲ δὲ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν· ἐὰν δέ ποτε συγκρουσθῶσι πρὸς ἄλλον εἴτε μένοντα ἀκίνητον εἴτε πλέοντα πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, το ἀποτέλεσμα εἶναι τρομερόν. Φαντάσθητε ὄγκον ἔχοντα κατὰ τὸν Σκόρεσβυ, βάρος *δέκα χιλιάδων ἑκατομμυρίων* ἀγγλικῶν τονων, ἤτοι, 10, 150,000,000,000 χιλιογράμμων γαλλικῶν, συγκρουόμενον πρὸς ἄλλον ἰσοβαρῆ κινούμενον ἀντιθέτως· ἡ σύγκρουσις δύο σειρῶν ἁτμαμαξῶν κινουμένων μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ὁρμῆς, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ὑπάρχει, δὲν ἀρκεῖ νὰ δώσῃ ἀμυδρὰν κἂν ἰδέαν τῆς ἄλλης ἐκείνης συγκρούσεως· ὁ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τὰ θαυμαστότερα αὐτοῦ ἔργα, εἶναι ἀδύνατος ἀπομιμητὴς τῆς φύσεως. Ἐνίοτε τὰ δύο ταῦτα *πεδία* παλαίοντα ὡς δύο γίγαντες, συντρίβονται, καὶ τὰ ὑπερμεγέθη αὐτῶν συντρίμματα ἀνυψοῦνται ὡς ὑπερνεφεῖς πυραμίδες. Οὐαὶ τῷ πλοίῳ ἐκείνῳ καθ' οὗ ἤθελον ἐπιπέσει οἱ δύο ἀντίπαλοι! ὡς κόκκος σίτου ἐντὸς πετρῶν μύλου ἀποτεφροῦται ἐν ἀκαρεῖ.

Ὁ σωρὸς οὗτος ὅστις καταβαίνει ἀπὸ βορρᾶ παρασυρόμενος ἀπὸ ἀόρατον ῥεῦμα καλεῖται pack· τὸ pack δὲ τοῦτο ἔχει χρώματα λαμπρὰ, πρασινωπὰ ὡς ἡ θάλασσα καὶ γλυκὰ ὡς ὁ οὐρανός. Καὶ μέρη μὲν αὐτοῦ εἰσὶ γλυκέα, μέρη δὲ ἁλμυρὰ, διότι ἄλλα ἐσχηματισθησαν ἐντὸς αὐτῆς, καὶ ἄλλα ἐν τῷ Ὠκεανῷ· γεγυμνασμένος ὀφθαλμὸς διακρίνει εὐκόλως αὐτά· τὰ μὲν γλυκέα ἔχουσι χρῶμα κρυστάλλου, τὰ δὲ ἁλμυρὰ εἰσὶ λευκότατα· τὰ πρῶτα εἰσὶ τραχύτερα καὶ ἑπομένως φοβερώτερα τῶν ἄλλων.

Τὸ park συμπήγνυται βαθμηδὸν ἐκ πάγων οἵτινες ὠθούμενοι ὑπὸ τῶν ἀνέμων, συνέρχονται καὶ συγκολλῶνται, διὰ τοῦτο καὶ ἀπικτῶσι πολλάκις μεγίστην ἔκτασιν· λαμβάνουσι δὲ ποικίλα σχήματα, καὶ φαίνονται ποτὲ μὲν ὡς πεδιάδες μετ' ἀγρῶν, ποτὲ δὲ ὡς ὄρη, ἄλλοτε ὡς κοιλάδες καὶ ἄλλοτε ὡς κῆποι· οὐδ' ὁ ἐπιτηδειότερος γραφικὸς κάλαμος ἱκανοῖ νὰ παραστήσῃ τὰ ἐπιχρίτα σχήματα καὶ τὰ ὡραιότερα χρώματα αὐτῶν.

Ἐνίοτε ἡ ἔκτασις τῶν parks εἶναι ἀπέραντος· ὁ φρόσσων περὶ τὸν Ἰούλιον τὸν ὅρμον τοῦ Βαφρινίου ἔχει τεσσαράκοντα περίπου λευγῶν πλάτος καὶ μῆκος ἀνάλογον.

Ὅτε δὲ ὁ ἄνεμος πνέων σφοδρῶς συνταράσσει τὴν κινητὴν ταύτην πεδιάδα καὶ διαμελίζει αὐτὴν, τὸ θέαμα καθίσταται μεγαλοπρεπέστατον· διότι ἄλλο δὲν ἀκούεις εἰμὴ ταραχὴν, θόρυβον καὶ κρότους. Οἱ διαραγέντες πάγοι πλανῶνται μόνοι, ὡς τεμάχια μεγίστης παλοπλίας συντριβείσης, καὶ ὁ Ὠκεανὸς φαίνεται ἐπιχειρῶν πάλην ἀκάθεκτον πρὸς τοὺς πάγους τοὺς γεννηθέντας ὑπ' αὐτοῦ. Τὰ κύματα λυσσῶντα καὶ ἀφρίζοντα ἐκρήγνυνται κατὰ τοῦ πλέον τος σκοπέλου, καὶ σκάπτοντα σπήλαια κατὰ τὰς

πλευρὰς αὐτοῦ βαραθροῦνται μετὰ μηκυθμοῦ. Ὁ δὲ παγερὸς ἐκεῖνος ὄγκος συνταρασσόμενος καὶ ὡς ὑπὸ ζάλης συσχεθεὶς κλονεῖται καὶ ἀμφιταλαντεύεται ὡς οἰνοβαρὴς, ἕως οὗ συναντῶν ἄλλα πάγη ἰσχυρότερα ἢ ἀκίνητα συντρίβεται μετὰ πατάγου καὶ πληροῖ τεμαχίων τὸ πέλαγος.

Ἐὰν ἀναπολήσωμεν τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν κατὰ τὰς ἀρκτικὰς θαλασσας κινδύνων, πρέπει βεβαίως ν' ἀπορήσωμεν οὐχὶ διὰ τὸν πολὺν ἀριθμὸν τῶν ναυαγούντων πλοίων, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν σωζομένων ἀνθρώπων. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἐπιπολαίως μόνον καὶ ἀτελῶς περιεγράψαμεν τοὺς κινδύνους τῶν ἐπισκεπτομένων τὸν πολικὸν ὠκεανόν· προχωροῦντες θέλομεν γνωρίσει αὐτοὺς κάλλιον. Οἱ κατὰ πρῶτον τολμήσαντες νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὰς θαλάσσας ταύτας ὠνόμασαν τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Γροελάνδης ἀκρωτήριον ἀποχαιρετισμοῦ (Farewell), ὡς εἰ ὁ ὑπερβαίνων αὐτὸ κατέλιπε τὸν κόσμον ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ βασίλεια τοῦ θανάτου Lasciate ogni speranza voi ch' entrate. Καὶ ὄντως πόσοι διαβάντες τὸ ἀκρωτήριον ἐκεῖνο δὲν ἐπανῆλθον πλέον!

Τὰς δραστηρίους ὅμως ψυχὰς θέλγει ἀκατασχέτως ὁ κίνδυνος· διὸ θέλομεν ἰδεῖ καὶ πάλιν τὸν ἄνθρωπον παλαίοντα μετὰ πλείστης ἐπιμονῆς πρὸς τὴν φύσιν, καὶ νέους στρατιώτας διαδεχομένους τοὺς ἡττηθέντας, οἵτινες ἐπὶ τέλους καταβαλόντες τὴν ἀντίπαλον ἀρκτικὴν θάλασσαν ἥρπασαν τὸ μέγα αὐτῆς μυστήριον.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΠΟΙΗΣΙΣ (*).

—ooo—

Ἐκ Πέστας τῇ 20 Φεβρ. (4 Μαρτ. 1861.)

Ἐλλογιμώτατε καὶ εὐγενέστατε Κύριε!

Ἡ πατριωτικὴ ᾠδὴ τοῦ Οὐγγρικοῦ ποιητοῦ Vörösmarty (ὀνομαζομένη Szózat), ἣν ἐν ἑκάστῳ τῶν πολιτικῶν ἑορτασμῶν οἱ Οὐγγροι τραγουδοῦσιν, εἰς δεκα ἤδη γλώσσας μεταφρασθεῖσα, ἐνεψύχωσέ με ἵνα μεταφράσω αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ὡραιοτάτην τῶν ἐνδόξων νῦν Ἑλλήνων γλῶσταν ἐν τῷ τοῦ πρωτοτύπου μέτρῳ, τουτέστιν ἰαμβείῳ, ἤτοι κατὰ *Χριστοπούλου Στιχουργικὴν* ἐν στίχοις ὀξυτόνοις καὶ παροξυτόνοις, ὧν κάθε πρῶτος μέν ἐστιν ὁ-

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝ. Τόσῳ μᾶλλον προθύμως δημοσιεύομεν τὴν ἀνωτέρω μετάφρασιν, ὅσῳ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἐν τῇ Δύσει σοφοὶ καταγίνονται καὶ εἰς τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς τὴν μελέτην. Καὶ παρ' ἄλλων δὲ ξένων ἐπισήμων ἐλάβομεν ἐπιστολὰς ἑλληνιστὶ γεγραμμένας.

Κατὰ τὸν καθηγητὴν Κ. Γέλφυ τὸ οὐγγρικὸν ἐκεῖνο ᾆσμα μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας. Καὶ μετεφράσθη δικαίως, διότι σπανίως ἡρμηνεύθησαν διὰ στίχων αἰσθήματα πατριωτικὰ μετὰ τοσαύτης θερμότητος. Εἰς τὰς ὑπὲρ ἐλευθερίας εὐχὰς τῶν Οὐγγρων συνενοῖ καὶ ἡ Ἑλλὰς τὰς ἰδίας αὐτῆς, ἐνθυμουμένη μάλιστα μετ' εὐγνωμοσύνης τὸν ἔνδοξον μὲν ἀλλ' ἀτυχῆ ἥρωα τῆς Βάρνης, καὶ τὸν ἀδαμαστον ἥρωα τῆς Κασσοβίας.

κτασύλλαβος, κάθε δεύτερος δὲ ἑξασύλλαβος, ὃς ἐν ἑκάστῃ στροφῇ μετὰ τοῦ ἄλλου ἑξασυλλάβου ὁμοιοκαταληκτεῖ.

Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐπίκρισιν ἐγχειρίζω ὑμῖν καὶ τὴν ἐν πεζῷ λόγῳ μετάφρασίν της.

Δὲν ἀγνοῶ μὲν ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἀξιοθαύμαστα ἔχουσι παντὸς εἴδους ποιήματα, ὧν καὶ ἕνια μετέφρασα διὰ τοὺς συμπατριώτας μου, ἀλλὰ πιστεύω ἅμα, ὅτι τὰ τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν αἰσθήματα ἀλλεπαλλήλου εἶναι ἄξια προσοχῆς.

Ὅθεν παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν, καταχωρισατε εἰς τὴν πολύτιμον *Νέαν Πανδώραν* τὴν μετρικήν μου μετάφρασιν, ἂν δὲν πταίῃ πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς Στιχουργικῆς.

Τέλος δὲ πάντα τὰ ὅλβια εὐχόμενος ὑμῖν, διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Εὐπειθέστατος θεράπων

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΕΛΦΥ

Καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας
ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πέστας.

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ Κυρίῳ Ν. Δραγούμ
συντάκτῃ τῆς *Νέας Πανδώρας*.

Πρόσκλησις

(Ἐκ τοῦ Οὐγγρικοῦ τοῦ Μιχαὴλ Vörösmarty*).*

—ooo—

Ἀτρόμως πίστιν ς' τὴν πατρίδ'
ὦ Οὔγγρε! τήρησε·
αὕτ' εἶν' ἡ κούνια καὶ ταφὴ,
ἢ τρέφει, θάπτει σε.

Ἐκτός της τὸ παγκόσμιον
σοὶ τόπον δὲν μετρεῖ·
ἂν εὐτυχῆς, ἂν μὴ, ἐδῶ
πεθάνειν ζῆν τε χρή.

Αὕτ' εἶν' ἡ γῆ, ποῦ τόσοι σου
πατέρες ἔπεσαν,
πρὸς ἣν καὶ δέκ' αἰῶνες πᾶν
τὸ κλέος ἔδεσαν.

Ἐδῶ πολέμουν τοῦ δεινοῦ
Ἀρπάδου οἱ στρατοὶ,
ἐδῶ συνέτριψε ζυγὸν
Οὐνιάδου τὸ σπαθὶ (*).

(*) Ὁ Ἰωάννης Οὐνιάδης ὀνομάζεται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Πολιτικῇ Κωνσταντινουπόλεως (ἀπὸ τοῦ 1391 ἕως τοῦ 1578 ἔτους) Ἴαγος, « ὃς ἦν μέγας στρατηγός.)

Ἐδῶ, ἐλευθερία! σὰς
σημαίας ἐβάστασαν,
κ' οἱ ἄριστοί μας ἐν μακρᾷ
τῇ μάχῃ ἐχάθησαν.

Μετὰ δὲ τόσας συμφορὰς,
τοσαύτας ἔριδας,
ἐμικρύνθη μὲν, δὲν ἐτρίφθη δὲ,
καὶ ζῇ τὸ ἔθνος μας.

Κ' ἐθνῶν πατρὶς, ὦ κόσμε! σὲ
ἀνδρείως προσφωνεῖ.
« Τὸ δέκ' αἰώνων πάθημα
ζωὴν ἢ Κῆρ' αἰτεῖ! »

Ἀδύνατον, ὡς πάμπολλοι
ματαίως ἐσφάχθησαν.
ὑπὲρ πατρίδος τόσαι τε
καρδίαι ἐσχίσθησαν.

Ἀδύνατον, ὡς θέλησις
ἁγία, νοῦς, ἰσχὺς
ματαίως ἐκμαραίνονται
κατάρας ἐκ δεινῆς.

Θὰ ἔλθῃ ἔτι, νὰ ἔλθῃ δεῖ,
βελτίων χρόνος. ὃν
ποθεῖ σπουδαία προσευχὴ
μυρίων ἐκ χειλῶν.

Ἂν πρέπῃ δὲ, θὰ ἔλθει καὶ
μεγάλη ἡ φθορά·
κ' ἐκεῖ τὸ Κράτος 'ς τὴν ταφὴν
Τὸ αἷμά του ὁρᾷ.

Τὸν τάφον τοῦ θανόντος δὲ
κυκλώνουν οἱ λαοὶ,
Καὶ πένθους χύνουν δάκρυα
μυρίων ὀφθαλμοί.

Ἀτρόμως πίστιν 'ς τὴν πατρίδ'
ὦ Οὔγγρε! τήρησε·
ἢ τρέφει μὲν, θανόντα δὲ
μὲ γῆν καλύπτει σε.

Ἐκτός της τὸ παγκόσμιον
σοὶ τόπον δὲν μετρεῖ.
ἂν εὐτυχῆς, ἂν μὴ, ἐδῶ
νὰ ζῇς, πεθάνῃς, χρή.

Πέστησι.

Ι. ΓΕΛΦΥ.

Πρόσκλησις

Ἐν πεζῷ λόγῳ ἐκ τοῦ Οὐγγρικοῦ τοῦ Μιχαὴλ Vörösmarty· *(κατὰ γαλλικὴν προφορὰν* Veureuchemarty*).*

—ooo—

Εἰς τὴν πατρίδα σου ἀκλονήτως ἔσο πιστὸς ὦ Οὔγγρε! Αὕτη ἐστὶ τὸ λίκνον καὶ ποτε ὁ τάφος σου, ἥ σε τρέφει καὶ καλύπτει.

Ἐκτὸς ταύτης οὐκ ἔστι διά σε τόπος ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ. Εἴτε σ' εὐλογεῖ εἴτε σε κτυπᾷ ἡ τύχη, ἐδῶ πρέπει νὰ ζήσῃς, νὰ ἀποθάνῃς.

Αὕτη ἐστὶν ἡ γῆ. ὅπου τὸ αἷμα τῶν πατέρων σου τοσάκις ἐχύθη· αὕτη, πρὸς ἣν ὅλα τὰ ἱερὰ ὀνόματα μία χιλιετία ἔδεσεν.

Ἐδῶ ἐμαγέσαντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὰ τοῦ ἥρως Ἀρπάδου στρατεύματα. Ἐδῶ συνέτριψαν τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν οἱ βραχίονες τοῦ Οὐνιάδου.

Ἐλευθερία! Ἐδῶ ἐβάστασαν τὰς αἱματηράς σου σημαίας, καὶ ἔπεσαν ἐν τῇ μακρᾷ μάχῃ οἱ ἄριστοι τῶν ἡμετέρων.

Καὶ μετὰ τοσαύτας δυστυχίας, μετὰ τοσαύτας διχονοίας ὀλιγοστευόμενον μὲν, ἀλλ' ὄχι συντριβόμενον ζῇ τὸ ἔθνος ἐν τῇ πατρίδι.

Καὶ ἐθνῶν πατρὶς, μεγάλε κόσμε! Σὲ προσφωνεῖ ἀνδρείως· « ἡ τῆς χιλιετίας κακοπάθεια ζωὴν ἢ θάνατον αἰτεῖ ».

Οὐκ ἔστι δυνατὸν, ὅτε τοσαῦται καρδίαι ματαίως ἐξέχεον τὸ αἷμα, καὶ ὅτε τοσαῦτα πιστὰ στήθη ὑπὲρ τῆς πατρίδος θλιβόμενα ἐσχίσθησαν.

Οὐκ ἔστι δυνατὸν, ὥστε ματαίως ἐκμαραίνονται νοῦς, ἰσχὺς καὶ ἁγία θέλησις ὑπὸ βαρείας κατάρας.

Πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀκόμη καὶ θέλει ἔλθει καλήτερος καιρὸς, τὸν ὁποῖον ποθεῖ ἡ ἔνθερμος προσευχὴ ἐν τοῖς χείλεσι τόσων μυριάδων ἀνθρώπων.

Ἢ θέλει ἔλθει, ἐὰν πρέπει νὰ ἔλθῃ, ἡ μεγάλη καταστροφὴ, ὅπου πρὸς ἐνταφιασμὸν ἐν βασίλειον ἐν τῷ αἵματί του στέκει.

Καὶ τὸν τάφον, ὅπου ἐν ἔθνος χαλᾶται, περικυκλώνουν οἱ λαοὶ, καὶ ἐν τοῖς τῶν ἑκατομμυρίων ὀφθαλμοῖς πένθιμον κάθηται δάκρυον.

Πιστὸς ἔσο ἀκλονήτως εἰς τὴν πατρίδα σου, ὦ Οὔγγρε! Αὕτη σε τρέφει, καὶ ὅταν ἀποθάνῃς αὕτη σὲ καλύπτει.

Ἐκτὸς ταύτης οὐκ ἔστι διά σε τόπος ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ. Εἴτε σ' εὐλογεῖ, εἴτε σὲ κτυπᾷ ἡ τύχη, ἐδῶ πρέπει νὰ ζήσῃς, νὰ ἀποθάνῃς.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ooo—

ΠΤΩΧΟΙ ΛΟΝΔΙΝΟΥ. Γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ ἀχανῇ μητροπόλει τῆς Ἀγγλίας μέγα τὸ πλῆθος τῶν πτωχῶν· γνωστὸν δὲ ὅτι καὶ μεγίστη ἡ προθυμία τῶν

εὐπόρων εἰς τὸ νὰ συντρέχωσιν αὐτούς. Ἡ προθυμία μάλιστα αὕτη οὐδαμοῦ ἴσως ἀλλαχοῦ ἀπαντᾶται. Διὰ τὴν δριμύτητα τοῦ τελευταίου χειμῶνος, τὸν ὁποῖον ἐν Ἑλλάδι ἀπεχαιρετίσαμεν πρὸ πολλοῦ, πολλοὶ τῶν πτωχῶν καὶ μάλιστα τῶν χειρωνάκτων ἐστερήθησαν ἐργασίας. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τῶν βοηθειῶν ἑταιρία διὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς καταστημάτων ἐδαπάνησε περὶ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον δραχμῶν, προμηθεύσασα εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐνδύματα, ἄρτον, κρέας, ἄνθρακας καὶ τὰ τοιαῦτα· πολλοὶ δὲ ἐλεήμονες ἔστειλαν πρὸς τὴν ἀστυνομίαν ἀξιολόγους ποσότητας, ἵνα διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς πάσχοντας. Μόνον τὸ ἀστυνομικὸν παράρτημα τῆς Τομέσης ἐχορήγησε βοηθήματα τὸ ἑπτέρας τῆς 6/18 Ἰανουαρίου πρὸς δύο χιλιάδας ἀπόρων. Ἐδοθησαν δὲ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, εἴς ἄρτος καὶ χρήματα μέχρι δραχμῶν δέκα.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΔΟΥΛΩΝ. Σημαντικωτάτη κοινωνικὴ μεταρρύθμισις ἐγένετο ἐν Ῥωσίᾳ. Τὸ ἓν τρίτον τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἤτοι 23 ἑκατομμύρια, ἦσαν, ὡς γνωστόν, δοῦλοι, ἀνήκοντες ἢ εἰς ἰδιώτας ἢ εἰς τὸ στέμμα. Τούτους λοιπὸν ἀπηλευθέρωσεν Ἀλέξανδρος ὁ Β' κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος μηνός.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ. Κατὰ τὸ 1860 ἔτος ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Κ. Δανιὴλ ἄξια λόγου ἔργα, οἷον ὁδοί, ὀχετοί, παρόδια, πλατεῖαι κτλ. Ἐδαπανήθησαν δὲ πρὸς τοῦτο ὑπὸ μὲν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου δρ. 58,000, ὑπὸ δὲ τῶν ἰδιωτῶν δρ. 228,883, καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου 10,000. Κατεσκευάσθη δὲ ἀναλώμασι τούτου δρ. 10,629! καὶ ὁδὸς πέριξ τῆς πόλεως, ἡ καλουμένη τοῦ Σωτηράκη. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν θέλει βεβαίως καλλωπισθῇ ἔτι μᾶλλον, ἐὰν ἐγκριθῇ, ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἐγένετο μέχρι τῆς σήμερον, τὸ ὁριστικὸν σχέδιον αὐτῆς. Οὐκ ὀλίγοι περιμένουσιν αὐτὸ ἵνα ἀνεγείρωσιν οἰκίας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

(Ἴδε φυλλάδ. 262.)

—ooo—

Σελ.	στήλ.	στίχ.	ἀντὶ	ἀνάγνωθι.
530	ἀ	50	τελειότητος	τελεότητος
532	»	37	Πορφυρίος,	Πορφύριος;
533	»	9	ὡς θέλομεν ἴδεῖ	ὡς θέλομεν ἰδεῖ,
534	»	25	ὅπως	ὅθεν
—	»	28	ὄντων.	ὄντων ἐξέλαβεν ὡς αἴτια τῶν ὄντων.
—	»	48	αὐτὴν	αὐτόν
535	»	2	μεσὶ	περὶ
—	»	30	εἰσαγωγῇ	Εἰσαγωγῇ
—	»	33	κεῖται	κεῖται,
—	»	—	ὑφεστηκότα	ὑφεστηκότα,
—	»	51	conceptacles	conceptuales
—	6'	4	ΙΔ'	ΙΑ.
336	»	30	ἐν ᾗ	ἐνῇ
—	»	46	ἐπιστημονικὴν	ὑποκειμενικὴν
638	ἀ	53	ἐπαληθευσεως	ἐπαληθεύσεων
—	6'	40	αὐτῆς,	αὐτῆς, καὶ

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

Κατὰ τὸ ΙΑ' ἔτος αὐτῆς.

—ooo—

Ἐντὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

1. Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.
2. Κ. Παπαῤῥηγόπουλος. » »
3. Κ. Φρεαρίης. » »
4. Ἀλέξ. Πάλλης. » »
5. Θ. Ὀρφανίδης. » »
6. Ξ. Ἀάνδερερ. » »
7. Πριγκήπισσα Μασσάλσκη (Δώρα Ἰστριάς).
8. Σ. Ζομπέλιος.
9. Ν. Σαρίπολος.
10. Ἰ. Δεκιγάλας ἰατρός.
11. Σοφία Φ.
12. Ἀγ. Σ. Βλάχος.
13. Γ. Κ. Τυπάλδος (υἱός).
14. Ν. Πετρῆς, καθηγητὴς Γυμνασίου.
15. Κ. Ν. Κωστῆς.

Καὶ ἄλλοι λόγιοι.

Ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

1. Ἰω. Γέλους καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημ. Βόστης.
2. Π. Ἀ. Βρᾴλας ἐν Κερκύρᾳ.
3. Χ. Φιλητᾶς »
4. Ν. Μάνεσης. »
5. Θ. Καρούσος ἐν Κεφαλληνίᾳ.
6. Π. Ἰωάτης ἐν Ζακύνθῳ.
7. Π. Ἀραβαντινὸς ἐν Ἰωαννίνοις.
8. Δ. Χαλτσερῆς ἐν Βερολίνῳ.
9. Σαπφὼ Λεοντιὰς ἐν Σμύρνῃ.
10. Γ. Ἀριστείδη ἐν Λέσβῳ.
11. Ἰ. Μ. Ῥαπτάρχη ἐν Κωνσταντινουπόλει.
12. Ματθ. Κ. Πορανίκος ἐν Δαρδανελλίοις.
13. Νερούτσος ἰατρὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
14. Δ. Ν. Μπότασης ἐν Ἀμερικῇ.
15. Χ. Πρωενίδης ἐν Ἀγγλίᾳ.
16. Κ. Ῥάμπος ἐν Σάμῳ.
17. Ν. Ἰσιγαρᾶς ἐν Μασσαλίᾳ.
18. Βλάσ. Γ. Σκορδέλης ἐν Φιλιππουπόλει.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΑ'. ΤΟΜΟΥ.

Ὁ Διευθυντὴς Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.